

oktobar 2021
godina 14, broj 54

UDRUŽENJE BANAKA
CRNE GORE

ASSOCIATION OF
MONTENEGRIN BANKS

Bankar

ISSN 1800-7465
9 771800 746009

120 godina tradicije za bolju budućnost

Povjerenje za nove visine stiće se vjekovima

Kontakt centar: 19891

PRVA BANKA CG

OSNOVANA 1901.

ISKUSTVO ZA NOVO VRIJEME

Uvodna riječ glavnog urednika

Poštovani čitaoci,

Pred nama je novi broj časopisa Bankar, kao jedino glasilo bankarstva i finansija u Crnoj Gori, koje ima tradiciju izlaženja od 2008. god. Trudili smo se da opet budemo informativni, lako čitljivi i da se bavimo temama koje su aktuelne i trend u našem bankarskom poslovanju.

Sa zadovoljstvom objavljujemo intervju sa izvršnim direktorom Adriatic banke iz Podgorice g-dinom Đorđem Lukićem. Povod je uspješna promjena vlasničke strukture Adriatic banke početkom 2020. godine, a neposredno prije proglašenja pandemije COVID-a. Sledstveno je bila i promjena menadžmenta Banke i potpuni rebranding uz vrlo kvalitetne rezultate od tada.

Sa prestižnih adresa imamo komentare u vezi Bazel III principa, koji se u Crnoj Gori implementira stupanjem na snagu Zakona o kreditnim institucijama od 1. januara 2022. god. i očekivanja od Bazel IV principa koji je uveliko u najavi kroz tekst g-đe Sanje Kočović direktorice, Financial Institutions & Services KPMG d.o.o. Beograd. Korporativno upravljanje koje se mijenja stupanjem na snagu Zakona o kreditnim institucijama, imamo pojašnjenja kroz tekst urednika koji se oslanja na stavove CBCG. Prenosimo i tekst Huw Jones-a u kojem je naglašeno da je Nadzorni organ EU za bankarstvo zacrtao plan smanjenja birokratije za male zajmodavce.

Čelnik Evropske Bankarske Federacije -a Vim Mijs u tekstu nam ukazuje kako pojačati borbu Evrope protiv pranja novca; zašto GDPR nije problem i kako banke i organi reda mogu bolje da rade na sprečavanju pranja novca. Uvijek aktuelna tema NPL ili loših kredita, obrađena je i kroz stav Gonzalo Gasós-a, Senior Director Prudential Policy and Supervision, iz Evropske bankarske federacije. Medijski i društveno aktuelna tema prethodnih mjeseci su i sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, gdje prenosimo tekst Petr Malecek-a, advokata (Engleska i Vels), osnivački partner, Managed Solutions Ltd. Naravno tu je i tekst našeg stalnog autora g-dina Kirsanova, a odnosi se na Jubilarni Crnogorski kovani novac – Perper iskovan povodom obilježavanja 20. godišnjice rada Centralne Banke Crne Gore (2001-2021).

Nadam se da ćete naći tekstove za korisne, informativne i da će biti od koristi u operativnom poslovanju bankara.

Srdačan pozdrav,
mr Bratislav Pejaković

Foreword of the Secretary General

Dear readers,

It is our pleasure to present a new issue of the Banker magazine, as the only one dealing with banking and finances in Montenegro, which has been publishing since 2008. We tried to be informative again, easy to read and to deal with topics that are current and represent a trend in our banking business.

The successful change in the ownership structure of Adriatic Bank occurred at the beginning of 2020 just before the proclamation of the COVID pandemic, so we bring an interview with Djordje Lukic, who runs the Adriatic Bank from Podgorica after the change in Bank's management. A complete rebranding of the Bank has occurred since then bringing very good results.

The magazine also features comments regarding the Basel III standards, which is being implemented in Montenegro with the entry into force of the Law on Credit Institutions on 1 January 2022, and a feature by Ms. Sanja Kočović, Director of Financial Institutions & Services KPMG doo Belgrade, who presents the expectations from the Basel IV. The Editor-in-Chief's article presented to us the change in corporate governance that will occur with the entry into force of the Law on Credit Institutions, and which relies on the views of the CBCG. The magazine also features the article Huw Jones, who emphasizes the EU watchdog's plan to cut red tape for small lenders.

We also bring the article of the head of the European Banking Federation, Wim Mijs, which points to the strengthening of the Europe's fight against money laundering; why the GDPR is not a problem and how banks and law enforcement can work better to prevent money laundering. We also bring you a feature by Gonzalo Gasós, the EBF's Senior Director of Prudential Policy and Supervision, who dealt with the always current topic of the NPLs. In addition, our magazine brings you an article by Petr Malecek, lawyer (England and Wales), founding partner, Managed Solutions Ltd, who presents court orders for reporting unexplained wealth, a current issue in the media and society. As expected, we also bring you a feature by our permanent author, Midorag Kirsanov, who presents a jubilee issue of the Montenegrin coin – the Perper minted on the occasion of celebrating the 20th anniversary of the Central Bank of Montenegro (2001-2021).

I hope that you will find the articles of this issue useful and informative in the banking operations.

With respect,

Bratislav Pejaković, M.Sc.

BANKAR

Broj 54 / oktobar 2021.

IZDAVAČ

Udruženje banaka Crne Gore
Novaka Miloševa bb/3 Podgorica
Tel: +382 20 232-028
www.ubcg.info

Časopis izlazi kvartalno u elektronskoj formi.

Rješenjem Ministarstva kulture, sporta i medija časopis Bankar je upisan u Evidenciju medija - štampani mediji 17. marta 2008, pod rednim brojem 641.

REDAKCIJSKI ODBOR

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
mr Bratislav Pejaković

Prof. dr Aleksandar Živković,
dr Nikola Fabris,
dr Saša Popović,
mr Nebojša Đoković

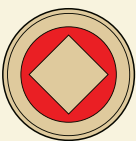
TEHNIČKI UREDNIK
Goran Kapor

DIZAJN I PRELOM
Nikola Latković

FOTOGRAFIJE
depositphotos.com i fotodokumentacija UBCG
PREVOD
Milena Ljumović

Prilozi

- tekstovi se dostavljaju u elektronskom obliku
na e-mail adrese: udruzenjebanaka@t-com.me,
gorankapor@hotmail.com; maksimalna dužina
teksta do 25.000 karaktera.
- reklame po normativima UBCG na e-mail:
latkovic@gmail.com

BANKAR

Časopis Udruženja banaka Crne Gore
Broj 54 / oktobar 2021.

Sadržaj / Contents

Đorđe Lukić, Adriatic Bank

4 POVEĆALI SMO BROJ USLUGA, A PRIORITET NAM JE PODRŠKA PRIVREDI

We have increased the number of services and our priority is to support the economy

Isabelle Marchard

14 PDODATNI ZAHTEVI ZA IZDVAJANJE KAPITALA IMAJU UTICAJ NA EKONOMIJU

Additional capital requirements have an impact on the economy

EBF

18 SPROVOĐENJE KONAČNOG STANDARDA BAZEL III U EU

EU Implementation of the Final Basel III Standard

Sanja Kočović

20 BAZEL 4 - IZRANJA IZ MAGLE

Basel 4 – Emerging from the mist

mr Bratislav Pejaković

24 KORPORATIVNO UPRAVLJANJE I TEKUĆI IZAZOVI ZA BANKE U CRNOJ GORI

Corporate governance and current challenges for banks in Montenegro

Huw Jones

34 EBA NAJAVILA UKIDANJE BIROKRATIJU ZA MALE ZAJMODAVCE

EBA to cut red tape for small lenders

Wim Mijs

36 KAKO POJAČATI BORBU EVROPE PROTIV PRANJA NOVCA

How to ramp up Europe's fight against money laundering

Gonzalo Gasos

46 RJEŠAVANJE NEKVALITETNIH KREDITA U USPJEŠNOJ EKONOMIJU

Tackling Non-Performing Loans in a Performing Economy

56 PRIVREMENI UGOVOR O PRODAJI NEKVALITETNIH KREDITA

Provisional agreement on selling non-performing loans

Huw Jones

58 BANKE DA PRIPREME DESETOGODIŠNJI PLAN ZA KLIMATSKE PROMJENE

Banks to have a 10-year climate plan

Petr Malecek

60 SUDSKI NALOZI ZA PRIJAVLJIVANJE NEOBJAŠNJENOG BOGATSTVA

Unexplained Wealth Orders

Miodrag Kirsanov

72 JUBILARNI CRNOGORSKI KOVANI NOVAC - PERPER, ISKOVAN POVODOM 20. GODINA RADA CBCG

Jubilee Montenegrin Coins - Perper, minted on the occasion of celebrating the 20th anniversary of the Central Bank Of Montenegro

Povećali smo broj usluga, a prioritet nam je podrška privredi

B Kako ocjenjujete mjere koje su državni organi i Regulator preduzeli u uslovima pandemije COVID 19 i kako se pandemija COVID 19 odrazila na poslovanje Vaše banke?

Mjere koje su preduzeli državni organi i Centralna Banka Crne Gore u cilju ublažavanja negativnih uticaja epidemije zarazne bolesti COVID 19 na finansijski sistem, ocjenjujem kao adekvatne i pravovremene. Implementacija ovih mjera, zahtijevala je ulaganje značajnih napora i resursa od strane banaka, ali je kompletan proces naravno bio uvijek u cjelosti sproveden. Mi smo se kao mlada banka takođe brzo adaptirali, ali su inicijalni efekti mjera za nas konkretno bili zanemarljivi jer smo u tom trenutku, neposredno nakon preuzimanja od strane novog vlasnika, bili banka sa značajno manjim portfoliom nego danas. Međutim, imajući u vidu činjenicu da se odmah na početku pandemije banka opredijelila za nastavak podrške crnogorskoj privredi, efekti su se povećavali ali smo upravljali njima. Jako je bitno naglasiti da nam je u tome pomogao i set ostalih mjera koje je

„Adriatic banka je u drugom kvartalu 2020.godine, kao najmlađa banka na crnogorskom bankarskom tržištu, ostvarila značajan rast kreditne aktivnosti od 60%“

Centralna banka Crne Gore donijela u cilju očuvanja likvidnosti poslovnih banaka kao što su smanjenje stope za obračun obavezne rezerve, smanjenje učešća avista depozita u dospjelim obavezama pri obračunu koeficijenta likvidnosti, eventualno kršenje limita izloženosti uz odobrenje Centralne banke CG, što je takođe u značajnoj mjeri olakšalo poslovanje u regulatornim okvirima.

Adriatic Banka je nakon uspješne promjene vlasničke strukture početkom 2020. godine, a neposredno prije proglašenja pandemije COVID-19, takođe promijenila menadžment Banke i odradila potpuni rebranding.

We have increased the number of services and our priority is to support the economy

B How do you assess the measures taken by the state authorities and the Regulator in the conditions of the COVID 19 pandemic and how has the COVID 19 pandemic affected the operations of your bank?

I assess measures taken by the state authorities and the Central Bank of Montenegro in order to mitigate the negative effects of the epidemic of the communicable disease COVID 19 on the financial system as adequate and timely. The implementation of these measures required the investment of significant efforts and resources by banks, but the entire process has always been fully implemented. As a young bank, we also adapted quickly, but the initial effects of the measures for us were specifically negligible because at that time, immediately after the takeover by the new owner, we were a bank with a significantly smaller portfolio than today. However, bearing in mind the fact that at the beginning of the pandemic, the bank decided to continue supporting the Montenegrin economy, the effects increased, but we managed them. It is very important to emphasise that a set of other measures, which was adopted by the Central Bank of Montenegro in order to preserve the liquidity of commercial banks, helped us. These were, among others, measures to reduce the rate for calculating required reserves, reduce the share of demand deposits

in due liabilities when calculating liquidity ratios, as well as any violation of the exposure limit with the approval of the Central Bank of Montenegro, which also significantly facilitated operations within the regulatory framework

After a successful change in the ownership structure at the beginning of 2020, and immediately before the declaration of the COVID-19 pandemic, the Adriatic Bank also changed the Bank's management and carried out a complete rebranding. The pre-COVID 19 period was characterized by reduced credit activity of the Bank, high liquidity, and very high capitalization, which ensured a stable business profile, high resilience and adequate risk management. However, it is interesting to note that in the second quarter of 2020, our bank, as the youngest bank in the Montenegrin banking market, achieved a significant growth of

“In the second quarter of 2020, the Adriatic Bank, as the youngest bank in the Montenegrin banking market, achieved a significant growth of lending activity of 60%

„U prethodnih godinu i po dana, od proglašenja pandemije COVID 19, Adriatic Banka je, uprkos jako otežanom periodu za rast, uvećala depozite za više od 120 miliona EUR

Period prije COVID-a karakteriše smanjena kreditna aktivnost Banke, visoka likvidnost, i veoma visoka kapitalizovanost, čime je obezbijeđen stabilan profil poslovanja, visoka otpornost i adekvatno upravljanje rizicima. Međutim, interesantan je podatak da je naša banka, u tom drugom kvartalu 2020. godine, kao najmlađa banka na crnogorskom bankarskom tržištu, ostvarila značajan rast kreditne aktivnosti od 60%. Ono što ovaj podatak čini posebno interesantnim jeste činjenica da je i u apsolutnom iznosu naš rast bio među najvećim u bankarskom sektoru Crne Gore. Ovo naglašavam jer se dosta banaka u tom periodu,

DIGITALIZACIJA JE VELIKA RAZVOJNA ŠANSZA ZA CRNU GORU

B Koji su planovi Banke u narednom periodu i šta Vaši klijenti mogu da očekuju? Da li ste zadovoljni sa stepenom digitalizacije i šta vidite kao prepreku u njenoj jačoj implementaciji?

Plan nam je da u narednom periodu radimo na širenju mreže filijala Banke. Ovaj plan je odmah nakon promjene vlasništva Banke bio i usvojen, ali je došlo do odlaganja njegove realizacije zbog cjelokupne situacije sa virusom. Smatramo da će naše prisustvo u različitim regijama doprinijeti snaženju veza banke sa klijentom kao i generalno većoj vidljivosti Banke na crnogorskom tržištu. To je još uvijek neki očekivani slijed koraka iako je možda u suprotnosti sa ovim vašim drugim dijelom pitanja koje se odnosi na stepen digitalizacije. Navike na tržištu Crne Gore su se značajno promijenile i u sferi bankarskog poslovanja u posljednjoj godini. Kriza je pozitivno uticala na povećanje stepena digitalizacije i na prihvatanje novih kanala od strane klijenta. Na ovom polju su promjene značajno ubrzanе, a naša banka je pokazala spremnost da može da ide u korak sa vremenom. U prilog tome govori činjenica da u svom portfoliju imamo priličan broj klijenata iz primorskih opština,

gdje tek planiramo da se širimo, a koji koriste naše elektronske servise kao i klijenata nerezidenata koji imaju redovne aktivnosti sa nama, kao svojom poslovnim bankom, nesmetano obavljaju sa udaljene lokacije.

To što smo do sada u stepenu digitalizacije kaskali za zemljama iz EU ne pripisujem nedostatku resursa bilo materijalnih bilo kadrovskih u Crnoj Gori, već tome da su se navike jako sporo mijenjale. Okolnosti pod kojima živimo i radimo posljednjih godinu dana podstakle su konstantno učenje i prihvatanje novog načina razmišljanja. Naprijed naveden pomak prouzrokovan pandemijom ne smatram dovoljnim, ali ga smatram jako bitnim inputom da postoje kapaciteti u Crnoj Gori da se stvari mogu brzo mijenjati i prihvatiti. Digitalizacija je velika razvojna šansa za Crnu Goru, a budućnost finansijskog tržišta će se nedvosmisleno bazirati na njoj. Centralna Banka Crne Gore je takođe na ovom polju već od

početka ove godine preduzela značajne korake i mišljenja sam da će dati značajan doprinos. Osnivanjem FinTech Hub-a kao regulatornog inovacijskog centra, Centralna Banka Crne Gore kao institucija promovise razvoj FinTech-a u oblasti bankarskih i platnih usluga sa ciljem stvaranja tehnološki napredne Crne Gore. Ova vrsta podrške će biti finansijskom sektoru od velike koristi prilikom usvajanja i implementacije novog Zakona o platnom prometu, kojim će se u pravni sistem Crne Gore u potpunosti implementirati Direktiva EU o platnim uslugama PSD2 i kojim će se tržište platnih usluga otvoriti i za nove potencijalne pružaoce usluga. Podršku regulatora takođe očekujem u dijelu pripreme pravnog okvira i prilagođavanja regulative pri odobravanju kredita „na daljinu“, uvođenje novih servisa poput video onboardinga, što bi značajno doprinijelo da finansijsko tržište Crne Gore učinimo savremenim i privlačnim za klijente iz Evrope.

ADRIATIC BANK

SIGURNA I OD POVJERENJA

CAPITAL PLAZA, PODGORICA
ADRIATICBANK.COM

CUSTODY@ADRIATICBANK.COM
INVESTMENTS@ADRIATICBANK.COM
T +382 20 680 973
F +382 20 675 083

US OWNED BANK

VAŠA USPJEŠNA INVESTICIJA, NAŠ JE POSAO
INVESTICIONO BANKARSTVO ADRIATIC BANK

zbog očuvanja zadovoljavajuće likvidnosti, kao i prisustva faktora neizvjesnosti, odlučilo za smanjenje kreditne aktivnosti. U našoj banci je, od strane jako kvalifikovanih ljudi iz oblasti bankarstva koji čine Odbor direktora Adriatic Banke kao i samog vlasnika, donijeta odluka da se podrži prioritetno crnogorska privreda u tom periodu.

▣ Kako ocjenjujete rad i poslovanje banke na čijem ste čelu u dosadašnjem periodu tekuće godine, šta su bili najveći izazovi i koje su to novine u radu banke od preuzimanja novih akcionara?

Jako smo zadovoljni postignutim rezultatima u tekućoj godini prije svega jer smo ušli u zonu pozitivnog finansijskog rezultata što za nas predstavlja ogroman uspjeh. Izazova je svakako bilo. Prethodni period je specifičan i izazovan bio za cjelokupnu ekonomiju. Nakon preuzimanja Banke od strane novih akcionara intenzivno se radilo na aktivnostima privlačenja deponenata i širenju mreže korespondenata, što je za nas kao banku koja nije dio finansijske grupacije, jako važan preduslov za nesmetan rast. U prethodnih godinu i po dana, od proglašenja pandemije COVID 19, Adriatic Banka je, uprkos jako otežanom periodu za rast, uvećala depozite za više od 120 miliona EUR. Kako sam prethodno naveo, sva raspoloživa likvidna sredstva su usmjeravana na podršku crnogorskoj privredi. Pored toga, Banka ima i značajan portfolio crnogorskih državnih obveznica. Kao banka koja raste i koja za sada ima niske limite izloženosti, ovo ulaganje nam pored doprinosa pozitivnom rezultatu po osnovu ostvarenih prihoda od kamate, služi i kao mehanizam za upravljanje likvidnošću.

Kada govorimo o novinama nakon preuzimanja Banke od strane novih akcionara, staviću akcenat na ono što smatram jako zaslužnim za naš kontinuirani rast od tog trenutka. Proces odlučivanja u Banci stavljen je u funkciju kreiranja komparativne prednosti mlade

banke u čijem je fokusu klijent i brzina realizacije njegovih zahtjeva. Smatram da smo dosta učinili da iskoristimo ove prednosti na obostrano zadovoljstvo, a takođe vodeći računa da se ni u kom trenutku ne ugrozi formalno pravni okvir, koji je sam po sebi prilično zahtjevan za našu oblast poslovanja.

Jako sam zadovoljan što Adriatic Banka danas nudi klijentima, kako privrednim društvima tako i stanovništvu, sve vrste bankarskih proizvoda. U ovoj godini smo proširili ponudu klijentima i uslugama investicionog bankarstva i time u najvećoj mjeri pokrili potrebe i zahtjeve savremenog klijenta.

Dalje unapređenje servisa i razvoj novih, kao i sam rast neto bankarskog prihoda koji će biti u korelaciji sa razvojem stabilnih odnosa sa klijentima u svakom segmentu poslovanja je naš strateški cilj. Smatram da smo uspješno krenuli tim putem.

▣ U skladu sa Vašim revizorskim, a već duži period dodatno obogaćeno bankarskim iskustvima, poznajete MRS, računovodstvo, standarde i procedure u bankarskom poslovanju. Kakve efekte očekujete od nove regulative koja stupa na snagu 01.01.2022.god. implementacije Bazel III principa i kako će se, po Vama, proces AQR odraziti na naš bankarski sektor, a posebno na Adriatic banku?

Bankarski sektor je jako regulisana oblast svuda u svijetu, a proizilazi iz potrebe regulatora da predvidi i spriječi moguću krizu. Tako je naravno i u Crnoj Gori.

Mišljenja sam da je i dosadašnja regulativa u Crnoj Gori bila dosta konzervativna uz primjenu pruden-cionih filtera od strane regulatora, kao i primjenu međunarodnih standarda koji regulišu klasifikaciju i mjerenje finansijskih instrumenata. Svakako, postojali su i dalje dijelovi regulative koje je neophodno usaglasiti sa zakonima Evropske Unije što je urađeno novim Zakonom o kreditnim institucijama i podzakonskim aktima koji će biti u primjeni od 1. januara 2022. godine. Iz prethodno rečenog, već se može izvući zaključak da ne očekujem velike efekte na pokazatelje bankarskog sektora u Crnoj Gori nakon početka primjene nove regulative.

Što se tiče AQR procesa, shvatam ga kao proces koji će doprinijeti povećanoj stabilnosti banaka. Dodatnu težinu daje to što se ova aktivnost Centralne Banke

„Što se tiče AQR procesa, shvatam ga kao proces koji će doprinijeti povećanoj stabilnosti banaka

DIGITALIZATION IS A GREAT DEVELOPMENT OPPORTUNITY FOR MONTENEGRO

B What are the Bank's plans for the next period and what can your clients expect? Are you satisfied with the level of digitalization and what do you see as an obstacle in its stronger implementation?

Our plan is to work on expanding the Bank's branch network in the coming period. This plan was adopted immediately after the change of ownership of the Bank, but its implementation was delayed due to the overall situation with the coronavirus. We believe that our presence in various regions will contribute to strengthening the Bank's ties with the client as well as generally greater visibility of the Bank in the Montenegrin market. This is still some expected sequence of steps, although it may contradict this second part of your question regarding the level of digitization. Habits in the Montenegrin market have changed significantly in the field of banking in the last year. The crisis has had a positive impact on increasing the level of digitization and the acceptance of new channels by the client. In this field, changes have accelerated significantly, and our bank has shown willingness to keep up with the times. This is supported by the fact that we have a considerable number of clients in our portfolio from coastal munici-

palities, where we are just planning to expand, and who use our electronic services, and we also have non-resident clients who perform remotely their regular activities with us, as their commercial bank.

The fact that we have lagged behind the EU countries in the level of digitalization so far is not attributed to the lack of resources, either material or human, in Montenegro, but to the fact that habits have changed very slowly. The circumstances under which we have been living and working for the last year have encouraged constant learning and acceptance of a new way of thinking. I do not consider the above-mentioned shift caused by the pandemic to be sufficient, but I consider it a very important input that there is capacity in Montenegro for things to change and be accepted quickly. Digitalization is a great development opportunity for Montenegro, and the future of the financial market will be unequivocally based on it. The Central Bank of Montenegro has also taken significant steps in

this field since the beginning of this year and I am of the opinion that it will make a significant contribution. By establishing FinTech Hub as a regulatory innovation centre, the Central Bank of Montenegro as an institution promotes the development of FinTech in the field of banking and payment services with the aim of creating a technologically advanced Montenegro. This type of support will be of great benefit to the financial sector during the adoption and implementation of the new Payment System Law, which will fully implement the EU Payment Services Directive PSD2 in the legal system of Montenegro and open the payment services market to new potential service providers. I also expect the support of the regulator in the part of preparing the legal framework and adjusting the regulations for distance lending, the introduction of new services such as video onboarding, which would significantly contribute to making the financial market of Montenegro modern and attractive to European clients.

lending activity of 60%. What makes this data especially interesting is the fact that in absolute terms our growth was among the highest in the banking sector of Montenegro. I emphasize this because a lot of banks in that period, in order to maintain satisfactory liquidity, as well as the presence of factors of uncertainty, decided to reduce lending activity. Our bank made a decision to support the Montenegrin economy and it was made by highly qualified people in the field of banking, which consist of the Board of Directors of Adriatic Bank and the owner.

“In the previous year and a half, since the declaration of the COVID 19 pandemic, the Adriatic Bank, despite a very difficult period for growth, has increased deposits by more than EUR 120 million

„Prihodi od turizma su značajno ublažili efekte krize jer je ostvaren izvanredan rezultati koji je privredi djelimično nadoknadio gubitke iz prošle godine, ojačane su javne finansije, a posredno su obezbijedili i bankarskom sektoru bolju naplatu

Crne Gore koja je već sada u završnoj fazi, obavlja u skladu sa Priručnikom za pregledkvaliteta aktive koji je izdala Evropska Centralna Banka (ECB) 2018. godine i ima za cilj da utvrdi nivo kvaliteta aktive banaka i da obezbijedi input za testiranje otpornosti na stres. Rezultati koji su karakteristični za vježbu pregleda kvaliteta aktive svuda gdje je sproveden proces su uglavnom – smanjenje ili nedostatak kapitala, povećanje NPL-a i smanjenje pokazatelja adekvatnosti kapitala. Očekujem da će isto biti i u Crnoj Gori, ali ne očekujem da će se raditi o visokom odstupanju u odnosu na zvanične podatke za 2019. godinu. Kada pričamo o očekivanim efektima konkretno na Adriatic banku, takođe sam mišljenja da će rezultati AQR-a biti u istom smjeru kao za bankarski sistem, sa izuzetkom nedostatka kapitala jer se naša banka nakon presječnog datuma za ocjenu kvaliteta aktive, tj 31. decembar 2019. godine, dva puta dokapitalizovala u ukupnom iznosu od 4,5 miliona EUR i ove godine ušla u zonu pozitivnog rezultata. Takođe, moram naglasiti da je Adriatic banka, banka sa visokim koeficijentom adekvatnosti kapitala i banka sa niskim nivoom NPL-a tako da ne očekujem da će rezultati AQR-a u bilo kom smislu ugroziti banku.

Pored povećane stabilnosti bankarskog sistema Crne Gore, koja će neminovno biti rezultat AQR procesa, smatram da je vježba dugoročno obezbijedila jednu dodatnu vrijednost kroz komunikaciju sa revizorskim firmama koje su radile na ovim projektima u razvijenim evropskim zemljama, tako da nam to iskustvo može poslužiti kao osnova za utemeljenje dobrih praksi u Crnoj Gori.

■ Nelikvidnost, dugogodišnji problemi u realnom sektoru, veliki broj blokiranih računa, samo su dio problema koji su u sjenci pandemije. Kako ocjenjujete situaciju u privredi i očekivanja u radu sa stanovništvom ?

Značajan broj crnogorskih preduzeća borio sa problemima nelikvidnosti i blokadama računa i prije COVID 19 krize. Početak pandemije, prekidi rada zbog epidemioloških mjera, nedostatak prometa, pad tražnje za proizvodima ili uslugama i nelikvidnost poslovnih partnera, dodatno je usložio situaciju po ovim pitanjima. Paketima mjera se ugroženim djelatnostima značajno izašlo u susret u smislu odlaganja plaćanja obaveza prema bankama. Takođe, Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB) i Vlada Crne Gore, su u novembru 2020. godine zaključili Okvirni Ugovor o kreditu u iznosu od 40 miliona EUR, sa ciljem podrške autonomnim mikro, malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima (MMSP), pogođenim pandemijom COVID19. Pojedinačni ugovori sa komercijalnim bankama sklopljeni su početkom jula 2021. godine kada se i počelo sa realizacijom Programa podrške. Sredstva se plasiraju crnogorskoj privredi posredstvom komercijalnih banaka i pojedinačnim ugovorima predviđeno je da će one imati svoje učešće u ovim plasmanima do 50%. Ovaj aranžman omogućava jako povoljne uslove finansiranja i svakako će biti jedan od činilaca koji će doprinijeti ublažavanju problema nelikvidnosti u realnom sektoru. Treće, turistička sezona koja je u najvećoj mjeri u ovako nezvjesnom periodu zavisila od objektivnih okolnosti, premašila je očekivanja. Prihodi od turizma su značajno ublažili efekte krize jer je ostvaren izvanredan rezultati koji je privredi djelimično nadoknadio gubitke iz prošle godine, ojačane su javne finansije, a posredno su obezbijedili i bankarskom sektoru bolju naplatu.

Moj opšti zaključak je da su preduzete mjere adekvatne i da kao rezultat možemo imati poboljšanje situacije na ovom polju, a u prilog tome ide činjenica da se stvari već u odnosu na prethodnu godinu pomjeraju u pravom smjeru.

B How do you assess the work and operations of the bank in which you are CEO in the current period of the current year, what were the biggest challenges and what are the innovations in the bank's operations since taking over by new shareholders?

We are very pleased with the results achieved in the current year, primarily because we have entered the zone of positive financial results, which is a huge success for us. There were certainly challenges. The previous period was specific and challenging for the entire economy. After the takeover of the Bank by new shareholders, intensive work was done on attracting depositors and expanding the network of correspondents, which for us as a bank that is not part of the financial group, is a very important prerequisite for smooth growth. In the previous year and a half, since the declaration of the COVID 19 pandemic, the Adriatic Bank, despite a very difficult period for growth, has increased deposits by more than EUR 120 million. As I mentioned earlier, all available liquid funds are aimed at supporting the Montenegrin economy. In addition, the Bank has a significant portfolio of Montenegrin government bonds. As a growing bank that currently has low exposure limits, this investment, in addition to contributing to a positive result based on interest income, also serves as a mechanism for liquidity management.

When we talk about the novelties after the takeover of the Bank by the new shareholders, I will put emphasis on what I consider very deserving of our continuous growth from that moment. The decision-making process in the Bank is placed in the function of creating a comparative advantage of a young bank whose focus is on the client and the speed of realisation of their requirements. I think that we have done a lot to use these advantages to the mutual satisfaction, and also taking care not to jeopardize the formal legal framework, which in itself is quite demanding for our area of business.

I am very pleased that the Adriatic Bank today offers clients, both companies and individuals, all kinds of banking products. This year, our offer to the clients has been expanded in the form of investment banking services and thus largely covered the needs and requirements of the modern client.

Further improvement of services and development of new ones, as well as the growth of net banking income, which will be correlated with the development

“As for the AQR process, I understand it as a process that will contribute to the increased stability of banks

of stable relationships with clients in every business segment, is our strategic goal. I think we have successfully embarked on that path.

B In accordance with your audit, and for a long time additionally enriched with banking experience, you are familiar with the IAS, accounting, and banking standards and procedures. What effects do you expect from the new regulations that will come into force on 1 January 2022, the implementation of the Basel III principle and how, in your opinion, will the AQR process affect our banking sector, and especially the Adriatic Bank?

The banking sector is a highly regulated area all over the world, and stems from the need for regulators to anticipate and prevent a possible crisis. This is of course also the case in Montenegro.

In my opinion, the current regulation in Montenegro has been quite conservative with the application of prudential filters by regulators, as well as the application of international standards governing the classification and measurement of financial instruments. Certainly, there were still parts of the regulation that need to be aligned with the laws of the European Union, which was done by the new Law on Credit Institutions and implementing regulations, which will be in force from 1 January 2022. From the above, it can already be concluded that I do not expect large effects on the indicators of the banking sector in Montenegro after the start of implementation of the new regulations.

As for the AQR process, I understand it as a process that will contribute to the increased stability of banks. Additional weight is given by the fact that this activity of the Central Bank of Montenegro, which is already in the final phase, is performed in accordance with the Asset Quality Review Manual issued by the European Central Bank (ECB) in 2018 and aims to determine the level of asset quality and to provide input for stress testing. The results that are characteristic of the asset quality review exercise wherever the process is conducted are mainly - reduction or lack of capital,

Odaberi svoju

MASTERCARD®
debit karticu, plaćaj u € \$ £

... i to može!

Ostanite povezani širom svijeta.

www.zapadbanka.me

increase in NPLs and decrease in capital adequacy ratios. I expect it to be the same in Montenegro, but I do not expect it to be a high deviation from the official data for 2019. When we talk about the expected effects specifically on the Adriatic Bank, I am also of the opinion that the results of AQR will be in the same direction as for the banking system, with the exception of lack of capital, because our bank recapitalized twice after the AQR reference date, i.e. 31 December 2019, in the total amount of EUR 4.5 million, and this year entered the zone of positive results. Also, I must stress that the Adriatic Bank is a bank with a high capital adequacy ratio and a low level of NPLs, so I do not expect the results of the AQR to jeopardize the bank in any way.

In addition to the increased stability of the banking system of Montenegro, which will inevitably be the result of the AQR process, I believe that the exercise has provided long-term added value through communication with audit firms that worked on these projects in developed European countries, so this experience can serve as a basis for the establishment of good practices in Montenegro.

B **Insolvency, long-standing problems in the real sector, a large number of frozen accounts, are just some of the problems that are in the shadow of the pandemic. How do you assess the situation in the economy and expectations in working with the citizens?**

A significant number of Montenegrin companies struggled with illiquidity problems and account freezes even before the COVID 19 crisis. The onset of a pandemic, disruptions due to epidemiological measures, lack of turnover, declining demand for products or services and the illiquidity of business partners have further complicated the situation on these issues. The sets of measures significantly met the needs of the threatened activities in terms of delaying the payment of liabilities to banks. Also, in November 2020, the Council of Europe Development Bank (CEB) and the Government of Montenegro signed a Framework Loan Agreement in the amount of EUR 40 million, with the aim of supporting autonomous micro, small and medium enterprises and entrepreneurs (MSMEs) affected by the COVID 19 pandemic. Individual agreements with commercial banks were signed at the beginning of July 2021, when the implementation

of the Support Programme has begun. The funds are placed in the Montenegrin economy through commercial banks and individual contracts stipulate that they will have their share in these placements up to 50%. This arrangement provides very favourable financing conditions and will certainly be one of the factors that will contribute to alleviating the problem of illiquidity in the real sector. Third, the tourist season, which largely depended on objective circumstances in such an uncertain period, exceeded expectations. Revenues from tourism have significantly mitigated the effects of the crisis, as outstanding results have been achieved, which partially offset the economy's losses from last year, strengthened public finances, and indirectly provided the banking sector with better collection. This arrangement provides very favourable financing conditions and will certainly be one of the factors that will contribute to alleviating the problem of illiquidity in the real sector. Third, the tourist season, which largely depended on objective circumstances in such an uncertain period, exceeded expectations. Revenues from tourism have significantly mitigated the effects of the crisis, as outstanding results have been achieved, which partially offset the economy's losses from last year, strengthened public finances, and indirectly provided the banking sector with better collection.

My general conclusion is that the measures taken are adequate and as a result we can improve the situation in this area, which is supported by the fact that things are already moving in the right direction compared to the previous year.

Revenues from tourism have significantly mitigated the effects of the crisis, as outstanding results have been achieved, which partially offset the economy's losses from last year, strengthened public finances, and indirectly provided the banking sector with better collection

Dodatni zahtjevi za izdvajanje kapitala imaju uticaj na ekonomiju

Isabelle Marchand
Belgijski finansijski forum,
Direktor za evropske
poslove, direktor marketinga i
komunikacija – portparol

Nova pravila Bazelskog komiteta za superviziju banaka (poznata i kao konačni standardi Bazel III) primijenit će se 2023. godine. Paket reformi ima za cilj da banke učini otpornijim na buduće krize i fokusira se na zaštitne slojeve kapitala i upravljanje rizicima. To je još jedan korak u daljem jačanju bankarskog sistema kako bi se nosio s ekonomskim šokovima.

Kao odgovor na finansijsku i ekonomsku krizu 2008. godine, izvršena je revizija Bazelskih standarda s ciljem da se finansijski sektor učini zdravijim i otpornijim na rizik. Prva faza reforme bila je fokusirana na jačanje zaštitnih slojeva kapitala i likvidnosti. Završni elementi paketa reformi fokusiraju se na upravljanje rizicima banaka. Evropska komisija će na jesen 2021. objaviti zakonodavni predlog za sprovođenje konačnih pravila Bazela III. Važno je uspostaviti ravnotežu između zahtjeva za izdvajanje kapitala i finansiranja privrede.

EKONOMSKI UTICAJ

Stroža pravila nijesu bez uticaja na finansijski sektor i ekonomiju.

Istraživanje koje je naručila Evropska bankarska federacija pokazuje da će konačni standard Bazel III povećati zahtjeve za izdvajanje kapitala evropskih banaka: prema izvještaju, to bi iznosilo dodatnih 170 do 230 milijardi eura potreba za kapitalom.

Bitno je naglasiti da su belgijske banke već uložile velike napore u postizanje otpornog bankarskog sistema. Ne samo izgradnjom čvrstih zaštitnih slojeva kapitala, već i implementacijom pouzdanih internih modela rizika. Strukturno poboljšanje upravljanja rizicima potvrdio je i Evropski bankarski regulator (EBA) u godišnjoj referentnoj analizi.

Veći zahtjevi za izdvajanje kapitala za banke prenose se u veće

Additional capital requirements have an impact on the economy

Isabelle Marchand Director European Affairs, Director Marketing & Communication - Spokesperson

In 2023, the new rules of the Basel Committee on Banking Supervision (also known as the final Basel III standards) will apply. The reform package aims to make banks more resilient to future crises and focuses on capital buffers and risk management. It is yet another step in further strengthening the banking system to cope with economic shocks.

In response to the financial and economic crisis of 2008, a revision of the Basel standards was performed with the aim of making the financial sector sounder and more risk resilient. The first phase of the reform focused on strengthening capital and liquidity buffers. The final elements of the reform package focus on banks' risk management. The European Commission will publish a legislative proposal in the autumn of 2021 to implement the final Basel III rules. It is important to strike a balance between capital requirements and the financing of the economy.

ECONOMIC IMPACT

The stricter rules are not without impact on the financial sector and

the economy. Research commissioned by the European Banking Federation shows that the final Basel III standard will increase the capital requirements of European banks: according to the report, this would amount to an additional EUR 170 to 230 billion in capital needs.

It is essential to emphasise that Belgian banks have already made great efforts to achieve a resilient banking system. Not only by building up robust capital buffers, but also by implementing reliable internal risk models. The structural improvement of risk management was also confirmed by the European Banking Authority in its annual benchmarking exercise.

*„Evropska komisija će na jesen
2021. objaviti zakonodavni
predlog za sprovođenje konačnih
pravila Bazela III*

troškove, jer je kapital skuplji izvor finansiranja od duga. Kad su banke već visoko kapitalizovane, ti veći troškovi mogu imati negativne implikacije na ekonomiju. U praksi bi to moglo dovesti do većih troškova kredita, što bi vjerovatno smanjilo potražnju za kreditom i ulaganjima.

**IZBJEGAVANJE DODATNIH
ZAHTEJEVA ZA IZDVANJE KAPITALA**

Potrebno je istražiti najprikladniju opciju za implementaciju konačnih pravila Bazela III. Stoga belgijski bankarski sektor daje nekoliko konkretnih prijedloga za bolje usklađivanje reformi s belgijskom ekonomijom. Predlozi, tehničke prirode, imaju za cilj smanjenje značajnog povećanja zaštitnih slojeva kapitala banaka i

ograničavanje negativnog uticaja na finansiranje javnog sektora i kompanija bez rejtinga. Održavanje optimalnog bankarskog finansiranja za mala i srednja preduzeća očigledno je posebno važno u ovim vremenima nakon koronavirusa

Drugim riječima, kako implementirati konačni paket Bazela III bez značajnog povećanja zahtjeva za izdvajanje kapitala za banke, a time i ograničavanja uticaja na ekonomiju i klijente?

Jer čak i ako su belgijske banke dobro pripremljene i uložile potrebne napore posljednjih godina da povećaju svoju otpornost, reforme se ne mogu slijepo prenijeti u evropsko zakonodavstvo. Implementacija mora uzeti u obzir ekonomski uticaj

povećanih zahtjeva za izdvajanje kapitala i karakteristike belgijskog tržišta. Štoviše, bankarski sektor se i dalje mora prioritarno nositi s posljedicama korona krize, pa je dodatni negativni šok daleko od poželjnog.

Kako bi se osigurala ekonomska i finansijska stabilnost, uticaj na zahtjeva za izdvajanje kapitala trebao bi biti što je moguće ograničeniji. Na ovaj način troškovi kredita za klijente ostaju unutar granica. U skladu sa bazelskim ciljem, banke su uvijek oprezne prema potencijalnim rizicima i održavaju dovoljne rezerve kako bi mogle da apsorbuju šokove i nastave da garantuju odobravanje kredita.

*„Potrebno je istražiti najprikladniju
opciju za implementaciju konačnih
pravila Bazela III. Stoga belgijski
bankarski sektor daje nekoliko
konkretnih prijedloga za bolje
usklađivanje reformi*

*„The European Commission
will publish a legislative proposal
in the autumn of 2021 to implement
the final Basel III rules*

Higher capital requirements for banks translate into higher costs, as equity is a more expensive source of funding than debt. When banks are already highly capitalised, these higher costs can have negative implications for the economy. In practice, this could lead to a higher cost of credit, possibly reducing demand for credit and investment.

**AVOIDING ADDITIONAL
CAPITAL REQUIREMENTS**

It is necessary to investigate the most appropriate option for implementing the final Basel III rules. Therefore, the Belgian banking sector makes a few concrete proposals to better align the reforms with the Belgian

economy. The proposals, technical in nature, are intended to reduce the significant increase in banks' capital buffers and to limit the negative impact on the financing of the public sector and unrated companies.

Maintaining optimal bank financing to SMEs is obviously particularly important in these post-covid times.

In other words, how to implement the final Basel III package without significantly increasing the capital requirements for banks, and thus limiting the impact on the economy and customers?

Because even if Belgian banks are well prepared and have made the necessary efforts in recent years to increase their resilience, the reforms cannot be transposed

blindly into European legislation. Implementation must consider the economic impact of increased capital requirements and the characteristics of the Belgian market. Moreover, the banking sector still has to deal with the consequences of the corona crisis as a priority, so an additional negative shock is far from desirable.

Both to ensure economic and financial stability, the impact on capital requirements should be as limited as possible. In this way, the cost of credit for consumers remains within limits. In line with the Basel objective, banks always remain alert to potential risks and maintain sufficient reserves to be able to absorb shocks and continue to guarantee the granting of credit.

*„It is necessary to investigate the
most appropriate option for
implementing the final Basel
III rules. Therefore, the Belgian
banking sector makes a few concrete
proposals to better align the reforms*

Sprovođenje Konačnog standarda Bazel III u EU

*Studiju naručila Evropska
bankarska federacija*

U decembru 2017. godine, Bazelski komitet se dogovorio o novom regulatornom okviru za rješavanje uočenih nedostataka izvornog Bazel III sporazuma, označenog kao „Konačni standard Bazel III“. Očekuje se da će Evropska komisija ove jeseni objaviti predlog za sprovođenje reforme u EU. Način sprovođenja Konačnog standarda Bazel III u EU odrediće njegov učinak na evropski bankarski sektor i evropsku privredu.

U svjetlu budućeg sprovođenja reforme u EU i potencijalnog uticaja krize izazvane virusom COVID-19, Evropska bankarska federacija zatražila je od „Copenhagen Economics“ ažuriranje prethodnog izvještaja iz 2019. godine kako bi se procijenio uticaj reforme na bankarski sektor EU i realnu ekonomiju.

Ako se reforma sprovodi prema glavnom scenariju Evropskog bankarskog regulatora (EBA), otkrivamo da:

- Reforma bi mogla povećati potrebu za kapitalom evropskih banaka za između 170 i 230 milijardi eura.
- Veća potreba za kapitalom znači da banke moraju držati veći udio u skupljem kapitalu, što povećava troškove za banke. Ukupno procjenjujemo godišnje povećanje troškova povezanih sa kreditiranjem za 25-30 milijardi EUR.
- Očekujemo da će to najviše uticati na velike korporativne klijente, s procijenjenim povećanjem troškova zaduživanja za blizu 0,25 procentnih poena. Za tipičnu kompaniju sa godišnjim prihodom od 500

miliona eura to bi odgovaralo većim troškovima zaduživanja od oko 0,6 miliona eura godišnje

- Veći troškovi zaduživanja povećaće troškove sprovođenja ulaganja. To će smanjiti investicionu aktivnost, što će na kraju dovesti do trajnog smanjenja BDP-a. Procjenjujemo da će stalni neto trošak reforme iznositi oko 0,3% BDP-a.

Smatramo da bi alternativna primjena Konačnog standarda Bazel III u EU mogla smanjiti povećanje zahtjeva za potrebnim kapitalom na ispod 10% i ograničiti neto društvene troškove na oko 0,1% BDP-a. Ova alternativna primjena više bi uskladila uticaj paketa sa ekonomskim razmatranjima, mandatom G20, kao i strukturama evropskog bankarskog i korporativnog sektora.

*„Način sprovođenja
Konačnog standarda
Bazel III u EU odrediće
njegov učinak na evropski
bankarski sektor i evropsku
privredu*

EU Implementation of the Final Basel III Standard

*The study is commissioned
by the European Banking Federation*

In December 2017, the Basel Committee agreed on a new regulatory framework to address identified shortcomings of the original Basel III agreement, denoted the 'Final Basel III Standard'. The European Commission is expected to publish a proposal for implementation of the reform in the EU this autumn. How the Final Basel III Standard is implemented in the EU will determine its effect on the European banking sector and the European economy.

In light of the upcoming EU implementation of the reform and the potential impact of the COVID-19 crisis, the European Banking Federation has asked Copenhagen Economics to update a previous report from 2019 to assess the impact of the reform on the EU banking sector and real economy.

„How the Final Basel III Standard is implemented in the EU will determine its effect on the European banking sector and the European economy

If the reform is implemented according to the European Banking Authority's (EBA) main scenario, we find that:

- The reform could increase the capital need of European banks by between EUR 170-230 bn.
- The higher capital need means that banks need to hold a higher share of the more expensive equity, which increases costs for banks. In total, we estimate an annual increase in costs associated with lending of EUR 25-30 bn.
- We expect that large corporate customers will be most affected by this, with an estimated increase in borrowing costs of close to 0.25 percentage points. For a typical corporate with an annual revenue of EUR 500 million, this would correspond to higher borrowing costs of around EUR 0.6 million per year
- The higher borrowing costs will increase the costs of conducting an investment. This will reduce investment activity, which eventually will lead to a permanent reduction in GDP. We estimate the permanent net cost of the reform to amount to around 0.3% of GDP.

We find that an alternative implementation of the Final Basel III Standard in the EU could reduce the increase in capital requirements to below 10% and limit the net societal costs to around 0.1% of GDP. This alternative implementation would bring the impact of the package more in line with economic considerations, the G20 mandate as well as the structures of the European banking and corporate sector.

Bazel 4 - Izranja iz magle

Sanja Kočović
direktor Odeljenje finansijskih institucija i usluga
KPMG Beograd

Čak i prije nego što je Bazel 3 u potpunosti implementiran, možda će se pojaviti 'Bazel 4'. Događaji u posljednjim mjesecima postavljaju osnovu za to:

- Neke zemlje su već počele da implementiraju zahtjeve koji prevazilaze Bazel 3. SAD i Evropa zahtijevaju od banaka da ispune minimalne stope kapitala čak i nakon uticaja ozbiljnog stresa; Švajcarska, SAD i Velika Britanija postavile su minimalni koeficijent leveridža iznad 3 procenta; drugi (Australija i Velika Britanija) insistiraju na tome da se kapitalni dodaci Stuba 2 ostvaruju najkvalitetnijim kapitalom; i na kraju, zemlje poput SAD i Velike Britanije zalažu se za pooštavanje standarda likvidnosti;
- Rasprostranjena zabrinutost među regulatorima i tržišnim analitičarima o internim modelima banaka i tačnosti aktive ponderisane rizikom koja proizilazi iz toga;
- Kao rezultat toga, neki vodeći regulatori zahtijevaju veću jednostavnost regulatornih zahtjeva (uključujući Andrew Haldane iz Velike Britanije i Thomas Hoenig iz SAD), koji podržavaju veće minimalne koeficijente leveridža i smanjeno oslanjanje na modele;
- Ogroman broj izvještaja Bazelskog komiteta koji gledaju dalje od Bazela 3, uključujući regulatorni pristup za upravljanje knjigom trgovanja u bankama, razliku između banaka u vezi sa ponderima rizika koji se stvaraju internim modelima banaka i ravnotežu između osjetljivosti na rizik, jednostavnosti i uporedivosti; i
- Za banke eurozone, buduće aktivnosti Evropske centralne banke (ECB) kao supervizora, regulatora i makroprudencionog nadzornog organa - pojava „Frankfurta 1“. Ova kretanja će vjerovatno dovesti do tri promjene koje bi mogle biti osnova budućeg Bazela 4. Prvo, ograničavanje prednosti banaka na korišćenje internih modela za izračunavanje njihovih kapitalnih zahtjeva. To bi moglo biti u obliku ograničenja u kojoj se mjeri ponderi rizika zasnovani na internim modelima mogu odvojiti od pondera rizika zasnovanih na standardiziranom pristupu; ili smanjenja složenosti internih modela banaka (možda sa većom složnošću dozvoljenom samo u procjeni zahtjeva za potrebnim kapitalom Stuba 2).

„Razumijemo pritiske na promjene, ali pretjerana revnost prema jednostavnosti i prekomjerno oslanjanje na standardizovane pondere rizika ili na koeficijent leveridža koji nije osjetljiv na rizik-moglo bi da ima neželjene posljedice

Drugo, traženje da banke da ispune viši minimalni koeficijent leveridža. Minimalni koeficijent leveridža od znatno iznad 3 procenta djelovao bi više kao „inicijativa“ za minimalne zahtjeve za potrebnim kapitalom iz Stuba 1 nego uloga „podrške“ koju ima u Bazelu 3.

Treće, veće objavljivanje podataka od strane banaka. U onoj mjeri u kojoj je bankama dozvoljeno da koriste

Basel 4 – Emerging from the mist

Sanja Kočović
director Financial Institutions & Services
KPMG Beograd

Even before Basel 3 is fully implemented, 'Basel 4' may be emerging from the mist. Developments in recent months lay the groundwork:

- Some countries are already beginning to impose requirements that go beyond Basel 3. The US and Europe are requiring banks to meet minimum capital ratios even after the impact of severe stress; Switzerland, the US and UK have set a minimum leverage ratio at above 3 percent; others (Australia and UK) are insisting that 'Pillar 2' capital add-ons are met through highest quality capital; and finally, countries such as the US and UK are pushing for tougher liquidity standards;
- Widespread concerns among regulators and market analysts about banks' internal modelling and the accuracy of the resulting risk weighted assets;
- Resulting calls for greater simplicity in regulatory requirements from some leading regulators (including

from Andrew Haldane in the UK and Thomas Hoenig in the US), supporting higher minimum leverage ratios and reduced reliance on models;

- A corresponding flurry of papers from the Basel Committee that look beyond Basel 3, including on the regulatory approach to banks' treatment of trading books, on the variability across banks of risk weights generated by banks' internal models, and on the balance between risk sensitivity, simplicity and comparability; and
- For euro area banks, the prospective actions of the European Central Bank (ECB) as supervisor, regulator and macro-prudential authority – the emergence of 'Frankfurt 1'. These developments are likely to result in three changes that might form the basis of a future Basel 4. First, restricting the advantages to banks of using internal models to calculate their capital requirements. This could take the form of limits on the extent to which risk weights based on internal models could diverge from risk weights under the standardized approach; or of reducing the complexity of banks' internal models (perhaps with greater complexity allowed only in the assessment of Pillar 2 capital requirements).

Second, requiring banks to meet a higher minimum leverage ratio. A minimum leverage ratio of substantially above 3 percent would act more as a 'front stop' for Pillar 1 minimum capital requirements than the 'back stop' role it plays in Basel 3.

Third, greater disclosure by banks. To the extent that banks are allowed to use complex models, this would require banks to explain and justify why their

„We understand the pressures for change here, but an over-zealous pursuit of simplicity and over-reliance on standardized risk weightings – or on a non-risk sensitive leverage ratio – could have unintended consequences

„Ovdje postoji snažan osjećaj da regulatori izgrađuju slojeve i slojeve nekoordinisanog konzervativizma za rješavanje višestrukih uočenih uzroka finansijske krize, umjesto da počnu od nule i izgrade koherentniji pristup

složene modele, to bi zahtijevalo od banaka da objasne i opravdaju zašto se njihovi ponderi rizika zasnovani na internim modelima razlikuju od pondera rizika po standardiziranom pristupu. I u mjeri u kojoj se više oslanjalo na jednostavan koeficijent leveridža, banke bi mogle da objasne kako se to razlikuje od pristupa koji je osjetljiviji na rizik.

KAKVE BI TO POSLJEDICE MOGLO DA IMA NA ZAHTEJEVE BANAKAZA POTREBNIM KAPITALOM?

Razumijemo pritiske na promjene, ali pretjerana revnost prema jednostavnosti i prekomjerno oslanjanje na standardizovane pondere rizika-ili na koeficijent leveridža koji nije osjetljiv na rizik-moglo bi da ima neželjene posljedice. To bi moglo da ohrabri banke da drže rizičniju imovinu i moglo bi značajno da poveća troškove finansiranja portfolija nisko ponderisane imovine, uključujući hipotekarne kredite i visokokvalitetnu likvidnu imovinu.

Štaviše, uslovi koje banke moraju da ispune da bi mogle da koriste interne modele uvijek su imali za cilj da podstaknu banke da poboljšaju svoje sposobnosti upravljanja rizicima: ova veza bi mogla korisno da se ojača, a ne da se oslabi. U međuvremenu, kao što smo komentarisali na drugim mjestima, nemilosrdno uvođenje sve većeg broja propisa možda je već odvelo mnoge ekonomije, posebno u Evropi, iza „tačke preokreta“ do pozicije u kojoj troškovi regulisanja prelaze koristi. Trajno smanjenje ekonomskog rasta usljed većeg regulisanja sada može premašiti korist izbjegavanja budućih perioda finansijske nestabilnosti. Regulatori takođe treba da posvete više pažnje razvoju koherentnijih i proporcionalnih veza između zahtjeva minimalnog

kapitala i likvidnosti Bazela 3 i dodatnih zahtjeva za kapital i likvidnost koji proizlaze iz više inicijativa regulatorne reforme koje se odvijaju paralelno sa Bazelom 3. To uključuje testiranje otpornosti na stres, kapitalne prireze i za sistemski važne banke, dodatke iz Stuba 2, instrumente makroprudencijalne politike i absorpciju gubitaka propisanu sanacijom kroz spašavanje obaveza.

Zaista, ovdje postoji snažan osjećaj da regulatori izgrađuju slojeve i slojeve nekoordinisanog konzervativizma za rješavanje višestrukih uočenih uzroka finansijske krize, umjesto da počnu od nule i izgrade koherentniji pristup.

Podržavamo veće objelodanjivanja od strane banaka koje treba da imaju snažan sopstveni interes u dokazivanju zašto njihovi interni modeli stvaraju tačnu sliku o njihovim odnosnim rizicima.

ŠTA BI TO ZNAČILO ZA KAPITAL?

Uzimajući kao primjer velike banke Velike Britanije, njihov ukupni koeficijent osnovnog redovnog kapitala ponderisanog rizikom na kraju 2012. godine je iznosio 8,5 procenata na osnovu potpuno implementiranog Bazela 3, a njihov koeficijent leveridža na temelju osnovnog redovnog kapitala bio je 3,6 procenta.

Očekuje se da će se od ovih banaka zahtijevati da ispune minimalni koeficijent osnovnog redovnog kapitala od 10 procenata (uključujući 3 procenta zaštitnog sloja za sistemski rizik) u okviru implementacije Bazela 3 u EU, što će zahtijevati od ovih banaka da povećaju svoj osnovni redovni kapital za gotovo 40 milijardi funti zajedno, od 220 do 260 milijardi funti.

Da bi ispunile osnovne elemente budućeg Bazela 4, ove banke morale bi da povećaju svoj osnovni redovni kapital za dodatnih 50 milijardi funti ili smanje bilans stanja za oko 20 procenata - uzimajući osnovne elemente za (i) minimalni koeficijent leveridža za osnovni kapital od 5 procenata i (ii) 20 procenata povećanja rizikom ponderisane aktive koja proizilazi iz ograničenja internih modela banaka. Čvršći pristup bilo kojem elementu dodatno bi povećao potreban dodatni kapital. Pored ovih kvantitativnih uticaja, banke moraju da se postaraju da u potpunosti razumiju svoje potrebe za kapitalom i likvidnošću. To mora da se zasniva na jasnim izvještajima o strategiji i sklonosti ka preuzimanju rizika koji vode i njihovoj internoj procjeni kapitala i likvidnosti i načinu na koji upravljaju svojim poslovanjem.

risk weightings based on internal models differed from the standardized approach risk weightings. And to the extent that greater reliance was placed on a simple leverage ratio, banks would be able to explain how this differed from a more risk-sensitive approach.

WHAT IMPLICATIONS MIGHT THIS HAVE FOR BANKS' CAPITAL REQUIREMENTS?

We understand the pressures for change here, but an over-zealous pursuit of simplicity and over-reliance on standardized risk weightings – or on a non-risk sensitive leverage ratio – could have unintended consequences. It could encourage banks to hold riskier assets and could increase significantly the cost of funding a portfolio of low risk-weighted assets, including mortgage lending and high-quality liquid assets.

Moreover, the conditions that banks are required to meet before they can use internal models were always intended to encourage banks to improve their risk management capabilities: this link could usefully be reinforced, rather than weakened. Meanwhile, as we have commented elsewhere, the relentless introduction of more and more regulation may already have taken many economies, especially in Europe, beyond the 'tipping point' to a position where the costs of regulation exceed the benefits. The permanent downward drag on economic growth from greater regulation may now exceed the benefit of avoiding future periods of financial instability. Regulators also need to pay more attention to developing more coherent and proportionate linkages between the Basel 3 minimum capital and liquidity requirements and the additional demands on capital and liquidity arising from the multiple regulatory reform initiatives running in parallel to Basel 3. These include stress testing, capital surcharges for systemically important banks, Pillar 2 add-ons, macro-prudential policy tools, and the loss absorbency provided in a resolution by the bailing-in of liabilities.

Indeed, there is a strong sense here of regulators building up layers and layers of uncoordinated conservatism to address multiple perceived causes of the financial crisis, rather than starting from scratch and building a more coherent approach.

„There is a strong sense here of regulators building up layers and layers of uncoordinated conservatism to address multiple perceived causes of the financial crisis, rather than starting from scratch and building a more coherent approach

We support greater disclosure by banks, who should have a strong self-interest in demonstrating why their internal models generate an accurate picture of their underlying risks.

WHAT WOULD IT MEAN FOR CAPITAL?

Taking the major UK banks in aggregate as an example, at end 2012, their collective common equity risk-weighted capital ratio was 8.5 percent on a fully implemented Basel 3 basis and their leverage ratio based on common equity capital was 3.6 percent.

These banks are expected to be required to meet a 10 percent minimum common equity capital ratio (including a 3 percent systemic risk buffer) under the EU implementation of Basel 3, which will require these banks to increase their common equity capital by nearly £40 billion collectively, from £220 billion to £260 billion.

To meet the core elements of a prospective Basel 4 these banks would have to increase their common equity capital by a further £50 billion or reduce their balance sheets by around 20 percent – taking the core elements to be (i) a minimum common equity leverage ratio of 5 percent, and (ii) a 20 percent increase in risk weighted assets arising from restrictions on banks' internal models. A tougher approach to either element would increase further the additional capital required. In addition to these quantitative impacts, banks need to ensure that they fully understand their capital and liquidity needs. This needs to be based on clear statements of strategy and risk appetite that drive both their internal assessment of capital and liquidity and how they manage their businesses.

Tekst pripremio,
Bratislav Pejaković

Korporativno upravljanje i tekući izazovi za banke u Crnoj Gori

Dva tradicionalna pravna režima utiču na korporativno upravljanje, a to su zakonodavno pravo i običajno pravo. Zakonodavno pravo ima svoje korijene u Rimskom pravu i praktikuje se u Francuskoj, Španiji, Italiji, Njemačkoj, Austriji, Grčkoj, Švajcarskoj, Japanu, Danskoj, Švedskoj, Norveškoj i Finskoj. Običajno pravo, koje je engleskog porijekla, dominantno je u Australiji, Kanadi, Ujedinjenom kraljevstvu i Sjedinjenim državama. Američki pristup korporativnom upravljanju posmatra se kao sistem vođen regulativom i koji pruža visoke standarde zaštite investitora pod uticajem kreatora politike (Kongres), regulatora (pravila Komisije za kapital),

standarda za kotizaciju na berzi i državnih zakona. Regulative moraju biti troškovno djelotvorne i mjerljive, kako bi se promovisale najbolje prakse. Bilo kakvi regulatorni sukobi, ili pretjerana regulacija mogu imati tri važna učinka:

- Povećanje troškova usklađenosti
- Uticaj na atraktivnost tržišta
- Uzrokovati da tržišta imaju globalne konkurentske nedostatke

Ne postoje globalno prihvaćene reforme i najbolje prakse korporativnog upravljanja. Razlike su uglavnom uzrokovane ustavima zemalja, korporativnim strukturama i kulturom. SAD i UK djeluju prema običajnom

pravu koje ima tendenciju davanja više antidirektorski privilegije manjinskim akcionarima u poređenju sa zemljama pod zakonodavnim pravom npr. Njemačka. Po običajnom pravu, regulatori dozvoljavaju prevelika prava manjinskim akcionarima, dok po zakonodavnom pravu, regulatori daju premala prava manjinskim akcionarima.

Modeli korporativnog upravljanja širom svijeta mogu se klasifikovati u tri opšte kategorije: zatvorene, otvorene i hibridne.

Svrha pravog upravljanja rizikom nije eliminacija rizika već upravljanje njime i mudro preuzimanje poslovnog rizika. Objavljeni finansijski skandali Enrona, Worldcoma i Parmalata, između ostalih, prenose jednu zajedničku temu: neuspjeh izvršnih direktora i uključenih regulatora da ocjene poslovne okolnosti i činjenice, kao i povezane rizike i posljedice njihovih odluka, te njihov uticaj na firmu i sve zainteresovane strane.

Ankete ukazuju da preko 42% kompanija priznaje nedostatke u svom pokriću rizika. Oko 40% nije čak ni povezalo upravljanje rizikom sa svojim poslovnim strategijama, a više od polovine njihovih revizijskih odbora je izvijestilo da ne prima redovne izvještaje o riziku.

Regulativa mora naći pravu ravnotežu da ne bude preekstektivna da obeshrabri inovacije, nametne nepotrebne troškove kompanijama na koje utiče i njihovim investitorima,

„Jedna od značajnih planiranih izmjena u budućem zakonu biće uvođenje novog koncepta korporativnog upravljanja u bankarskom sektoru Crne Gore

Corporate governance and current challenges for banks in Montenegro

by Bratislav Pejaković

Two traditional legal regimes affect corporate governance, namely legislative and common laws. Legislative law has its roots in Roman law and is practiced in France, Spain, Italy, Germany, Austria, Greece, Switzerland, Japan, Denmark, Sweden, Norway and Finland. Common law, which is of English origin, is dominant in Australia, Canada, the United Kingdom and the United States. The U.S. approach to corporate governance is seen as a regulatory-driven system that provides high standards of investor protection under the influence of policy makers (Congress), regulators (Securities and Exchange Commission), stock exchange listing standards and state laws. Regulations must be cost-effective and measurable, in order to promote

best practices. Any regulatory conflicts or excessive regulation may have three important effects:

- Increasing compliance costs
- Impact on market attractiveness
- Impact on markets to have global competitive disadvantages

There are no globally accepted reforms and best practices of corporate governance. The differences are mainly caused by country constitutions, corporate structures and culture. The US and the UK operate under common law which tends to give more anti-CEO privileges to minority shareholders compared to countries under legislative law e.g. Germany. Under common law, regulators allow too many rights to minority shareholders, while under legislative law, regulators give too few rights to minority shareholders.

Corporate governance models around the world can be classified into three general categories: closed, open, and hybrid.

The purpose of proper risk

management is not to eliminate risk but to manage it and take business risk wisely. The published financial scandals of Enron, Worldcom and Parmalat, among others, convey one common theme: the failure of CEOs and regulators involved to assess business circumstances and facts, as well as the associated risks and consequences of their decisions, and their impact on the company and all stakeholders.

Surveys indicate that over 42% of companies acknowledge shortcomings in their risk coverage. About 40% did not even link risk management to their business strategies, and more than half of their audit committees reported not receiving regular risk reports.

Regulation must strike the right balance not to be too extensive to discourage innovation, impose unnecessary costs on affected companies and their investors, or stifle competitiveness and job creation. On the other hand, it must not be too weak to eliminate the necessary investor protection.

With a view to align with the new legislation of the European Union (so-called Basel III), it is planned, among other things, to adopt a new law on

„One of the significant changes planned in the future law will be the introduction of a new concept of corporate governance in the banking sector of Montenegro

„Novim Zakonom o privrednim društvima po prvi put se u sistem upravljanja privrednim društvima uvode organi upravljanja kao upravni odbor i nadzorni odbor

ili da uguši konkurentnost i stvaranje radnih mjesta. Sa druge strane, ne smije biti prelabava da eliminiše potrebnu zaštitu investitora.

U cilju usklađivanja sa novim zakonodavstvom Evropske unije (tzv. Bazel III), između ostalog, planirano je i usvajanje novog zakona o bankama/zakona o kreditnim institucijama, kao i podzakonskih akata. Time će se u nacionalno zakonodavstvo implementirati Direktiva 2013/36 EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad njima i investicionim društvima, te Regulativa br. 575/2013 EU o bonitetnim zahtjevima koji se na njih odnose. Jedna od značajnih planiranih izmjena u budućem zakonu biće uvođenje novog koncepta korporativnog upravljanja u bankarskom sektoru Crne Gore.

Dvodomnim modelom korporativnog upravljanja predviđa se razdvajanje funkcije nadzora i upravljanja bankom. Odbor direktora zauzima značajnije mjesto u upravljanju bankom s obzirom na nova ovlaštenja i odgovornosti ovog kolegijalnog organa, koja se posebno prepoznaje na relaciji principal - izvršni menadžment. Drugačije se definiše odnos Odbora direktora i izvršnih funkcija, kao i uloga i značaj nezavisnih

funkcija korporativnog upravljanja (Compliance, AML, Interna revizija) u bankama i novih inokosnih (Chief Risk Officer – CRO) i kolegijalnih organa (Compensation Committee) korporativnog upravljanja. Pitanje razvoja korporativne kulture usko je povezano sa pitanjem preuzimanja i upravljanja rizikom koji se, posebno u crnogorskim bankama, ističe kao jedan od najznačajnijih rizika kojima su banke izložene u svom poslovanju.

Rekao bih da je Udruženje banaka generalno imalo vrlo konstruktivnu ulogu u usvajanju zakona koji su u procesu harmonizacije sa EU propisima usvojeni, a doprinos je kroz davanje primjedbi, komentara i prijedloga što je rezultiralo i usvajanjem ovih zakona na kraju 2019.god. Konkretno u pripremi implementacije koja je ispred nas Udruženje je kroz rad odbora i komunikaciju sa CBCG doprinijelo da će CBCG kako je najavljeno, izvršiti izmjenu Odluke o bližim uslovima za izbor i imenovanje članova organa upravljanja i nosilaca ključnih funkcija u kreditnoj instituciji radi usklađivanja odredbe člana 12. tačka 2 sa smjernicama EU. Ovom izmjenom će biti konkretnije utvrđena pomenuta norma na način da će se time otkloniti nedoumice u tumačenju. Naime, norma će biti preformulisana tako da se nemogućnost izbora za nezavisnog člana nadzornog odbora kreditne institucije odnosi na članove upravnog odbora (odnosno lica koja su obavljala nadležnosti tijela koje upravlja bankom) umjesto članove organa upravljanja te kreditne institucije. Međutim, tom izmjenom neće se promijeniti ranije definisani stav CBCG u kojem je navedeno da postojeći članovi odbora direktora

banaka prilikom prvog izbora po Zakonu o kreditnim institucijama ne mogu biti izabrani za nezavisne članove nadzornog odbora. Ovo iz razloga nadležnosti koju je imao odbor direktora, ali i zbog činjenice dosadašnje uloge upravnih odbora u bankama.

Naime, Zakonom o bankama ("Službeni list CG", br. 17/08, 44/10, 40/11 i 73/17) u članu 30 stav 1 propisano je da "Bankom upravlja i nadzor nad njenim poslovanjem vrši odbor direktora". Takođe, Zakon o privrednim društvima ("Službeni list RCG", broj 06/02, "Službeni list CG", br. 17/07, 80/08, 40/10, 36/11 i 40/11) koji je bio u primjeni do 11.07.2020. godine, u članu 34 stav 3 propisivao je: "Odbor direktora je organ upravljanja i rukovođenja društva čije odluke izvršavaju sekretar društva i izvršni direktor." Članom 43 stav 2 istog zakona propisivalo se: "Odbor direktora upravlja i vodi poslove društva i vrši nadzor nad tekućim poslovanjem, koje se povjerava izvršnom direktoru i drugim licima odgovornim za posloводство (članovi menadžmenta)".

U periodu istovremenog važenja Zakona o bankama i Zakona o privrednim društvima - stari zakon, odbor direktora imao je dvostruku nadležnost - nadležnost upravljanja i nadležnost nadzora.

Novim Zakonom o privrednim društvima po prvi put se u sistem upravljanja privrednim društvima uvode organi upravljanja kao upravni odbor i nadzorni odbor i to samo za akcionarska društva sa dvodomnim upravljanjem (član 130. Zakona o privrednim društvima). Ove organe upravljanja, kao jedine koje kreditne institucije mogu imati, propisuje i Zakon o kreditnim institucijama u

Addiko mKredit

Preko vašeg mobilnog telefona

Bez troška obrade, isplata odmah

Addiko Bank

Gdje je $2 + 2 = 4$

Detaljnije na addiko.me

Reprezentativni primjer: Za iznos kredita od 3.000€ sa rokom otplate od 72 mjeseca, nominalna kamatna stopa iznosi od 8,99% na godišnjem nivou, dok efektivna kamatna stopa iznosi od 9,37%. Ukupan iznos koji klijent plaća je 3.892,50€, dok je iznos mjesečnog anuiteta 54,06€. Ukupan iznos koji plaća klijent predstavlja zbir glavnice i ukupne kamate.

„Implementacijom novih propisa imaćemo pooštavanje kriterijumima procjene rizika, uvođenjem bafera kako kapitalnih tako i likvidonosnih, tako i umanjene mogućnosti fleksibilnijeg tumačenja rizika plasmana

članu 42. Imajući u vidu da se novim Zakonom o privrednim društvima odnosno Zakonom o kreditnim institucijama uvode novi organi upravljanja, ne može se govoriti o istovjetnosti ranijih organa sa novim organima, odnosno o istovjetnosti odbora direktora sa upravnim, ili nadzornim odborom, jer se radi o potpuno različitim organima.

Članove Nadzornog odbora kreditne institucije treba da izabere postojeća skupština akcionara banke, nako pribavljanja odobrenja Centralne banke za izbor članova nadzornog odbora, a imenovanje

članova upravnog odbora kreditne institucije treba da izvrši postojeći odbor direktora banke. Ukazuje se da u rješenjima o izboru članova nadzornog i imenovanju članova odbora direktora, mora postojati odredba kojom se utvrđuje da tim licima mandat otpočinje 1. januara 2022.god. odnosno od datuma početka primjene Zakona o kreditnim institucijama.

Postojećom odredbom člana 12. tačka 2 Odluke o bližim uslovima za izbor i imenovanje članova organa upravljanja i nosilaca ključnih funkcija u kreditnoj instituciji, kojom se propisuju kriterijumi za određivanje nezavisnosti članova nadzornog odbora, a koja odredba glasi: „Smatra se da je član nadzornog odbora nezavisan, ako nije u prethodnih pet godina bio član organa upravljanja u kreditnoj instituciji, ili društvu povezanom zajedničkim djelovanjem sa tom kreditnom institucijom“. Zakon o kreditnim institucijama u članu 42 stav 1 propisuje da su organi upravljanja kreditnom institucijom nadzorni i upravni odbor. Ovo znači da po sada važećoj odredbi lice koje je bilo u prethodnih pet godina član nadzornog, ili upravnog odbora ne može se smatrati nezavisnim članom nadzornog odbora, jer to lice ne ispunjava propisane kriterijume.

Ukoliko se tumači sada važeća odredba člana 12 tačka 2 Odluke, ona ima za cilj da ono lice koje je bilo u organima nadzora odnosno upravljanja ne može biti tretirano kao nezavisno. Kada taj cilj dovedemo u vezu sa odborom direktora, proizilazi da su dosadašnji članovi odbora direktora obavljali poslove nadzora i upravljanja, odnosno poslove koji su sada u nadležnosti nadzornog i upravnog odbora.

U smislu svega što je navedeno, ni gore pomenutom izmjenom neće se stvoriti mogućnost da postojeći članovi odbora direktora banke mogu prilikom prvog izbora za članove nadzornog odbora kreditne institucije biti izabrani za nezavisne članove tog tijela.

Nije problem u implementaciji usvojenih zakona, već je bilo problematično projektovano vrijeme, početak 2021. za implementaciju. Svjedoci smo, da je taj period bio bremenit opterećenjem pandemije COVID 19 prevashodno zdravstvenih, potom rada na daljinu, usporavanja privrede - drugačiji fokus od redovnog - preživljavanje klijenata, a ne razvoj, gdje u samim bankama smo imali dodatno opterećenje tekućeg procesa AQR, sprovedenih moratorijuma, tekućih restrukturiranja kredita klijenata kako pravnih tako i fizičkih lica. Ovo su sve vanredne aktivnosti mimo redovnih, što ukazuje koliko su resursi banaka opterećeni. Tekuće obaveze, ali i implementaciju zakonskih i podzakonskih akata, servisiranje vanjskih revizora angažovanih za AQR, redovno izvještavanje prema CBCG dnevno, dekadno, mjesečno, šestomjesečno i godišnje, FATCA obaveze, a sutra i prema EU poreskim organima, sprovode mali timovi ljudi u bankama koji su osposobljeni za konkretne poslove, a po sistematizaciji su i odgovorni za navedene poslove gdje su u prvom planu rizici poslovanja, od operativnih, IT implementacija, do rizika likvidnosti, rizika plasmana do opterećenja kapitala uvećanjem nivoa kredita koji se svrstavaju u loše kredite. Naglasio bih da ćemo implementacijom novih propisa imati pooštavanje kriterijumima

„Kao što se dešava u ekonomijama država, napredak zavisi od bogatstva u opticaju. Ukoliko se njegovo kruženje zaustavi, ono gubi vrijednost i ulazi se u recesiju

banks / law on credit institutions, as well as implementing regulations. This will transpose into national legislation Directive 2013/36/EU on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, and Regulation (EU) No 575/2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms. One of the significant changes planned in the future law will be the introduction of a new concept of corporate governance in the banking sector of Montenegro.

The bicameral model of corporate governance envisages the separation of the function of supervision and management of the bank. The Board of Directors receives more significant place in the management of the bank, given the new powers and responsibilities of this collegial body, which is especially recognized in the relation of executive management. The relationship between the Board of Directors and executive functions is defined differently, as well as the role and importance of independent corporate governance functions (Compliance, AML, Internal Audit) in banks and new management (Chief Risk Officer - CRO) and corporate governance bodies (Compensation Committee). The issue of corporate culture development is closely related to the issue of risk taking and management, which, especially in Montenegrin banks, stands out as one of the most significant risks to which banks are exposed in their operations.

I would say that the Association of Banks generally played a very constructive role in the adoption of laws during the alignment process with EU regulations, and the contribution of the Association of banks was evident through giving objections, comments and suggestions, which resulted in the

adoption of these laws at the end of 2019. Specifically, in the preparation of the implementation that is ahead of us, the Association, through the work of the committees and communication with the CBCG, contributed to the work of the CBCG on, as announced, amending the Decision on more detailed conditions for selection and appointment of members of management bodies and key function holders in the credit institution for the purpose of harmonising Article 12 item 2 with the EU guidelines. This amendment will determine more specifically the mentioned provision by removing doubts in the interpretation. Namely, the provision will be rephrased so that the impossibility of electing an independent member of the credit institution's supervisory board applies to members of the board of directors (i.e. persons who performed the powers of body authorised to manage the bank) instead of members of that credit institution's management body. However, this amendment will not change the previously defined position of the CBCG, which states that the existing members of the Board of Directors of banks during the first election under the Law on Credit Institutions cannot be elected as independent members of the Supervisory Board. This is due to the competence that the board of directors had, but also due to the fact of the previous role of management boards in banks. This amendment will not change the previously defined position of the CBCG, which states that the existing members of the board of directors of banks during the first election under the Law on Credit Institutions cannot be elected as independent members of the supervisory board. This is due to the competence that the board of

„The new Law on Companies introduces management bodies as a board of directors and supervisory board into the corporate governance system for the first time

directors had, but also due to the fact of the previous role of management boards in banks.

Namely, the Banking Law (OGM17/08, 44/10, 40/1, 73/17) stipulates in Article 30 paragraph 1 that "the Bank is managed and supervised by the Board of Directors". Also, the Law on Companies (OGRM 06/02, OGM 17/07, 80/08, 40/10, 36/11, 40/11) which was effective until 11 July 2020, in Article 34 paragraph 3 prescribed: "The Board of Directors is the management and management body of the company whose decisions are executed by the secretary of the company and the executive director." Article 43 paragraph 2 of the same law prescribed: "The Board of Directors manages and supervises the company's affairs and supervises the current operations, which is entrusted to the Executive Director and other persons responsible for management (members of the management)."

In the period of simultaneous effectiveness of the Banking Law and the Law on Companies - the old law, the board of directors had a dual competence - the competence of management and the competence of supervision.

The new Law on Companies introduces management bodies as a board of directors and supervisory board into the corporate governance

„Ovaj kratak prikaz, nadam se da laičkoj javnosti daje sliku da bankarski posao nije u jednostavnosti uzimanja depozita i davanje kredita

procjene rizika, uvođenjem bafera kako kapitalnih tako i likvidonosnih, tako i umanjenje mogućnosti fleksibilnijeg tumačenja rizika plasmana, što utiče na rezervacije, koje opet utiču na kapital, a posebna je priča nova matrica izvještavanja kako menadžmenta tako i regulatora.

Smatram da je jasno da sve rizike aktivnosti podrške privredi i stanovništvu kroz moratorijume, restrukturiranja i novih plasmana ranjivim kategorijama uslijed pandemije snose same banke, dok je u EU i regionu bila značajna podrška kroz garantne šeme državnih intervencija. Ne govorimo o problemima sa početka 2021.god. već moramo razmišljati o optimumu za poslovanje tokom cijele godine, gdje je uloga banaka nemjerljiva u pokretanju privrednih aktivnosti, a time i punjenje budžeta države.

Ne smijemo dopustiti da dođe do poremećaja u radu banke uslijed masovnih revolviranja kredita, reprogramiranjem dospjelih potraživanja, saniranjem većih dužnika bez pravovremenih dugoročnih strukturnih prilagođavanja pasive, ili da dođe do dubioze u banci koja je rezultat prekomjerne kreditne aktivnosti banke, ili do nerealizovanja priliva po osnovu naplate dospjelih potraživanja, a uslijedio je veliki odliv sredstava deponenata po osnovu raspolaganja sredstvima, ili kvantitativne neusklađenosti u bilansima banaka kod aktive, koja uslijed nerentabilnog poslovanja i

gubitka postaje manja od pasive. Treba imati na umu da imamo 12 banaka u sistemu, koje ne smijemo gledati linearno, već kao Udruženje sagledavamo sistemsko kretanja i sa institucijama gradimo optimalan okvir za sve.

Banke se zbog svoje posredničke uloge, nalaze u središtu globalnih, regionalnih i lokalnih finansijskih sektora kako bi osigurale propulzivnost ekonomija u kojima posluju i održivost poslovanja svojih klijenata. U tom kontekstu, banke su već osjetile utjecaje COVID-19 na svojim planovima i bilansima, gdje dobar dio njihovih klijenata trpi pritiske na svoje novčane tokove. Kako je kriza vezana uz pandemiju još više nego ozbiljna, banke će vjerovatno ponovno okusiti gorak okus vezan uz ispravke vrijednosti, nelikvidnost klijenata i sve to paralelno uz već postojeći komercijalni i regulatorni izazov. Evidentno je da uvriježeni načini upravljanja investicijsko-kreditnim portfeljima, metode odobravanja investicija i kreditnih plasmana te vrednovanja istih, kao i procesna i organizacijska struktura vezana uz upravljanje portfeljima i s njim vezanim rizicima, će biti preispitani i revidirani kako uslovljeno potrebom tako i regulatornim nastupanjem novog Zakona o kreditnim institucijama 01.01.2022.god. čime se implementiraju i principi poslovanja po BAZEL-u III.

COVID-19 pandemija ni iz bliza ne predstavlja uobičajenu poslovnu

situaciju. S gledišta upravljanja rizicima te upravljanja imovinom i obavezama poslovnih banaka ova bi situacija mogla do krajnjih granica napregnuti sposobnosti organizacija, njihovih ključnih procesa, sistema raspodjele odgovornosti, te nivoa agilnosti u donošenju i implementaciji poslovno-kritičnih odluka, što dobrim dijelom zavisi i od sistema i ukupne infrastrukture upravljanja rizicima u njihovim bilansima; naglašeno vezano uz dostupnost ključnih ekspertskih i menadžerskih resursa, pouzdanost relevantnih podataka, prilagodljivost njihovih modela, metodologija i IT sistema.

Ovaj kratak prikaz, nadam se da laičkoj javnosti daje sliku da bankarski posao nije u jednostavnosti uzimanja depozita i davanje kredita.

Investicije su osnova razvoja i kreiranje neke drugačije budućnosti. Investicija je realizacija vizije, iskorak iz postojećeg stanja, hrabrost uvezana sa kvalitetnom pripremom da bi došli do nove vrijednosti. Prethodno je bilo važno naglasiti, jer neživotna, neprilagođena lokalnim uslovima, ili rezultat političkih odluka, regulativa, ili ustrojenost načina upravljanja, itekako utiče na nivo investicija, a od njih nam zavisi standard privređivanja i življenja, odnosno napretka.

Kao što se dešava u ekonomijama država, napredak zavisi od bogatstva u opticaju. Ukoliko se njegovo kruženje zaustavi, ono gubi vrijednost i ulazi se u recesiju.

system for the first time, and only for joint stock companies with bicameral management (Article 130 of the Law on Companies). These governing bodies, as the only ones that credit institutions can have, are also prescribed by the Law on Credit Institutions in Article 42. Bearing in mind that the new Law on Companies, i.e. the Law on Credit Institutions, introduces new management bodies, it is not possible to talk about the identity of previous bodies with new bodies, i.e. the identity of the board of directors with the management or supervisory board, because they are completely different bodies.

The members of the credit institution's supervisory board should be elected by the bank's existing shareholders' assembly, after obtaining the Central Bank's approval for the election of the supervisory board's members, and the credit institution's board members should be appointed by the bank's existing board of directors. It is pointed out in the decisions on the election of members of the supervisory board and the appointment of members of the board of directors that there must be a provision which determines that the mandate of these persons begins on 1 January 2022, i.e. on the effectiveness date of the Law on Credit Institutions.

The existing provision of Article 12 item 2 of the Decision on More Detailed Conditions for Selection and Appointment of Members of Management Body and Holders of Core Functions in a Credit Institution, which prescribes the criteria for determining the independence of supervisory board members, reads as follows: "to be independent, they do not serve or have not served in the previous five years as a member of the management body of that credit

institution or an undertaking acting in concert with that credit institution". Article 42 paragraph 1 of the Law on Credit Institutions prescribes that the management bodies of a credit institution are the supervisory and management board. This means that according to the current provision, a person who was a member of the supervisory or management board in the previous five years cannot be considered an independent member of the supervisory board, because that person does not meet the prescribed criteria.

If the current provision of Article 12 item 2 of the Decision is interpreted, it aims at the fact that the person who was in the supervisory or management bodies cannot be treated as independent. When we bring this goal in connection with the board of directors, it follows that the previous members of the board of directors performed the tasks of supervision and management, i.e. the tasks that are now under the competence of the supervisory and management board.

In that respect, the above-mentioned amendment will not create the possibility that the existing members of the board of directors of the bank may be elected as independent members of the body of the credit institution during the first election.

It is not a problem in the implementation of the adopted laws, but the projected time seemed to be the problem, the beginning of 2021 for implementation. We have witnessed that the period since the onset of the COVID-19 pandemic was burdened primarily due to health reasons, which was followed by teleworking and the slowing down of the economy that represented a different focus of banks from the regular one (customer survival,

„By implementing the new regulations we will tighten the risk assessment criteria, introduce capital and liquidity buffers, and reduce the possibility of more flexible interpretation of placement risk

not the development). Simultaneously, banks were additionally burdened by the current asset quality process (AQR), implemented moratoria, ongoing loan restructuring of clients of both legal and natural persons. These are all extraordinary activities outside the regular ones, which indicate how much the banks' resources are burdened. Small teams of people in banks carry out current obligations, but also the implementation of laws and enabling regulations, the servicing of external auditors hired for the AQR exercise, regular daily ten-day, monthly, semi-annual and annual reporting to the CBCG, FATCA obligations, and in future the obligations to EU tax authorities. These employees are trained for specific jobs, and according to the job

„As is the case in the economies of states, progress depends on wealth in circulation. If its circulation stops, it loses value and enters a recession.

Kvalitet bez kompromisa

CKB Privatno bankarstvo i investicioni servisi

Dodatne informacije: www.ckb.me • CKB Contact Center 19894

position scheme, they are responsible for these jobs where business risks are in the foreground, from operational risk, the IT implementation, to liquidity risk, placement risk, and capital burden arising from the classification of loans into the non-performing categories. I would like to emphasize that by implementing the new regulations we will tighten the risk assessment criteria, introduce capital and liquidity buffers, and reduce the possibility of more flexible interpretation of placement risk, which affects the provisions, which in turn affects capital. The new reporting matrix to management and regulator is another story.

I believe that it is clear that all risks, activities of supporting the economy and citizens through moratoria, restructurings and new placements to vulnerable categories due to the pandemic are borne by the banks themselves, while guarantee schemes of government interventions were seen in the EU and the region. We are not talking about the problems from the beginning of 2021, but we need to think about what is the best for business in the long run, where the role of banks is immeasurable at the beginning of economic activities, and thus filling the state budget.

We must not allow that any disruptions in the banks' operations occur as a result of huge amount of revolving of loans arising from the rescheduling of overdue receivables or recovering of large debtors without timely long-term structural adjustments to liabilities. In the same manner, we must not allow the occurrence of any problems in the bank as a result of excessive bank lending activity, or non-realization of inflows based on the collection of overdue receivables that could occur due to large outflow of depositors' funds

on the basis of disposal of funds, or quantitative mismatch in banks' balance sheets on assets, which becomes lower than liabilities due to unprofitable operations and losses. It should be borne in mind that we have 12 banks in the system, which cannot be observed linearly, but through the Association where we look at systemic trends and we build an optimal framework with institutions for all of them.

Due to their intermediary role, banks are at the centre of global, regional and local financial sectors to ensure the propulsivity of the economies in which they operate and the sustainability of their clients' operations. In this context, banks have already felt the effects of COVID-19 on their plans and balance sheets, where a good portion of their clients suffer pressures on their cash flows. As the pandemic crisis becomes more than serious, banks are likely to re-taste the bitter taste associated with value adjustments, customer illiquidity in parallel with the already existing commercial and regulatory challenge. It is evident that the established ways of managing investment and loan portfolios, methods of approving investments and credit placements and their valuation, as well as the process and organisational structure related to portfolio management and related risks will be reviewed and revised as a result of both the need and regulatory implementation of the new Law on Credit Institutions from 1 January 2022, which implements the principles of Basel III.

The COVID-19 pandemic does not even closely represent a common business situation. From the point of view of risk management and asset and liability management of commercial banks, this situation has strained to the extreme the capabilities of organisations, their

„This brief overview, I hope, gives the lay public a picture that banking is not in the simplicity of taking deposits and giving loans

key processes, responsibility allocation systems, and the level of agility in making and implementing business and critical decisions, which largely depends on both the system and overall risk management infrastructure in their balance sheets. This also refers to the availability of key expert and managerial resources, the reliability of relevant data, the adaptability of their models, methodologies and IT systems.

This brief overview, I hope, gives the lay public a picture that banking is not in the simplicity of taking deposits and giving loans.

Investments are the basis of development and the creation of a different future. The investment is the realization of a vision, a step out of the existing situation, a courage linked to quality preparation to reach a new value. Previously, it was important to emphasize that regulation or the organisation of management, if it is not adapted to local conditions or if it is the result of political decisions, it will greatly affect the level of investments and the standard of business and the living, i.e. the progress depends on it.

As is the case in the economies of states, progress depends on wealth in circulation. If its circulation stops, it loses value and enters a recession.

Huw Jones
Reuters, London

EBA najavila ukidanje birokratije za male zajmodavce

Evropski bankarski regulator postavio je 25 preporuka koje će manje, jednostavnije banke uvesti u narednim godinama kako bi uštedjele ukupno 188 do 288 miliona eura, odnosno 15% do 24% njihovih troškova izvještavanja.

Manje banke širom Evropske unije mogle bi da uštede milione eura uklanjanjem i automatizacijom hiljade podataka koje moraju da prijave regulatorima, najavio je nadzorni organ za bankarstvo Unije.

Evropski bankarski regulator (EBA) postavio je 25 preporuka koje će manje, jednostavnije banke uvesti u narednim godinama kako bi uštedjele ukupno 188 do 288 miliona eura (350 miliona dolara), odnosno 15% do 24% njihovih troškova izvještavanja.

„Predstavnici industrije potvrdili su to u intervjuima s EBA”, navodi se u saopštenju EBA.

Nadzorni organ je tražio načine za dodatno ublažavanje birokratije kod manjih

zajmodavaca kako bi zahtjeve za izvještavanjem učinio „proporcionalnijima” u poređenju sa pravilima za velike, međunarodne zajmodavce.

Regulatori koriste podatke kako bi provjerili da li banke ispunjavaju zahtjeve za kapitalom, likvidnosti i druge zahtjeve, a preko 2.800 banaka u EU moglo bi imati koristi od preporuka EBA.

Manje banke već prijavljuju samo 10% podataka koje njihovi veći, složeniji suparnici moraju dostaviti regulatorima, a EBA je rekla da bi se njenim preporukama moglo smanjiti do 7000 tačaka podataka.

Preporuke produbljuju podsticaj prema proporcionalnijim pravilima klasifikujući koje banke ispunjavaju uslove za lakši tretman i procjenjujući koja bi ušteda to bila.

EBA će raditi konsultacije o sprovođenju preporuka koristeći postepeni pristup koji bi mogao potrajati do pet godina da sektor ostvari potpunu uštedu troškova.

No kako bi uštedjele, banke će takođe morati da ulože milione eura u „regtech” ili automatizaciju izvještavanja, s obzirom na to da neke od njih i dalje koriste papir.

Regulatori neprestano ažuriraju zahtjeve za banke, ali EBA želi osigurati da se, kada dođe do pisanja novih pravila u budućnosti, proporcionalnost za manje zajmodavce objavi od samog početka.

„No kako bi uštedjele, banke će takođe morati da ulože milione eura u „regtech” ili automatizaciju izvještavanja, s obzirom na to da neke od njih i dalje koriste papir.”

EBA to cut red tape for small lenders

The European Banking Authority (EBA) set out 25 recommendations for smaller, simpler banks to introduce over coming years to save a collective 188 million to 288 million euros (\$350 million), or 15% to 24% of their reporting costs

Smaller banks across the European Union could save millions of euros by cutting and automating the thousands of data points they must report to regulators, the bloc's banking watchdog said on Monday.

The European Banking Authority (EBA) set out 25 recommendations for smaller, simpler banks to introduce over coming years to save a collective 188 million to 288 million euros (\$350 million), or 15% to 24% of their reporting costs.

"Industry representatives corroborated this in the EBA interviews," EBA said in a statement.

The watchdog was looking for ways to further ease red tape on smaller lenders by making reporting requirements more "proportionate" compared with rules for the big, international lenders.

Regulators use the data to check if banks are complying with capital, liquidity and other requirements, and over 2,800 banks in the EU could benefit from EBA's recommendations.

Smaller banks already report only 10% of the data their bigger, more complex rivals must provide to regulators, and EBA said its recommendations could cut up to 7,000 data points.

The recommendations deepen a push towards more proportional rules by classifying which banks qualify for lighter treatment and estimating what the cost savings would be.

EBA will consult on implementing the recommendations in a step by step approach that could take up to five years for the sector to reap the full cost savings.

But to make some of the savings, banks will also need to invest millions of euros in "regtech" or automation of reporting, given that some of them still use paper.

Regulators are constantly updating requirements for banks, but the EBA wants to ensure that when it comes to writing new rules in future, proportionality for smaller lenders will be wired in from the start.

Huw Jones
Reuters, London

„But to make some of the savings, banks will also need to invest millions of euros in “regtech” or automation of reporting, given that some of them still use paper.

Wim Mijs za AMLi
Izvršni direktor, Evropska
bankarska federacija

Kako pojačati borbu Evrope protiv pranja novca

Izvršni direktor EBF-a poziva na „zajedničke napore“ EU, državnog i privatnog sektora kako bi se suzbio problem pranja novca u bloku. Zašto GDPR nije problem i kako banke i nadležni organi za sprovođenje zakona mogu bolje raditi na preokretanju prljavog novca?

Pranje novca je mnogo više od ekonomskog kriminala. To je proces koji podstiče aktivnosti kriminalnih grupa koje su izuzetno štetne za evropsko društvo u cjelini.

On pruža kriminalnim organizacijama širok spektar mogućnosti prikrivanja izvora nezakonitih prihoda proizašlih iz finansijskih prevara i korupcije, falsifikovanja i krijumčarenja, ilegalnog kriminala i trgovine ljudima.

Kriminalne organizacije širom svijeta neprestano rastu u obimu i složenosti što im olakšava globalna integracija finansijskog sistema i porast novih tehnologija.

Banke danas smatraju da pranje novca nije samo problem usklađenosti, već i društveni izazov.

Nažalost, propisani elementi režima SPN/FT vremenom su stvorili podjelu između upravljanja rizikom od finansijskog kriminala i upravljanja rizikom usklađenosti sa finansijskim kriminalom, pri čemu ovo drugo nadmašuje prvo. Zato je postavljanje zaista efikasnog okvira za SPN/FT od najveće važnosti.

Ipak, podaci pokazuju da postojeći okvir ne vodi do optimalnih rezultata. Prema Europolu, iako se ukupan broj izvještaja o sumnjivim aktivnostima (SAR) podnesenih između 2009. i 2014. povećao za 61,5%, samo je 1,1% imovine stečene kriminalom oduzeto u istom periodu.

U odnosu na ovaj sve veći broj SAR -ova, procjenjuje se da je nešto više od 10% korisno za sprovođenje zakona EU i dodatno se istražuju nakon prikupljanja. Malo je dokaza da se to promijenilo na bolje u posljednjih nekoliko godina.

Predstojeći zakonodavni paket EU o SPN/FT predstavlja veliku priliku za rješavanje postojećih nedostataka, koje je Evropska bankarska federacija (EBF) takođe riješila u svom Nacrtu o sprečavanju pranja novca u martu 2020. godine.

Opseg predviđenih promjena kako je utvrđeno Akcionim planom Evropske komisije za SPN/FT ukazuje da postoji zajedničko razumijevanje između

„Kriminalne organizacije širom svijeta neprestano rastu u obimu i složenosti što im olakšava globalna integracija finansijskog sistema i porast novih tehnologija

How to ramp up Europe's fight against money laundering

EBF CEO calls for 'joint efforts' between EU, state and private sectors to crack down on bloc's money laundering problem. Why GDPR is not the problem and how the banks and law enforcement can work better to turn the tide on dirty money?

By Wim Mijs for AMLi
CEO, European Banking
Federation

Money laundering is about much more than white-collar crime. It is a process which fuels the activities of criminal gangs that are extremely harmful to European society as a whole.

It provides criminal organisations with a wide range of possibilities to conceal the source of illicit proceeds stemming from financial fraud and corruption, counterfeiting and smuggling, illegal drugs crime and human trafficking.

Criminal organisations across the world continuously grow in scale and complexity facilitated by the global integration of the financial system and the rise of new technologies.

Banks today consider money laundering not only as a compliance problem but as a societal challenge.

Regrettably, the prescriptive elements of the AML/CFT regime have over time created a division between the management of financial crime risk and the management of financial crime compliance risk, with the latter overwhelming the former. That is why putting a truly effective AML/CFT framework in place is of utmost importance.

Yet data shows the existing framework does not lead to optimal results. According to Europol, although the total number of Suspicious Activities Reports (SARs) filed between 2009 and 2014 has risen by 61.5%, only 1.1% of criminally obtained assets were confiscated during the same period.

Against this increasing volume of SARs, just over 10% of them are estimated as useful to EU law enforcement and are further investigated after collection. There is little evidence this has changed for the better over the last few years.

The upcoming EU AML/CFT legislative package is a major opportunity to address the existing shortcomings, which the European Banking Federation (EBF) has also addressed in its AML Blueprint in March 2020.

„Criminal organisations across the world continuously grow in scale and complexity facilitated by the global integration of the financial system and the rise of new technologies

TRADICIJA DUGA PREKO 150 GODINA

020 442 200

www.ziraatbank.me

Ziraat Bank
Montenegro

The scope of the envisaged changes as laid down in the European Commission's AML/CFT Action Plan suggests that there is a common understanding between the Commission and the banking sector on most outstanding issues.

This momentum should not be missed. To be effective, the fight against financial crime cannot remain solely in the hands of the public authorities or solely in the hands of the industry. Joint efforts are required for tackling the identified problems such as regulatory and supervisory fragmentation, and lack of efficient information exchange.

REGULATORY AND SUPERVISORY HARMONISATION V. FRAGMENTATION

Regulatory fragmentation is one of the reasons for the ineffectiveness of the current framework. It complicates the work not only of multinational banking groups, but also of regulators and law enforcement.

Fighting money laundering is different from fighting other crimes, as regulated private sector entities are expected to play a crucial role in detecting it. They control access of customers to the financial system.

Adequate Know Your Customer (KYC) / Customer due diligence (CDD) processes are the backbone of an effective AML/CFT policy. However, the current regulatory fragmentation and rule-based approach do not allow obliged entities to dedicate resources effectively.

Supervision in most Member States focuses on the application of prescriptive and inflexible processes and requirements, rather than on the management of ML/TF risks. The unintended consequences include concerns of disproportionate customer burdens and potentially de-risking certain customer segments.

The possibilities for verification of information identifying a person continue to vary across EU Member States due to different traditions. The EBF calls for a new EU KYC/CDD regulatory concept to be built upon a uniform set of key customer information. A more intensive use of e-identification is also necessary in an increasing non-face-to-face on-boarding environment.

We also need a strengthening of the risk-based approach (RBA). Today financial crime is mainly tackled through a tick-the-box rule-based exercise instead of an effective and well-informed exercise

in risk mitigation and suspicious activity reporting.

The RBA has been weakened by the inconsistent implementation of risk-sensitive measures under the Anti-Money Laundering Directives (AMLDs).

The current "one-size-fits-all" approach is counter-productive as it results in many customers being classified in a high-risk category where flexibility and discretion could be left to banks to follow their data, develop high-quality intelligence and apply mitigation measures.

Fragmentation can also be felt in diverging national approaches to supervision. Supervision in most Member States focuses on the application of prescriptive and inflexible processes and requirements, rather than on the management of ML/TF risks. The unintended consequences include concerns of disproportionate customer burdens and potentially de-risking certain customer segments.

A reinforced and more flexible approach to supervision, focusing on managing the AML/CFT risks rather than on inflexible rules-based compliance, would be much more effective. A new single EU AML supervisor may be able to bridge the gaps between the varying approaches to supervision, provided it meets some fundamental requirements.

NEW EU AML AUTHORITY – POTENTIAL AND RISKS

The establishment of an EU AML Authority (AMLA) has the potential to improve the AML/CFT framework across the EU and to contribute to a more consistent implementation of the single EU rulebook.

„According to Europol, although the total number of Suspicious Activities Reports (SARs) filed between 2009 and 2014 has risen by 61.5%, only 1.1% of criminally obtained assets were confiscated during the same period

„Prema Europolu, iako se ukupan broj izvještaja o sumnjivim aktivnostima (SAR) podnesenih između 2009. i 2014. povećao za 61,5%, samo je 1,1% imovine stečene kriminalom oduzeto u istom periodu

Komisije i bankarskog sektora o većini otvorenih pitanja.

Ovaj zamah ne treba propustiti. Da bi bila efikasna, borba protiv finansijskog kriminala ne može ostati samo u rukama javnih organa ili samo u rukama industrije. Potrebni su zajednički naponi za rješavanje identifikovanih problema, kao što su regulatorna i nadzorna fragmentacija, i nedostatak efikasne razmjene informacija.

REGULATORNA I NADZORNA USKLAĐENOST PROTIV FRAGMENTACIJE

Regulatorna fragmentacija jedan je od razloga neefikasnosti postojećeg okvira. To komplikuje rad ne samo multinacionalnih bankarskih grupa, već i regulatora i organa za sprovođenje zakona.

Borba protiv pranja novca razlikuje se od borbe protiv drugih krivičnih djela, jer se očekuje da će regulisani subjekti privatnog sektora odigrati ključnu ulogu u njihovom otkrivanju. Oni kontrolišu pristup kupaca finansijskom sistemu.

Adekvatni procesi „Upoznajte svog klijenta“ (KYC) / „detaljnja provjera klijenta“ (CDD) predstavljaju osnovu efikasne politike SPN / FT. Međutim, trenutna regulatorna fragmentacija i pristup zasnovan na pravilima ne dozvoljava obveznicima izvještavanja da efikasno dodijele resurse za to.

Nadzor u većini država članica fokusira se na primjenu propisanih i nefleksibilnih procesa i zahtjeva, a ne na upravljanje rizicima pranja novca i finansiranja terorizma. Neželjene posljedice uključuju zabrinutost zbog nesrazmjernog tereta klijenata i potencijalno smanjenje rizika određenih segmenata klijenata.

Mogućnosti provjere podataka koji identifikuju osobu i dalje se razlikuju po državama članicama EU zbog različitih tradicija. EBF traži da se novi regulatorni koncept EU KYC/CDD izgradi na jedinstvenom skupu ključnih informacija o klijentima. Intenzivnija upotreba elektronske identifikacije takođe je potrebna u sve većem okruženju za primanje novih zaposlenih bez fizičke interakcije.

Takođe nam je potrebno jačanje pristupa zasnovanog na riziku (RBA). Danas se borba protiv finansijskog kriminala uglavnom dešava putem vježbi zasnovanih na pravilima umjesto efikasnih i dobro informisanih vježbi za smanjenje rizika i izvještavanje o sumnjivim aktivnostima.

Pristup zasnovan na riziku je oslabljen nedosljednom primjenom mjera osjetljivih na rizik prema Direktivama o sprečavanju pranja novca (AMLD).

Postojeći pristup „jedan model koji odgovara svima“ kontraproduktivan je jer dovodi do toga da se mnogi klijenti svrstaju u visokorizičnu kategoriju gdje bi se fleksibilnost i diskrecija mogle prepustiti bankama da prate njihove podatke, razvijaju visokokvalitetne obavještajne podatke i primijene mjere ublažavanja.

Fragmentacija se takođe može vidjeti i u različitim nacionalnim pristupima nadzora. Nadzor se u većini država članica fokusira na primjenu propisanih i nefleksibilnih procesa i zahtjeva, a ne na upravljanje rizicima pranja novca i finansiranja terorizma. Neželjene posljedice uključuju zabrinutost zbog nesrazmjernog opterećenja klijenata i potencijalnog smanjenje rizika određenih segmenata klijenata.

Pristup nadzora koji je ojačan i fleksibilan, fokusiran na upravljanje rizicima SPN/FT, a ne na nefleksibilnu usklađenost zasnovanu na pravilima, bio bi mnogo efikasniji. Novi jedinstveni nadzorni organ za sprečavanje pranja novca u EU mogao bi da premosti praznine koje postoje između različitih pristupa nadzora, pod uslovom da ispunjava neke osnovne zahtjeve.

NOVI NADLEŽNI ORGAN ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA U EU - POTENCIJAL I RIZICI

Uspostavljanje Agencije EU za SPN/FT (AMLA) ima potencijal da poboljša okvir za SPN/FT u cijeloj EU i da doprinese dosljednijoj primjeni jedinstvenog pravilnika EU.

„Technological solutions give a clearer overview of suspicious transactions and facilitate the discovery of ML/TF patterns they would otherwise not be able to identify by looking solely at their own databases

To this end, the AMLA must get the right mandate, clear and well-calibrated competences, avoiding any overlaps and duplication with those of national supervisors.

A precise definition of its scope is a crucial success factor for the new AMLA. Merely adding another layer of reporting obligations would not improve the existing AML/CFT setup.

A model with direct supervision of selected entities may prove to be effective if the selection follows a risk-based approach rather than on the size of entities, and is extended to encompass non-financial entities as well. This would allow the AMLA to concentrate on the riskiest institutions whereas the rest would be supervised indirectly.

Moreover, we have witnessed in the last years a strong need for enhanced cooperation between Financial Intelligence Units (FIUs) and financial institutions. Supervision is important because of the potential impact money laundering can have on financial stability.

However, supervision is only an ex-post action. We need a more effective framework where a stronger focus is put on effective information exchange between the players entrusted with AML responsibilities.

Currently two-way communication channels between financial institutions and FIUs are extremely rare. An FIU coordination and support role at EU-level could remedy this.

FINDING A NEEDLE IN A HAYSTACK

An enabling environment for information sharing between banks and also between banks and public authorities is the most effective tool to respond to the challenges stemming from the lack of bilateral communication channels.

It would lead to an improvement in the overall quality of SARs and reduce the number of false positives. Otherwise banks are left partially “in the dark”, in a

situation where they see only bits and pieces of the full picture involving money laundering.

This is one of the reasons behind the high number of false positives and low SAR conversion rates highlighted above. Yet it is difficult to point a finger at either banks or FIUs for these deficiencies.

Banks in Europe and worldwide continuously put efforts in ensuring compliance with the SAR regime and with the broader AML/CFT framework. The total projected cost of financial crime compliance across key global markets is estimated at \$180.9 billion, of which \$136.5 billion in Europe. On the other hand, the large number of SARs poses a significant challenge for FIUs, which are often not in a position to match banks’ resources.

In such information overflow, identifying the relevant pieces that could support criminal investigations may feel like finding a needle in a haystack. In this context, better cooperation between FIUs and financial institutions is an absolute priority.

Public-private partnerships (PPPs) provide for a potential solution to this issue and should hence be better exploited. They enable banks, FIUs and law enforcement authorities to sit at the same table and work together towards the interception of activities of complex criminal networks.

Although typically conceived as national initiatives, they may also be of international character in order to target criminal activities taking place across borders, e.g. Europol’s Financial Intelligence Public-Private Partnership (EFIPPP).

Yet there is a lack of legal certainty as regards information sharing within PPPs and its compliance with GDPR requirements. Actually, the GDPR provides for sufficient leeway and the notion that AML compliance would necessarily be in tension with personal data protection rules rests on a misconception.

The problem thus lies not within the GDPR, but in its differing interpretation. An EU-level guidance

U tu svrhu, AMLA mora da dobije pravi mandat, jasne i dobro podešene nadležnosti, izbjegavajući svako preklapanje i dupliranje s nadležnostima nacionalnih kontrolora.

Wim Mijs je izvršni direktor Evropske bankarske federacije od 2014. godine

Precizna definicija opsega agencije ključni je faktor uspjeha za novu AMLA. Samo dodavanje još jednog nivoa obaveza izvještavanja ne bi poboljšalo postojeće postavljanje SPN/FT.

Model sa direktnom nadzorom odabranih subjekata mogao bi da bude efikasan ako odabir slijedi pristup zasnovan na riziku, a ne na veličini subjekata, i ako se proširi i na nefinansijske subjekte. To bi omogućilo AMLA da se koncentriše na najrizičnije institucije, dok bi se ostale nadzirale posredno.

„Tehnološka rješenja daju jasniji pregled sumnjivih transakcija i olakšavaju otkrivanje obrazaca pranja novca i finansiranja terorizma koje inače ne bi mogli da identifikuju gledajući samo svoju bazu podataka

Štaviše, posljednjih godina svjedoci smo snažne potrebe za pojačanom saradnjom između finansijsko obavještajnih službi (FOS) i finansijskih institucija. Nadzor je važan zbog potencijalnog uticaja pranja novca na finansijsku stabilnost.

Međutim, nadzor je samo naknadna radnja. Potreban nam je djelotvorniji okvir u kojem se jači fokus stavlja na efikasnu razmjenu informacija između subjekata kojima su povjerene odgovornosti u borbi protiv pranja novca.

Trenutno su izuzetno rijetki dvosmjerni kanali komunikacije između finansijskih institucija i finansijsko obavještajnih službi. Uloga finansijsko obavještajnih službi u koordinaciji i podršci na nivou EU bi mogla to da riješi.

PRONALAŽENJE IGLE U PLASTU SIJENA

Podsticajno okruženje za razmjenu informacija između banaka, a takođe i između banaka i nadležnih organa najefikasnije je sredstvo za odgovor na izazove koji proizlaze iz nedostatka bilateralnih kanala komunikacije.

To bi dovelo do poboljšanja ukupnog kvaliteta SAR i smanjilo broj lažno pozitivnih rezultata. Inače, banke ostaju djelimično „u mraku“, u situaciji u kojoj vide samo djeliće cjelovite slike o pranju novca.

Ovo je jedan od razloga visokog broja lažno pozitivnih rezultata i gorepomenute niske stope konverzije SAR. Ipak, teško je uprijeti prstom u banke ili FOS zbog ovih nedostataka.

Banke u Evropi i svijetu kontinuirano ulažu napore kako bi obezbijedile usklađenost sa režimom SAR i širim okvirom SPN/FT. Ukupni predviđeni troškovi usklađenosti sa finansijskim kriminalom na ključnim svjetskim tržištima procjenjuju se na 180,9 milijardi USD, od čega 136,5 milijardi USD u Evropi. S druge strane, veliki broj SAR predstavlja značajan izazov za FOS, koji često nisu u poziciji da pariraju resursima banaka.

U tako prekomjernom broju informacija, identifikovanje relevantnih dijelova koji bi mogli podržati kriminalističke istrage moglo bi se osjećati kao pronalaženje igle u plastu sijena. U tom kontekstu, bolja saradnja između FOS -a i finansijskih institucija je apsolutni prioritet.

Javno-privatna partnerstva (JPP) pružaju potencijalno rješenje za ovo pitanje i stoga ih treba bolje

Osvojite
do 3.000€

Nagradna
igra

Kredit koji **nagrađuje**

Učestvujte u nagradnoj igri i osvojite nagradu vrijednu
1.000 €, 2.000 € ili 3.000 €.

Nagradna igra traje do 31. 12. 2021.

Više na www.nlb.me

NLB Banka

Za sve što dolazi.

iskoristiti. Ova partnerstva omogućavaju bankama, FOS i nadležnim organima za sprovođenje zakona da sjednu za isti stol i rade zajedno na presretanju aktivnosti složenih kriminalnih mreža.

Iako su tipično zamišljene kao nacionalne inicijative, one mogu biti i međunarodnog karaktera kako bi se usmjerile na kriminalne aktivnosti koje se odvijaju preko granica, npr. Europolovo javno-privatno partnerstvo u finansijskim obavještajnim službama (EFIPPP).

Ipak, postoji nedostatak pravne sigurnosti u pogledu razmjene informacija u okviru JPP i njene usklađenosti sa zahtjevima GDPR. Zapravo, GDPR pruža dovoljnu slobodu, a ideja da bi usklađenost sa sprečavanjem pranja novca bila u neravnoteži sa pravilima zaštite ličnih podataka zasniva se na pogrešnom shvatanju.

Problem ne leži u GDPR -u, već u njegovom različitom tumačenju. Smjernice na nivou EU o međudodnosu između oba skupa pravila donijele bi više jasnoće i podstakle bi bolju saradnju javno privatnog partnerstva.

Korist od razmjene informacija u domenu SPN/FT ne treba da bude ograničena na javno-privatna partnerstva, već treba da se proširi i na međubankarsku razmjenu informacija. Nove tehnologije bi naročito mogle da omoguće ovu vrstu razmjene informacija.

Jedan od glavnih alata zasnovanih na tehnologiji za rješavanje finansijskog kriminala su zajednički programi koji omogućavaju usklađivanje KYC informacija iz različitih skupova podataka i postavljanje zajedničkih mogućnosti za praćenje transakcija, s tim da banke nemaju direktan pristup skupovima podataka drugih banaka.

Takva tehnološka rješenja daju jasniji pregled sumnjivih transakcija i olakšavaju otkrivanje obrazaca pranja novca i finansiranja terorizma koje inače ne bi mogli da identifikuju gledajući samo svoju bazu podataka.

Holandska inicijativa - Transaction Monitoring Netherlands (TMNL) jedan je od pionira u postavljanju takve zajedničke pomoći za praćenje transakcija, a inicijative se pojavljuju u drugim zemljama, poput Danske.

PUT U BUDUĆNOST

Očigledno je da za uklanjanje uroka prljavog novca moramo razbiti trenutnu regulatornu i nadzornu fragmentaciju i preći sa postojećeg pristupa zasnovanog na pravilima, koji se fokusira na vrlo propisane zahtjeve usklađenosti, na pristup koji se više bazira na obavještajnim podacima.

Trenutna pravila su nesrazmjerna, nefleksibilna i ne pružaju obveznicima izvještavanja i kontrolorima odgovarajuće alate, a treba da podrže cjelovitiju sliku prijetnje i određivanje prioriteta napora zasnovanih na obavještajnim podacima.

Da bismo postojeći okvir učinili zaista efikasnim, moramo se usredsrijediti na nekoliko ključnih područja. Ono što je najvažnije, trenutna fragmentacija povećala je troškove „čuvara“ i omogućila kriminalcima da iskoriste „najslabiju kariku“. Zbog toga su potrebna usklađenija pravila KYC/CDD i pojačan pristup zasnovan na riziku.

Fragmentacija se proteže i na različite nacionalne pristupe nadzoru. Novo tijelo za sprečavanje pranja novca u EU u tom smislu moglo bi donijeti dodatnu vrijednost, ali samo pod određenim preduslovima, kao što je mandat za vršenje direktnog nadzora nad najrizičnijim subjektima i za pokrivanje svih obveznika izvještavanja.

Okvir za omogućavanje razmjene relevantnih informacija u kontekstu SPN/FT je jako potreban. Trenutni režim SAR -a se pokazao neefikasnim. Banke, FOS i nadležni organi za sprovođenje zakona treba da udruže snage i njeguju pristup zasnovan obavještajnim podacima u kojem su SAR manji u broju i veći u kvalitetu. Nova tehnološka rješenja mogu samo podržati ovaj proces.

Konačno, osjećaj je da su se banke i Evropska komisija u velikoj mjeri dogovorile u pogledu glavnih izazova na koje treba odgovoriti. Što je najvažnije, svi se slažu da se trenutni okvir mora promijeniti.

Da li će predstojeći zakonodavni paket o SPN/FT uspjeti efikasno da riješi barem većinu trenutnih pitanja, ostaje da se vidi uskoro.

„Osjećaj je da su se banke i Evropska komisija u velikoj mjeri dogovorile u pogledu glavnih izazova na koje treba odgovoriti. Što je najvažnije, svi se slažu da se trenutni okvir mora promijeniti

„The feeling is that banks and the EU Commission see to a large extent eye to eye in terms of main challenges to be addressed. Most importantly, they all agree that the current framework needs to change

on the interrelation between both sets of rules would bring more clarity and better foster PPP cooperation.

The benefit from exchanging information in the AML/CFT domain should not be limited to PPPs, but also extend to inter-banking information sharing as well. New technologies could particularly enable this type of information exchange.

One of the main technology-based tools to tackle financial crimes are shared utilities that allow for matching KYC information from different datasets and setting up common transaction monitoring facilities, without banks having direct access to other banks' datasets.

Such technological solutions give a clearer overview of suspicious transactions and facilitate the discovery of ML/TF patterns they would otherwise not be able to identify by looking solely at their own database.

The Dutch initiative – Transaction Monitoring Netherlands (TMNL) – is among the pioneers of setting up such a shared transaction monitoring utility and initiatives are emerging in other countries such as Denmark.

THE WAY FORWARD

It is evident that to lift the spell of dirty money, we need to crack down the current regulatory and supervisory fragmentation and to move from the existing tick-the-box rule-based approach, which focuses on very prescriptive compliance requirements, to a more intelligence-led approach.

The current rules are disproportionate, inflexible and provide neither obliged entities nor supervisors with the appropriate tools and should support a more holistic threat picture and intelligence-led prioritisation of efforts.

To make the existing framework truly effective, we need to put our focus on several key areas. Crucially, the current fragmentation has raised the costs for gatekeepers and has enabled criminals to exploit “the weakest link.” More harmonized KYC/CDD rules and a strengthened risk-based approach is hence needed.

Fragmentation also extends to the diverging national approaches to supervision. A new EU AML authority could bring added value in that regard, but only under certain preconditions, such as having the mandate to exercise direct supervision over the riskiest entities and to cover all obliged entities.

An enabling framework for relevant information sharing in the AML/CFT context is strongly required. The current SAR regime has proven to be ineffective. Banks, FIUs and law enforcement authorities should join forces and foster an intelligence-led approach where SARs are lower in numbers and higher in quality. New technological solutions can only support this process.

Finally, the feeling is that banks and the EU Commission see to a large extent eye to eye in terms of main challenges to be addressed. Most importantly, they all agree that the current framework needs to change.

Whether the upcoming AML/CFT legislative package would manage to effectively solve at least most of the current issues, it remains to be seen soon.

Wim Mijs has been CEO of the European Banking Federation since 2014

Rješavanje nekvalitetnih kredita u uspješnoj ekonomiji

Gonzalo Gasós, Viši direktor sektora za prudencijalne politike i superviziju, Evropska bankarska federacija

Kad počne ekonomski oporavak od krize, uvijek bi trebali da držimo pored noćnog ormarića remek-djelo Carmen M. Reinhart i Kenneth S. Rogoff-a kako bi spriječili da nam snovi o pretjeranom optimizmu dopuste da spustimo gard. Ipak, usuđujem se reći da je ovo vrijeme drugačije. Barem postoje osnovne razlike između trenutne krize i drugih u pogledu uzroka i stepena pripremljenosti bankarskog sektora. Banke su bile dio problema u prethodnim krizama, naročito u finansijskoj krizi 2008., ali i indirektno u mjehuriću nekretnina početkom devedesetih, šoku na tržištima u nastajanju u istoj dekadi i teškom stanju eurozone prije 10 godina. No, ovaj put banke su dio rješenja krize COVID-19.

OVO VRIJEME JE DRUGAČIJE, ZAR NE?

Prvo, trenutna kriza nije nastala u finansijskom sektoru, već je posljedica zdravstvene nesreće. Mnogi klijenti banaka koji su predmet zabrinutosti su građani i kompanije koje su imali čiste podatke o plaćanju - do izbijanja pandemije. Njihove poteškoće nisu direktno povezane sa lošim finansijskim upravljanjem, već su žrtve eksternog šoka. Drugo, mnoge od prošlih kriza započele su ozbiljnom korekcijom vrednovanja imovine - bilo akcija, nekretnina ili državnih obveznica. Međutim, danas to nije slučaj. Pravi je problem privremeno ili trajno smanjenje prihoda za različite grupe klijenata banaka. Treće, vrsta nekvalitetnih kredita (NPL) koji bi mogli nastati u bilansima banaka takođe je različita;

stoga bi se strategije za njihovo rješavanje trebale prilagoditi u skladu s tim. Prije se radilo o gašenju naslijeđenih teških dugova proizašlih iz nepromišljene kreditne ekspanzije, s likvidacijom kolaterala kao glavnom opcijom oporavka.

Ovoga puta biće više riječi o rješavanju izloženosti sa malom vjerovatnoćom plaćanja (UTP) od klijenata koji bi u budućnosti mogli generisati dovoljno sredstava za otplatu svojih dugova.

Druga bitna razlika je saradnja između javnih nadležnih organa i privatnog sektora u prevladavanju ekonomskih posljedica virusa. Kombinovani odgovor politike na zdravstvenu krizu bio je brz, značajan i efikasan. Podrška monetarne politike umanjila je nestabilnost tržišta, supervizorska politika dala je određeni stepen privremene fleksibilnosti, moratorijumi su spriječili širenje sistemskog rizika, a sredstva za oporavak zaokružila su višestruku reakciju politike, ulijevajući stabilnost. Sa svoje strane, banke su se obavezale da će nastaviti sa kreditiranjem kao dijelom rješenja.

NPL CUNAMI ILI SAMO TALAS?

U ljeto 2020. čak su i najoptimističnije prognoze predviđale ozbiljan porast nekvalitetnih kredita u evropskom bankovnom sistemu tokom 2021. godine, jer su mjere podrške oslabile. Doista, krizu tipično prati porast bankrota preduzeća i nagli porast nekvalitetnih kredita, što može narušiti finansijsko stanje

„Najnoviji koeficijent nekvalitetanih kredita evropskog bankarskog sektora iznosi 2,5 procenata, što predstavlja najniži nivo u posljednjih 10 godina. Međutim, postoje skriveni znakovi pogoršanja kreditnog kvaliteta

Tackling Non-Performing Loans in a Performing Economy

By Gonzalo Gasós, Senior Director Prudential Policy and Supervision
European Banking Federation

When the economic recovery from a crisis begins, we should always put over the bedside table the masterpiece of Carmen M. Reinhart and Kenneth S. Rogoff to prevent dreams of overoptimism from allowing us to lower our guard. Nevertheless, I dare say that this time is different. At least, there are fundamental differences between the current crisis and others regarding the causes and the banking sector's degree of preparation. Banks were part of the problem in previous crises, notably in the financial crisis of 2008 but also indirectly in the real-estate bubble of the early '90s, the emerging-markets shock of the same decade and the euro area plight of 10 years ago. But this time around, banks are part of the solution to the COVID-19 crisis.

THIS TIME IS DIFFERENT, ISN'T IT?

Firstly, the current crisis did not originate in the financial sector but resulted from a health calamity. Many of the bank clients of concern are citizens and businesses with clean payment records - until the outbreak of the pandemic. Their difficulties are not directly related to financial mismanagement, but they have been casualties of an

external shock. Secondly, many of the past crises started with a severe correction in the valuation of assets - either stocks, real estate or sovereign bonds. However, this is not the case today. The real problem is the temporary or permanent reductions of income for various groups of bank clients. Thirdly, the type of nonperforming loans (NPLs) that might arise on banks' balance sheets is also different; hence, the strategies to tackle them should be adjusted accordingly. Before, it was all about extinguishing legacy distressed debts stemming from reckless credit expansion, with collateral liquidation as the main recovery option. This time, it will be more about dealing with unlikely-to-pay (UTP) exposures from clients who may in the future be able to generate sufficient resources to pay back their debts.

Another relevant difference is the collaboration between public authorities and the private sector to overcome the economic consequences of the virus. The combined policy response to the health crisis has been swift, substantial and effective. Monetary policy support quelled market volatility, supervisory policy granted some degree

„The latest NPL ratio of the European banking sector stands at 2.5 percent, the lowest level in the last decade. However, there are hidden signs of credit-quality deterioration

of temporary flexibility, moratoria prevented the spread of systemic risk, and recovery funds rounded off the multi-pronged policy reaction, instilling stability. For their part, banks have committed to continue lending as part of the solution.

NPL TSUNAMI OR JUST A WAVE?

In the summer of 2020, even the most optimistic predictions forecast a severe rise of NPLs in the European banking system during 2021 as support measures waned. Indeed, a crisis is typically followed by a surge in corporate bankruptcies and a sharp increase in NPLs, which can impair the financial situations of individual banks and eventually cause systemic risk in the entire banking system. It is no surprise

„Pojava nekvalitetnih kredita povezanih sa COVID-a 19 mogla bi se odložiti barem do 2022. godine, stoga će banke do tada možda morati da se prilagode ili da prenesu višak rezervacija

pojedinih banaka i na kraju uzrokovati sistemski rizik u cijelom bankarskom sistemu. Ne čudi što regulatori i supervizori pomno prate portfolije banaka.

Ipak, u ljeto 2021. najnoviji koeficijent nekvalitetanih kredita evropskog bankarskog sektora koji je objavio Evropski bankarski regulator (EBA) iznosi 2,5 procenata, što predstavlja najniži nivo u posljednjih deset godine i koji nastavlja dugogodišnji trend pada. Međutim, postoje skriveni znakovi pogoršanja kreditnog kvaliteta. Evropska centralna banka (ECB) pokazuje da je udio zajmova u 2. fazi MSFI 9 (Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja 9) dostigao 13 procenata na kraju 2020. godine, što je najveći koeficijent zabilježen u godinama, a procjenjuje se da će se tokom ostatka 2021. godine popeti na 17 procenata.

Da li je ovo preambula cunamija NPL-a, aktuelno je pitanje ovih dana. Ostaje za vidjeti, ali to neće zateći banke nespремne. Koeficijenti kapitala su na najvišim nivoima od početka regulatorne reforme, a vanredne rezervacije su se nakupile do kraja 2020., uglavnom zbog preklapanja za pokrivanje pretpostavljenog niza NPL slučajeva za koje se očekuje da će se pojaviti 2021. No, pojava nekvalitetnih kredita povezanih sa COVID-a 19 mogla bi se odložiti barem do 2022. godine;

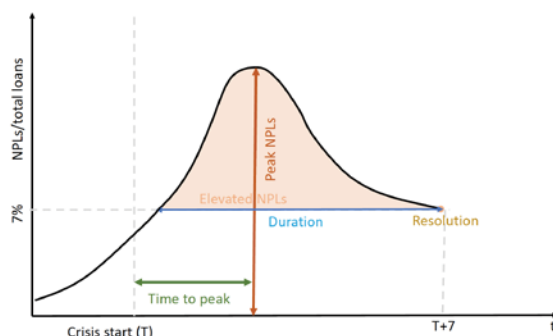
stoga će banke do tada možda morati da se prilagode ili da prenesu višak rezervacija.

KOLIKO JE PREVIŠE?

Supervizori su upozorili na veličinu očekivanih nekvalitetnih kredita povezanih sa COVID-19. Neki tvrde da bi vrhunac mogao biti visok kao u prošloj krizi nekvalitetnih kredita, premašivši jedan bilion eura. No, problem nadolazećeg talasa nekvalitetnih kredita

tipičnu putanju NPL-a [slika 1]. Prosječno vrijeme od početka krize do vrhunca koeficijenta nekvalitetnih kredita iznosi 3,3 godine. Ako bi trenutna kriza slijedila isti obrazac, vrhunac nekvalitetnih kredita mogao bi se postići u prvoj polovini 2023. Međutim, može se tvrditi da bi neobična, ogromna podrška javnosti mogla promijeniti oblik pojavljivanja nekvalitetnih kredita na tri načina: odlaganje rasta nekvalitetnih kredita na početku, kasnije je „eksplodiralo“ u naglom porastu u kratkom periodu i smanjilo ukupan nivo na vrhuncu.

Figure 1: Typical NPL trajectory

nije samo pitanje obima, već i tempa kojim će se oni pojavljivati. Ako se u kratkom vremenskom periodu pojavi znatan broj nekvalitetnih kredita, to bi moglo izbrisati rezervacije nekih banaka, prisiljavajući ih da prodaju previše kredita u prekratkim vremenskim periodima, čime bi se podstakla prisilna prodaja i došlo bi do velikih otpisa. Stoga je bitno ne samo predvidjeti visinu sljedećeg vrhunca nekvalitetnih kredita, već i razumjeti koliko će biti kratak period razvoja.

Istraživanje Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) o bankarskim krizama od 1990. godine prikazuje

U tom kontekstu, glavni aspekt na koji treba obratiti pažnju je potencijalna koncentracija rasta nekvalitetnih kredita u kratkom vremenskom periodu. Očekivano, javne i privatne institucije proširuju i izoštravaju svoje alate za upravljanje nekvalitetnim kreditima. Evropska komisija (EK) sastavila je Akcioni plan za nekvalitetne kredite radi poboljšanja funkcionisanja sekundarnih tržišta nekvalitetnih kredita. Plan ima za cilj stvaranje uslova za likvidnije tržište nekvalitetnih kredita i razmatra nekoliko mogućnosti za prenos nekvalitetnih kredita van bilansa banaka.

NOVA PREMIUM KARTICA

I do 24 rate + osiguranje po izboru

Mastercard Platinum platforma
PREĐITE NA SLJEDEĆI NIVO.

www.premiumprogram.me

19905

„Istraživanje MMF-a o bankarskim krizama od 1990. godine prikazuje tipičnu putanju NPL-a. Prosječno vrijeme od početka krize do vrhunca koeficijenta nekvalitetnih kredita iznosi 3,3 godine

VEĆA ULOGA ZA INSTRUMENTE ZASNOVANE NA TRŽIŠTU

Između 2015. i 2020. godine Evropski bankarski sistem prenio je oko 700 milijardi eura nekvalitetnih kredita [Slika 2], od čega su nacionalna društva za upravljanje imovinom (AMC) apsorbirala iznos veći od 450 milijardi eura. Direktna prodaja

velikih portfolija predstavljala je većinu ostatka. Uobičajen je profil naslijeđenih nekvalitetnih kredita koji su se predugo držali u bilansima banaka. Najčešća strategija kupaca zasnivala se na likvidaciji i realizaciji kolaterala. Sistem trgovanja nekvalitetnim izloženostima od 2014. godine ukazuje na prevladavanje NPL koji kasne sa naplatom više od 90 dana, dok su izloženosti UTP predstavljale samo mali dio [slika 3].

Međutim, UTP bi mogao da bude najčešći tip pogoršane imovine kojom se može trgovati u prvoj fazi sljedećeg talasa nekvalitetnih izloženosti (NPE). Mjere podrške, naročito dugi period moratorijuma, održale su u životu kako održive klijente tako i zombi kompanije. Evropski odbor za sistemski rizik (ESRB) istakao je važnost kompromisa između ograničavanja neefikasne likvidacije održivih kompanija i smanjivanja nastavka rada zombi kompanija. Doista, banke trenutno klasifikuju svoje portfolije i procjenjuju održivost pojedinih kompanija. Banke će morati da odaberu između kredita koje vrijede da ostanu u bilansu stanja i onih koji treba da se prenesu. Mogućnosti prenosa su iste kao i prošlih godina, ali postoji mogućnost intenzivnijeg korišćenja tržišnih alternativa.

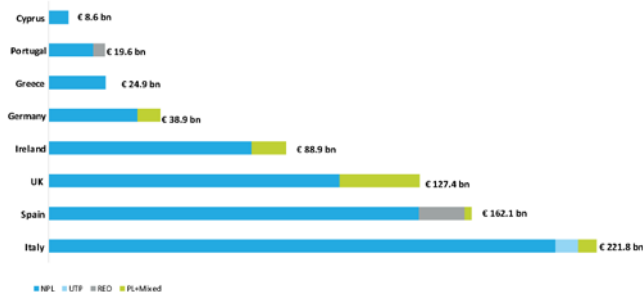
Rezultati ankete sa bankarskim stručnjacima i menadžerima rizika s webinara S&P Global Market Intelligence (GMI) i Evropske bankarske federacije (EBF) otkrili su opšta očekivanja da bi sekuritizacija mogla naći uporište u AMC kao alat za prenos rizika NPE iz banaka [slika 4]. Ako se izgledi pokažu dobrim, AMC će smanjiti svoju prevlast sa 64 procenta posljednjeg tržišta nekvalitetnih kredita na samo 36 procenta na sljedećem tržištu nekvalitetnih kredita. Direktna prodaja NPE ostala bi kao i do sada, dok se očekuje rast elektronskih platformi za trgovanje, ali i dalje predstavljaju nišu ukupnog tržišta.

Figure 2: NPL sales in Europe 2015-2020

Source: Debtwire NPL Database

Figure 3: NPE trades by type of assets and country

Source: Deleveraging Europe | October 2019

that regulators and supervisors are carefully monitoring bank portfolios.

In the summer of 2021, nevertheless, the latest NPL ratio of the European banking sector published by the European Banking Authority (EBA) stands at 2.5 percent, the lowest level in the last decade, continuing a longstanding downward trend. However, there are hidden signs of credit-quality deterioration. The European Central Bank (ECB) indicates that the share of IFRS 9 (International Financial Reporting Standards 9) stage 2 loans reached 13 percent at the end of 2020, the biggest ratio observed in years, and it is estimated to rise to 17 percent throughout the remainder of 2021.

Whether this is the preamble of an NPL tsunami is the topical question these days. It remains to be seen, but it will not catch banks unprepared. Capital ratios are at their highest levels since the beginning of the regulatory reform, and extraordinary provisions were accumulated by the end of 2020, mostly due to overlays to cover the presumed sprout of NPL cases expected to arise in 2021. But the advent of COVID-19 NPLs might be delayed at least to 2022; hence, banks may have to readjust or roll over excess provisions until then.

HOW MUCH IS TOO MUCH?

Supervisors have warned about the magnitude of the expected COVID-19 NPLs. Some argue that the peak could be as high as in the past NPL crisis, exceeding one trillion euros. But the problem of the upcoming wave of NPLs is not just a matter of volume but the pace at which it will emerge. If a significant number of NPLs arise in a short

period of time, it could wipe out the provisions of some banks, forcing them to sell too many loans in too short times, thus triggering fire sales and incurring big write-offs. It is, therefore, essential not only to anticipate the height of the next NPL peak but also understand how short the build-up period will be.

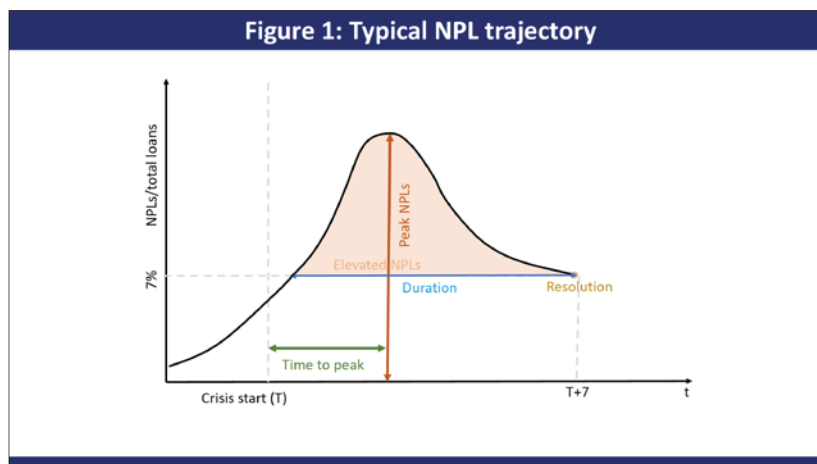
International Monetary Fund (IMF) research on banking crises since 1990 shows the typical NPL trajectory [Figure 1]. The mean time from the start of the crisis to the peak of the NPL ratio is 3.3 years. If the current crisis were to follow the same pattern, the NPL peak could be reached in the first half of 2023. However, it can be argued that the unusual, enormous public support could change the shape of the NPL appearance in three ways: delaying the NPL growth at the beginning, subsequently “bursting” a steep increase in a short period and reducing the overall level at the peak.

„The advent of COVID-19 NPLs might be delayed at least to 2022; hence, banks may have to readjust or roll over excess provisions until then

Action Plan on the table to improve the functioning of NPL secondary markets. The plan aims at creating the conditions for a more liquid NPL market and contemplates several options for NPL transfers out of banks’ balance sheets.

A GREATER ROLE FOR MARKET-BASED INSTRUMENTS

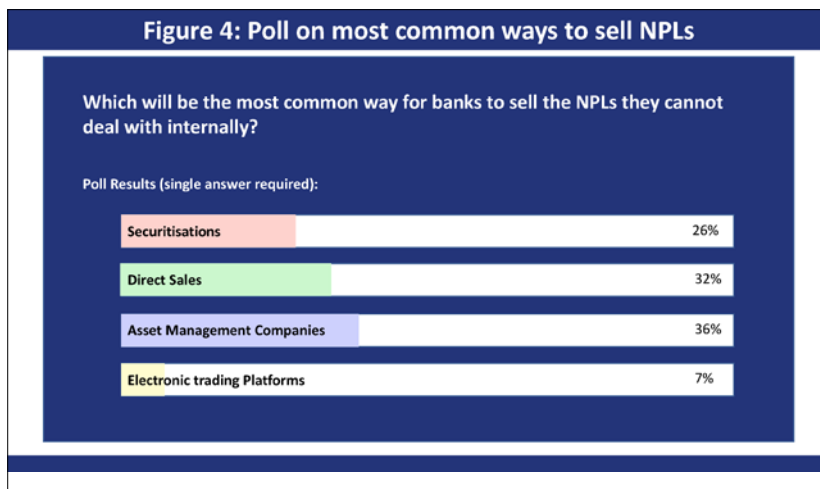
Between 2015 and 2020, the European banking system transferred out around 700 billion euros of NPLs [Figure 2], of which an amount of more than 450 billion euros was absorbed by national asset management

Against this background, the main aspect to watch is the potential concentration of the NPL upsurge in a short period of time. In anticipation, public and private institutions are widening and sharpening their tools for NPL management. The European Commission (EC) has put an NPL

companies (AMCs). Direct sales of large portfolios represented the bulk of the rest. The usual profile was that of legacy NPLs that had been sticking to the balance sheets of banks for too long. The most common strategy of purchasers was based on liquidation and collateral realisation.

Figure 4: Poll on most common ways to sell NPLs

Postoji mogućnost daljeg korišćenja potencijala sekuritizacija NPE u narednim godinama. Poboljšano tržište sekuritizacije omogućilo bi bankama da brzo mobilizuju nekvalitetna povezana sa COVID-19, ostavljajući prostor u bilansima za nova, svježja kreditiranja. Iskustva u Italiji i Grčkoj sa La Garanzia sulla Cartolarizzazione delle Sofferenze (GACS) i Programom zaštite imovine Hercules (HAPS) obećavaju i mogli bi da se ponove za NPL povezane sa COVID-19 u većem broju zemalja.

Direktna prodaja na tržištu do sada se široko koristila; međutim, ovaj put cijene bi mogle da budu snižene ako velika ponuda nekvalitetnih kredita - u kratkom vremenu - ne zadovolji dovoljnu potražnju na tržištu. U tim uslovima, procijenjene tržišne vrijednosti mnogih kredita na licu mjesta mogle bi da se udalje od neto knjigovodstvene vrijednosti,

čime bi se oštetile fer cijene.

Elektronske platforme za trgovanje mogle da budu zanimljivo mjesto za više portfolija manjih kredita. Regulatori kreiraju standardne obrasce podataka, koji bi mogli da budu od velike pomoći ako se pragmatično i efikasno definišu.

Društva za upravljanje imovinom sa javnom intervencijom bila su najvažniji subjekti u prošlom talasu nekvalitetnih kredita. Međutim, ovaj put njihove uloge treba ograničiti kao posljednje utočište za nekvalitetne kredite koji se ne mogu riješiti likvidnim tržištem koje pravilno funkcioniše.

MOŽE LI USPJEŠNA EKONOMIJA RIJEŠITI PROBLEM NEKVALITETNIH KREDITA?

Odgovor ECB na pandemiju koronavirusa u kombinaciji sa ambicioznim Programom sljedeće generacije

Evropske unije (EU) značajno je doprinio jačanju evropske ekonomije svježim novcem i ambicioznim planom ulaganja. To je još jedna razlika

od prošlih kriza, barem u Evropi. Zbog toga evropski ekonomski pokazatelji rastu.

Najnovija Ekonomska prognoza Evropske komisije (EK) predviđa da će se bruto domaći proizvod (BDP) eurozone vratiti na nivo prije krize u posljednjem tromesečju 2021. Stoga su bile potrebne manje od dvije godine za oporavak nivoa ekonomske aktivnosti koja je postojala neposredno prije izbijanja pandemije COVID-19. Snažan oporavak nastaviće se 2022., s predviđenom stopom rasta BDP-a od 4,5 procenta. O modelu i trajanju ekonomske recesije i oporavka koji je uslijedio uveliko se raspravljalo 2020. U ovom trenutku, s boljom vidljivošću, uzorak u obliku slova V postaje očit.

Uprkos tome, rastući makroekonomski pokazatelji ekonomije tokom faze oporavka mogli bi da sakriju veliki stepen problema zbog sektorske preraspodjele ekonomske aktivnosti. Tehnologija i teretni promet su se proširili, dok su uslužni sektori s intenzivnim kontaktom, poput razonode, ugostiteljstva i prevoza, pretrpjeli štetu. Banke analiziraju održivost svakog klijenta u svakom sektoru.

Upravljanje ovom krizom sa stanovišta bankarskog sektora dosad je bilo pohvalno. Potrebno ga je dobro zaokružiti. Veličina hrpe nekvalitetnih kredita povezanih sa COVID-19 ostaje neizvjesna, ali jedno je jasno: bankarski sistem ne treba da ih predugo vuče za sobom. Vrijeme je za stvaranje uslova za likvidnije trgovanje nekvalitetnim kreditima i da se ostalo prepusti tržištu.

„Veličina hrpe nekvalitetnih kredita povezanih sa COVID-19 ostaje neizvjesna, ali jedno je jasno: bankarski sistem ne treba da ih predugo vuče za sobom

The composition of the nonperforming exposure (NPE) trading since 2014 indicates a predominance of 90-days-past-due NPLs, while UTP exposures represented just a small fraction [Figure 3].

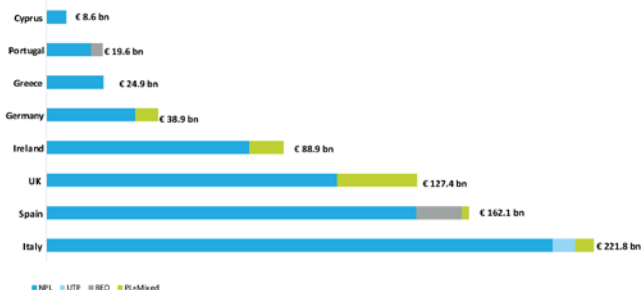
portfolios and assessing the viability of individual firms. They will have to select which loans are worth staying on their balance sheets and which ones should be transferred out. The transfer options are the same

Figure 2: NPL sales in Europe 2015-2020

Source: Debtwire NPL Database

Figure 3: NPE trades by type of assets and country

Source: Deleveraging Europe | October 2019

However, UTP might be the most common type of tradable deteriorated asset in the first stage of the next NPE wave. The support measures, especially the long moratoria period, have sustained viable clients and zombie companies alike. The European Systemic Risk Board (ESRB) highlighted the importance of the trade-off between limiting the inefficient liquidation of viable businesses and minimising the continuation of zombie firms. Indeed, banks are currently classifying their

as in past years, but there is an opportunity to make more intensive use of market alternatives.

The results of a poll with bank experts and risk managers from a webinar of S&P Global Market Intelligence (GMI) and European Banking Federation (EBF) revealed a general expectation that securitisation could gain ground from AMCs as a tool to transfer NPE risk out of banks [Figure 4]. If the prospects prove right, AMCs will reduce their predominance from the 64 percent of the last NPL market to only 36 percent in the next NPL market. Direct NPE sales would remain as in the past, while electronic trading platforms are expected to grow but still represent a niche of the total market.

„The IMF research on banking crises since 1990 shows the typical NPL trajectory. The mean time from the start of the crisis to the peak of the NPL ratio is 3.3 years

PROMIJENITE ADRESU!

Uz Stambeni kredit Komercijalne banke,
Vaš stan nikada nije bio bliže!

www.kombank.me

KOMERCIJALNA BANKA
NLB Group

Figure 4: Poll on most common ways to sell NPLs

There is an opportunity to further use the potential of NPE securitisations in the coming years. An enhanced securitisation market would permit banks to mobilise the COVID-19 NPLs rapidly, making room on balance sheets for new, fresh lending. The experiences in Italy and Greece with the La Garanzia sulla Cartolarizzazione delle Sofferenze (GACS) and the Hercules Asset Protection Scheme (HAPS), respectively, are promising and could be replicated for the COVID-19 NPL vintage in a broader set of countries.

Direct sales to the market have been widely used so far; however, this time, prices could be depressed if a huge supply of NPLs - in a short time - does not meet sufficient market demand. In these conditions, estimated spot market values of many loans could sit far away from net book values, thus damaging fair prices.

Electronic trading platforms could be an interesting outlet for multiple portfolios of smaller loans. Regulators are designing standard data templates, which could be very helpful if defined pragmatically and efficiently.

Asset management companies with public intervention were the most important vehicles in the past NPL wave. However, this time their roles should be limited as a last resort for NPLs that cannot be resolved by a liquid and properly functioning market.

CAN A PERFORMING ECONOMY SOLVE THE NPL PROBLEM?

The ECB's response to the coronavirus pandemic combined with an ambitious European Union (EU) Next Generation program have significantly contributed to proping up the European economy with fresh money and an ambitious investment plan. This is another difference from the past crises, at least in Europe. As a result, European economic indicators are taking off.

The latest European Commission's (EC's) economic forecast anticipates that the euro area's gross domestic product (GDP) will come back to pre-crisis levels in the last quarter of 2021. Hence, less than two years have been necessary to recover the level of economic activity seen right before the COVID-19 outbreak. The strong rebound will continue in 2022, with a projected 4.5-percent

GDP growth rate. The model and duration of the economic recession and ensuing recovery was largely debated in 2020. At this point, with better visibility, the V-shape pattern is becoming apparent.

Nonetheless, the rising macro-economic figures of the economy during the recovery phase could hide a large degree of distress due to sectoral reallocation of economic activity. Technology and freight have expanded, while contact-intensive service sectors such as leisure, hospitality and transport have suffered. Banks are analysing the viability of every client within each sector.

The management of this crisis from the standpoint of the banking sector has been commendable so far. It is necessary to round it off well. The size of the COVID-19 NPL pile remains uncertain, but one thing is clear: the banking system should not be carrying it for too long. It is time to create the conditions for more liquid NPL trading and let the market do the rest.

„The size of the COVID-19 NPL pile remains uncertain, but one thing is clear: the banking system should not be carrying it for too long

Privremeni ugovor o prodaji nekvalitetnih kredita

João Leão
Ministar finansija Portugala

Ambasadori Evropske unije potvrdili su privremeni sporazum koji je postignut između predsjedništva Savjeta i Parlamenta o novoj direktivi kojom se usklađuju pravila za pružaoce usluga servisiranja kredita i kupce nekvalitetnih i nenaplativih kredita koje su izdale kreditne institucije.

Cilj novih pravila je se podrži razvoj sekundarnog tržišta za nekvalitetne kredite u EU kako bi se bankama omogućilo da očiste svoje bilanse od „loših kredita“ i kako bi se istovremeno obezbijedilo da prodaja ne utiče na prava zajmoprimaca.

Efikasne mogućnosti kreditiranja preduzeća i stanovništva važne su za ekonomski oporavak u Evropi. Bolji pristup stanovništvu i preduzećima za finansiranje će se obezbijediti na način što će se osigurati da kreditne institucije očiste svoje bilans stanja od nekvalitetnih kredita.

Bankarski kredit se smatra nekvalitetnim ako zajmoprimac kasni više od 90 dana sa uplatom dogovorene rate ili kamate, ili kada postane malo vjerovatno da će ga zajmoprimac vratiti. Efikasno upravljanje nekvalitetnim kreditima naročito je važno

nakon krize izazvane virusom COVID-19 kako bi se smanjili rizici u bilansima banaka i omogućilo bankama da se fokusiraju na odobravanje kredita preduzećima i stanovništvu podržavajući time ekonomski oporavak u EU.

Direktiva standardizuje pravila za pružaoce usluga servisiranja kredita i kupce kredita širom Evropske unije i olakšava prodaju nekvalitetnih zajmova i van nacionalnih granica, osiguravajući da se u tom slučaju prava dužnika ne ometaju. Određeno nadležno tijelo u matičnoj državi članici ovlastiće i kontrolisaće pružaoce usluga servisiranja kredita sarađujući blisko sa nadležnim organima drugih država članica.

Predsjedništvo Savjeta i pregovarači Parlamenta su postigli privremeni dogovor o sljedećim glavnim pitanjima o kojima se raspravljalo tokom pregovora:

- odobravajući aktivnosti servisiranja kredita, kako bi se osiguralo da se prema zajmoprimcima postupa pošteno i savjesno
- mjere restrukturiranja, kako bi se uzela u obzir prava i interesi klijenata prije pokretanja postupka prinudne naplate

SLJEDEĆI KORACI

Očekuje se da će Parlament i Savjet usvojiti direktivu nakon pravno-jezičke revizije. Nakon što bude potpisan i objavljen u Službenom listu EU, tekst će biti transponovan u nacionalno zakonodavstvo u roku od 24 mjeseca od datuma stupanja na snagu.

Pandemija COVID-19 dovela je do naglog ekonomskog pada u EU i svijetu.

Kako bi zaštitili stanovništvo i preduzeća od uticaja, regulatori i supervizori EU preduzeli su mjere kako bi podržali trenutnu sposobnost banaka da nastave sa odobravanjem kredita i apsorbujaju gubitke povezane sa pandemijom. Konkretno, paket za banke u vezi koronavirusa koji je pripremila Komisija i koji je uključivao Tumačenje o računovodstvenim i prudenčijalnim okvirima Unije („Podrška preduzećima i stanovništvu usred COVID-19“), kao i ciljane izmjene 'brzog rješavanja' prema prudenčijalnim pravilima EU za banke (Direktiva o kapitalnim zahtjevima (CRR)), u cilju obezbjeđenja da banke mogu da nastave sa odobavanjem kredita stanovništvu i preduzećima tokom najakutnije faze krize. Banke su zapravo dio današnjeg rješenja koje u velikoj mjeri odražava njihov snažan položaj kapitala nakon značajnih reformi sprovedenih nakon finandijske krize 2008. godine. Države članice takođe su preduzele odlučne mjere sa programima podrške za ublažavanje poteškoća sa likvidnošću koje pogađaju stanovništvo i preduzeća. Ti programi obično uključuju programe javnih garancija i/ili odlaganje plaćanja („moratorijume“). Ove mjere pomažu zajmoprimcima koji imaju privremene poteškoće sa likvidnošću i sprječavaju porast nekvalitetnih kredita (NPL). U tom smislu, Evropski bankarski regulator (EBA) nedavno je odlučio da ponovo aktivira svoje Smjernice o zakonodavnim i nezakonodavnim moratorijumima. Komisija je takođe usvojila Privremeni okvir kako bi državama članicama omogućila korišćenje pune fleksibilnosti predviđene pravilima o državnoj pomoći ekonomiji u kontekstu izbijanja pandemije COVID-19.

„Cilj novih pravila je se podrži razvoj sekundarnog tržišta za nekvalitetne kredite u EU kako bi se bankama omogućilo da očiste svoje bilanse od „loših kredita“ i kako bi se istovremeno obezbijedilo da prodaja ne utiče na prava zajmoprimaca

Provisional agreement on selling non-performing loans

João Leão

Portugal's Minister for Finance

EU ambassadors today confirmed a provisional agreement reached between the Council presidency and the Parliament on a new directive harmonising rules for credit servicers and credit purchasers of non-performing loans issued by credit institutions.

The aim of the new rules is to support the development of the secondary market for non-performing loans in the EU in order to allow banks to clean their balance sheets of 'bad loans', while ensuring that the sale does not affect the rights of borrowers.

Efficient lending opportunities for our businesses and households are important for economic recovery in Europe. Making sure that credit institutions clean their balance sheets of non-performing loans will ensure better access to funding for citizens and entrepreneurs.

A bank loan is generally considered non-performing when more than 90 days pass without the borrower paying the agreed instalments or interests, or when it becomes unlikely that the borrower will reimburse it. Efficient management of non-performing loans is particularly important in the aftermath of the COVID-19 crisis to reduce risks in banks' balance sheets and enable banks to focus on lending to businesses and citizens, thus supporting economic recovery in the EU.

The directive standardises the rules for credit servicers and credit purchasers across the EU and facilitates the sales of non-performing loans, including across national borders, while ensuring that borrowers' rights are not hampered in the process. A designated authority in the home member state will authorise and supervise credit servicers, in close cooperation with

the authorities of other member states.

The Council presidency and the Parliament's negotiators have reached a provisional agreement on the following main issues discussed during the negotiations:

- authorising credit servicing activities, to ensure borrowers are treated fairly and diligently
- forbearance measures, to take into account the rights and interests of consumers before starting enforcement proceedings

NEXT STEPS

The Parliament and the Council are expected to adopt the directive after legal-linguistic revision. After it is signed and published in the Official Journal of the EU, the text will be transposed into national law within 24 months of the date of entry into force.

The COVID-19 pandemic has led to a sharp economic downturn in the EU and worldwide. To shield households and businesses from its impact, EU regulators and supervisors have taken measures to support the immediate ability of banks to continue lending and absorb losses related to the pandemic. In particular, the Commission COVID-19 banking package, which included an Interpretative Communication on the Union's accounting and prudential frameworks ('Supporting businesses and households amid COVID-19')¹, as well as targeted 'quick fix' amendments 2 to EU banking prudential rules (the Capital

Requirements Regulation (CRR)³), aimed at ensuring that banks were able to continue lending to households and to businesses during the most acute phase of the crisis. Banks are in fact part of the solution today, largely reflecting their strong capital position following the significant reforms carried out after the 2008 financial crisis. Member States have also taken decisive action, with support schemes to alleviate liquidity difficulties affecting households and businesses. These schemes typically involve public guarantee schemes and/or payment deferrals ('moratoria'). These measures help borrowers with temporary liquidity problems and prevent a surge in non-performing loans (NPLs). In this respect, the European Banking Authority (EBA) has recently decided to reactivate its Guidelines on legislative and non-legislative moratoria.⁴ The Commission has also adopted a Temporary Framework to enable Member States to use the full flexibility foreseen under State aid rules to support the economy in the context of the COVID-19 outbreak.

„The aim of the new rules is to support the development of the secondary market for non-performing loans in the EU in order to allow banks to clean their balance sheets of 'bad loans', while ensuring that the sale does not affect the rights of borrowers

Banke da pripreme desetogodišnji plan za klimatske promjene

Huw Jones
Reuters, London

Banke u Evropskoj uniji moraju da imaju desetogodišnji plan u kojem će biti jasno objašnjeno kako će se nositi sa ekološkim, društvenim i upravljačkim (ESG) rizicima do kraja, saopštio je nadzorni odbor za bankarstvo Unije.

Sve veće količine novca ulažu se u investicije povoljne za klimu, a regulatori žele da investitori imaju pouzdan snimak zelenih akreditiva kompanije.

Izveštaj Evropskog bankarskog regulatora (EBA) u srijedu je iznio preporuke za banke i njihove supervizore u pristupu ESG rizicima i pomogao EU da ispuni svoje ciljeve smanjenja emisije ugljen-dioksida do 2050. godine.

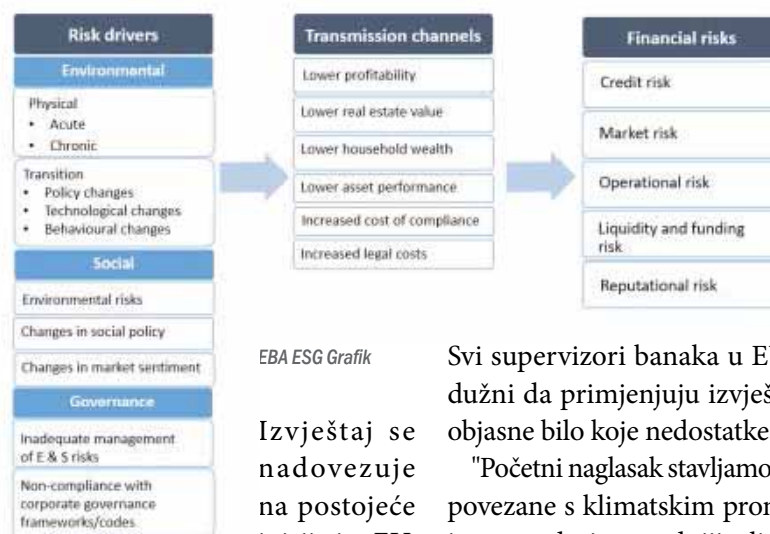
Banke treba da prave strateške planove za period od najmanje 10 godina kako bi pokazale svoju otpornost na različite scenarije, otkrile strateške ciljeve ESG i procijenile potrebu razvoja održivih proizvoda, rekla je EBA.

Rizici povezani sa klimatskim promjenama mogu uključivati „fizičke“ događaje ili vremenske uslove poput poplava, i „prelazne“ rizike zbog iznenadnih promjena vrijednosti imovine.

Izveštaj EBA razmatra drugi stubosnovnih bankarskih pravila koja procjenjuju kako se upravlja rizicima kod zajmopdavca.

Očekuje se da će tokom godine iznijeti detaljne smjernice za treći stub u vezi sa objelodanivanjem rizika. Kasnije se očekuje rad na prvom stubu ili da li treba da se promijene postojeći zahtjevi za kapitalom kako bi uključili ESG rizike.

Figure 4 Summary of ESG risk drivers, their transmission channels and how these can impact financial risk categories

EBA ESG Grafik

Izveštaj se nadovezuje na postojeće inicijative EU, kao što je tak-

sonomija koja definiše održivi proizvod, i pravila objelodanivanja za sve vrste kompanija.

Evropska centralna banka koja reguliše najveće zajmopdavce eurozone upotrijebiće izvještaj s kraja 2022. godine kako bi ažurirala svoj godišnji „SREP“ o tome da li banke posjeduju dovoljno kapitala za pokriće rizika u svojim knjigama.

Svi supervizori banaka u EU će biti dužni da primjenjuju izvještaj ili da objasne bilo koje nedostatke.

„Početni naglasak stavljamo na rizike povezane s klimatskim promjenama jer su podaci napredniji, ali bi banke trebale da unaprijede svoju identifikaciju i razumijevanje društvenih rizika i rizika upravljanja“, rekao je Fabien Le Tennier, stručnjak za politiku u odjeljenju EBA koja se bavi ESG rizicima.

Banke trenutno obično strateški planiraju do pet godina unaprijed.

„Većina naših preporuka neće iznenaditi banke, ali vjerovatno će biti izazov za banke da ih ispune, barem u bliskoj budućnosti“, rekao je Le Tennier.

„Većina naših preporuka neće iznenaditi banke, ali vjerovatno će biti izazov za banke da ih ispune, barem u bliskoj budućnosti“, rekao je Fabien Le Tennier, stručnjak za politiku u odjeljenju EBA koja se bavi ESG rizicima

Banks to have a 10-year climate plan

Huw Jones,
Reuters, London

Banks in the European Union must have a 10-year plan spelling out how they will deal with environmental, social and governance (ESG) risks to their bottom line, the bloc's banking watchdog said on Wednesday.

Increasing volumes of money are going into climate-friendly investments and regulators want investors to have a reliable snapshot of a company's green credentials.

A report from the European Banking Authority (EBA) on Wednesday set out recommendations for banks and their supervisors for approaching ESG risks and help the EU meet its goals of cutting carbon emissions by 2050.

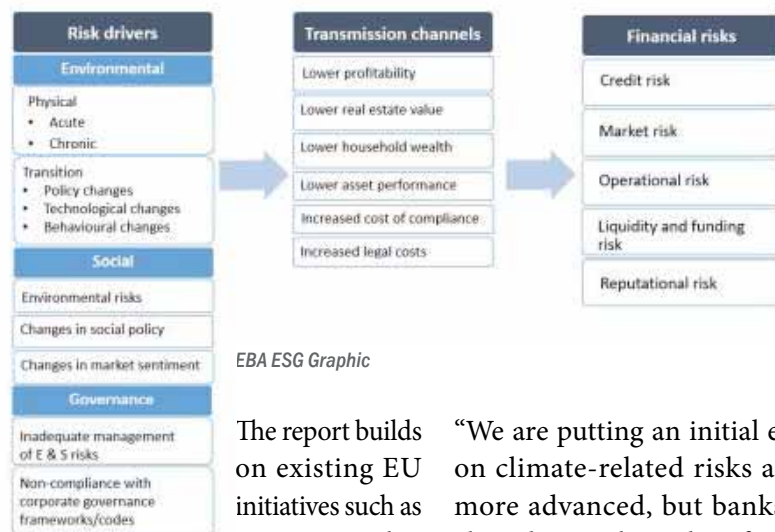
Banks should plan strategically over a period of at least 10 years to show their resilience to different scenarios, disclose strategic ESG objectives, and assess the need to develop sustainable products, EBA said.

Climate risks can include "physical" or weather-related events like floods, and "transition" risks from sudden changes in asset values.

The EBA report looks at the second pillar of core banking rules that assess how risks at a lender are managed.

It is expected to set out detailed guidance for the third pillar relating to disclosures of risks later in the year. Work on pillar one or whether actual capital requirements need changing to reflect ESG risks, is expected at a later date.

Figure 4 Summary of ESG risk drivers, their transmission channels and how these can impact financial risk categories

defines a sustainable product, and disclosure rules for all types of companies.

The European Central Bank which regulates top euro zone lenders will use the report from the end of 2022 for updating its annual "SREP" review of whether banks hold enough capital to cover risks on their books.

All EU banking supervisors will be required to apply the report or explain any gaps.

The report builds on existing EU initiatives such as a taxonomy that

"We are putting an initial emphasis on climate-related risks as data is more advanced, but banks should also advance their identification and understanding of social and governance risks," said Fabien Le Tennier, a policy expert in EBA's ESG Risks unit.

Banks typically plan strategically for up to five years ahead at present.

"Most of our recommendations will not come as a surprise for banks, but there will probably be a challenge for banks to meet all of them, at least in the near term," Le Tennier said.

„Most of our recommendations will not come as a surprise for banks, but there will probably be a challenge for banks to meet all of them, at least in the near term,” Le Tennier said, a policy expert in EBA’s ESG Risks unit

Petr Malecek, advokat
(Engleska i Vels)
osnivački partner,
Managed Solutions Ltd.

Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva

Velika Britanija je marljivo radila posljednjih godina kako bi pripremila paket pravnih lijekova koji se mogu koristiti u borbi protiv pranja novca preko banaka i finansijskih institucija koje su dobile dozvolu za rad u Velikoj Britaniji, i kako bi omogućila pravnom sistemu u Engleskoj i Velsu da istraži one pojedince koji mogu biti povezani sa teškim

kriminalnim radnjama (uključujući i finansijski kriminal) ili onih koji su povezani sa njima. Ovaj paket mjera obuhvata i neobjašnjeno bogatstvo političara i zvaničnika, kao i lica koja su povezana sa njima iz zemalja van evropskog ekonomskog prostora.

Usvajanje Zakona o finansiranju kriminala (2017. godine) kojim se mijenja Dio 8 Poglavlja 2 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću (2002. godine), kao i nove odredbe (naročito odjelci 362A do 362T za Englesku i Vels) stvorili su snažan instrument pod nazivom „Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva“. Ovi nalozi predstavljaju istražni nalog za lica koja su: a) umiješana ili se opravdano sumnja da su umiješana

ili povezana sa licem umiješanim u teško krivično djelo; ili b) političari ili zvaničnici van evropskog ekonomskog prostora (EEP) ili lica koja su sa njima povezana („politički eksponirana lica van EEP“). Ključna razlika je u tome što ovi sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva politički eksponiranih lica van EEP ne zahtijevaju sumnju na krivično djelo. Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva zahtijevaju da lica dostave nadležnim tijelima Ujedinjenog Kraljevstva informacije o vlasništvu nad određenom imovinom i način na koji je ta imovina stečena. U zavisnosti od dobijenog odgovora (ili pak o nedostatku odgovora), sljedeći korak može uključiti krivične ili parnične postupke, uključujući i povraćaj predmetne imovine koja je predviđena u Dijelu 5 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću (povraćaj sredstava kroz parnični postupak i sl. nezakonitog ponašanja). Cilj uvođenja ovih sudskih naloga je da oni postanu snažan istražni instrument koji će se koristiti zajedno sa nizom drugih postojećih ovlaštenja dostupnih u

„Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva zahtijevaju da lica dostave nadležnim tijelima Ujedinjenog Kraljevstva informacije o vlasništvu nad određenom imovinom i način na koji je ta imovina stečena

Unexplained Wealth Orders

Petr Malecek, Solicitor (England & Wales)
Founding Partner, Managed Solutions Ltd.

The UK has been working diligently over recent years to create a suite of legal remedies which can be used to tackle money laundering via UK licensed banks and financial institutions and to allow the legal system in England and Wales to investigate those individuals who may be linked to serious crime (including financial crime) or those linked to them. It has also been drafted to cover the unexplained wealth of politicians and officials, and those connected to them, from countries outside the European Economic Area.

The passage of the Criminal Finances Act (2017) (the “CFA”) amended Part 8 Chapter 2 of the Proceeds of Crimes Act (2002) (“POCA”) and added new

provisions (in particular sections 362A though 362T for England and Wales) created a powerful new tool called “Unexplained Wealth Orders” (“UWO(s)”). UWOs are an investigative order targeting persons that either: a) are, or are reasonably suspected of involvement in, or of being connected to a person involved in, serious crime; or b) politicians or officials from outside the European Economic Area, or those associated with them (“Non-EEA PEPs”). A key distinction is that a UWO made in relation to a Non-EEA PEP does not require suspicion of criminality. UWOs require persons to provide to the relevant UK authorities information relating to their ownership of certain property and the means by

„UWOs require persons to provide to the relevant UK authorities information relating to their ownership of certain property and the means by which the property was acquired

**SVE POČINJE SA ERSTE
RAČUNOM. PRILIVI I
RASPOLAGANJE NOVČANIM
SREDSTVIMA. BESPLATNA
MASTERCARD DEBITNA KARTICA.
PUTOVANJA. GOTOVINSKI
KREDITI. ŠKOLOVANJE. PLAĆANJA
NA INTERNETU. MBANKING.
PODIZANJE NOVCA BEZ NAKNADE
SA BANKOMATA. NETBANKING.
ERSTE INFO. STAMBENI KREDITI.
ZLATNO DOBA. ERSTE RAČUN, ZA
SVE ŠTO VAM STVARNO TREBA.
VAŽNO JE KOJA JE VAŠA BANKA.**

which the property was acquired. Depending on the response provided (or indeed lack of response), the next step(s) may include criminal or civil actions including the recovery of the assets in question which is provided for under Part 5 of POCA (Civil Recovery of Proceeds etc. of Unlawful Conduct). UWOs are intended to be a powerful investigative tool to be used in conjunction with a number of other existing powers available under English law to investigate, identify and recover the proceeds of illegal acts. For Banks and financial institutions such as those in Montenegro, they may create a new tool to target repayment of non-performing loans by principals who have used the UK's legal, banking or advisory services at some point in relation to the funds used.

Unexplained Wealth Orders Purpose (Why)

Despite assertions from various quarters that UWOs are born of the current political climate UWOs are not a revolutionary change but rather they can be argued to represent the next evolutionary step in the development of legal tools intended to fight money laundering in the UK. Examples of this evolution include POCA based criminal case law that

allowed for an attack on assets through the offence of “money laundering” without the initial need to establish the crime from which the allegedly laundered funds originally flowed. In *R v Anwoir* (2008) it was held that it can be proven that an asset/property derive from crime “by evidence of the circumstances in which the property is handled which are such as to give rise to the irresistible inference that it can only be derived from crime.” The aforementioned precedent can be seen as just one attempts to streamline the fight against the ongoing problem of “suspicious wealth”.

In a recent article, Transparency International's Policy Director, Duncan Hames, said that, “Unexplained Wealth Orders will help the UK get its house in order on suspicious wealth and help return stolen assets to countries that are blighted by corruption.” Transparency International's own research into what it terms as “suspicious wealth” identified London properties worth approximately GBP 4.2 billion as being purchased by persons who had “suspicious wealth”. With its reputation as a leading financial centre, London attracts significant wealth, not all of which was acquired via scrupulous means. The impact

of this “dark money” includes damaging the reputation of the City of London by painting it as a safe-haven for corrupt money, distorting the true value of assets, which in the financial sector if allowed to go unchecked can adversely influence financing costs and harm the citizens of the UK through, inter alia, the inflation of real estate values in (both the commercial) and residential sectors, as well as undermine trust in the rule of law.

UWO (How They Work)

UWOs are granted by the High Court based on applications made by “Enforcement Entities” which POCA after the amendments introduced by the CFA now defines as being limited to:

- the National Crime Agency,
- Her Majesty's Revenue and Customs,
- the Financial Conduct Authority,
- the Director of the Serious Fraud Office, or
- the Director of Public Prosecutions (in relation to England and Wales).

To get a UWO the relevant Enforcement Entity must specify in its application to the High Court both the relevant property and the person that the Enforcement Entity thinks “holds” the relevant

„Transparency International's own research into what it terms as “suspicious wealth” identified London properties worth approximately GBP 4.2 billion

„Istraživanje Transparency International-a je utvrdilo da su imovinu u Londonu u vrijednosti od oko 4,2 milijarde funti kupila lica koja su imala „sumnjivo bogatstvo“

skladu sa engleskim zakonom za istraživanje, identifikovanje i povračaj sredstava stečenih nezakonitim radnjama. Za banke i finansijske institucije, kao što su one u Crnoj Gori, oni mogu stvoriti novi alat za usmjeravanje otplate nekvalitetnih kredita od strane nalogodavaca koji su u nekom trenutku koristili pravne, bankarske ili savjetodavne usluge u Velikoj Britaniji u odnosu na korištena sredstva.

Svrha sudskih naloga za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva (zašto)

Uprkos tvrdnjama iz različitih krugova da su Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva nastali zbog trenutne političke klime, oni ne predstavljaju revolucionarnu promjenu, već se može tvrditi da predstavljaju sljedeći korak u razvoju pravnih instrumenata namijenjenih borbi protiv pranja novca u Velikoj Britaniji. Primjeri ovog razvoja uključuju krivičnu sudsku praksu zasnovanu na Zakonu o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću koja je omogućila napad na imovinu putem krivičnog djela „pranja novca“ bez početne potrebe da se utvrdi krivično djelo iz kojeg su prvobitno nastala navodno oprana sredstva. U predmetu R protiv Anwoir (2008. godine) utvrđeno je da se može dokazati da sredstva / imovina proizlaze iz krivičnog djela „dokazom okolnosti u kojima se upravlja imovinom,

a koje su takve da mogu dovesti do očiglednog zaključka da ona može samo izvedena iz krivičnog djela“. Navedeni presedan može se smatrati samo jednim pokušajem racionalizacije borbe protiv tekućeg problema „sumnjivog bogatstva“.

Dankan Hejms, politički direktor Transparency International-a, u nedavno objavljenom članku je rekao: „Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva pomoći će Velikoj Britaniji da sredi situaciju u zemlji u pogledu sumnjivog bogatstva, kao i da povрати ukradenu imovinu zemljama koje su uništene korupcijom.“ Istraživanje Transparency International-a o onome što on smatra „sumnjivim bogatstvom“ je utvrdilo da su imovinu u Londonu u vrijednosti od oko 4,2 milijarde funti kupila lica koja su imala „sumnjivo bogatstvo“. Svojim ugledom vodećeg finansijskog centra, London privlači značajno bogatstvo, koje nije sve stečeno putem savjesnih sredstava. Uticaj tog „tamnog novca“ uključuje narušavanje ugleda Grada Londona opisujući ga kao sigurno utočište za korumpirani novac, narušavajući pravu vrijednost imovine, koja u finansijskom sektoru, ako se ne provjeri, može negativno uticati na troškove finansiranja i ugroziti građane Velike Britanije, između ostalog, inflacijom vrijednosti nekretnina u (i komercijalnom) i stambenom sektoru, kao i potkopati povjerenje u vladavinu prava.

Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva (kako funkcionišu)

Visoki sud odobrava Sudske naloge za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva na osnovu zahtjeva koje su podnijela „organi za sprovođenje zakonodavstva“, koje Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću nakon izmjena koje je uveo Zakon o finansiranju kriminala, sada definiše ograničavajući se na:

- Nacionalnu agenciju za borbu protiv kriminala,
- Službu za prihode i carine Njenog Veličanstva,
- Nadležni organ za finansijsko ponašanje,
- Direktora Kancelarije za ozbiljne prevare, ili
- Direktora Kancelarije Javnog tužilaštva (za Englesku i Vels).

Relevantni organ za sprovođenje zakona, da bi dobio Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva, mora u prijavi Visokom sudu da navede i relevantnu imovinu i lice za koje organ za sprovođenje zakona smatra da „drži“ tu imovinu, odnosno mora navesti tj. „optuženog“. Visoki sud se mora uvjeriti, da bi odobrio Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva, da optuženi ima imovinu, i da je vrijednost predmetne imovine veća od 50.000 GBP. Osim toga, Visoki sud mora biti „uvjeren da postoje

„To grant a UWO the High Court must be satisfied that the relevant Respondent holds the property, and the value of the property in question is greater than GBP 50,000

property i.e. the “Respondent”. To grant a UWO the High Court must be satisfied that the relevant Respondent holds the property, and the value of the property in question is greater than GBP 50,000. In addition, the High Court must be, “satisfied that there are reasonable grounds for suspecting that the known sources of the Respondent’s lawfully obtained income would have been insufficient for the purposes of enabling the Respondent to obtain the property”; furthermore the High Court, “must be satisfied that the Respondent is a politically exposed person, or there are reasonable grounds for suspecting that— (i) the Respondent is, or has been, involved in serious crime (whether in a part of the United Kingdom or elsewhere), or (ii) a person connected with the Respondent is, or has been, so involved.” The above is a roundabout way of saying that the Enforcement Entity has reasonable grounds to think that the Respondent either: a) did not have enough legal income to buy the property that he has; or b) is person that has access to funds or influence over funds of a state budget and as such should be under an obligation to show that he has not mis-used his access or

influence to acquire property. The former needs no explanation; the latter, however, can be explained by the fact that London does not want to be seen as a safe haven for politicians (or their associates) that abuse their position to gain wealth that is then laundered in London.

It is important to note that the burden of proof the High Court must adhere to in making the above determinations is not the criminal standard of “beyond a reasonable doubt” but rather it must decide that it has “reasonable cause to believe”. In making its judgement the court will give due regard to several factors including any mortgages or other “security” that could have been used by the Respondent to finance the acquisition of the property in question. Furthermore, due regard will also be given to the laws of the country from which relevant income may have flowed when assessing the amount of the Respondent’s “lawfully obtained income”. Other points worth mentioning are that a Respondent need not be domiciled in the UK and the fact that UWOs can be applied to property purchased prior to the enactment of the CFA and its amendment of POCA. Finally, the term “politically exposed person” is deemed to mean:

- “a person that is or has been entrusted with prominent public functions by an international organization or by a State other than the United Kingdom or another EEA State,
- a family member of a person within paragraph (a),
- known to be a close associate of a person within that paragraph, or
- otherwise connected with a person within that paragraph.”

As a result, UWOs are limited to “politically exposed persons” from outside of the EEA; hence, the Non-EEA PEP definition above and the accusations from some quarters that UWOs are intended to target specific countries.

UWO (What it Askes)

According to POCA 362A 4 a) through d), if a UWO is granted by the High Court, the Respondent will be required to provide a statement explaining or providing information relating to:

- “the nature and extent of the Respondent’s interest in the property in respect of which the order is made,
- how the Respondent obtained the property (including, in particular, how any costs incurred in obtaining it were met),

opravdani razlozi za sumnju da bi poznati izvori zakonito stečenog prihoda optuženog bili nedovoljni u svrhu omogućavanja optuženom da pribavi imovinu“; nadalje, Visoki sud, „mora biti uvjeren da je optuženi politički eksponirano lice, ili da postoje opravdani razlozi za sumnju da je (i) optuženi umiješan ili je bio umiješan u teško krivično djelo (bilo u dijelu Ujedinjenog Kraljevstva ili negdje drugo), ili (ii) lice koje je povezano sa optuženim je uključeno ili je bilo uključeno u te radnje“. Gore navedeno je zaobilazni način da se kaže da je organ za sprovođenje zakona imao opravdane razloge da misli da optuženi ili: a) nije imao dovoljno zakonskih prihoda za kupovinu imovine koju posjeduje; ili b) je lice koja ima pristup sredstvima ili ima uticaj na sredstva državnog budžeta i kao takvo lice bi trebalo da ima obavezu da prikaže da nije zloupotrijebilo svoj pristup ili uticaj za sticanje imovine. Za prvu tačku nije potrebno objašnjenje; ova druga se, međutim, može objasniti činjenicom da London ne želi da bude smatran sigurnim utočištem za političare (ili njihove saradnike) koji zloupotrebljavaju svoj položaj da bi stekli bogatstvo koje se zatim pere u Londonu.

Važno je napomenuti da teret dokazivanja koje Visoki sud mora

poštovati prilikom donošenja gore navedenih odluka nije krivični standard „van osnovane sumnje“, već mora da odluči da „opravdano vjeruje“. Prilikom donošenja presude sud će uzeti u obzir nekoliko faktora, uključujući sve hipoteke ili druge „instrumente obezbjeđenja“ koje je optuženi mogao upotrijebiti za finansiranje sticanja predmetne imovine. Nadalje, dužna pažnja će se posvetiti i zakonima zemlje iz koje je relevantan prihod mogao doći prilikom procjene iznosa „zakonito stečenog prihoda“ optuženog. Ostale tačke koje je vrijedno pomenuti su da optuženi ne mora da bude stanovnik Ujedinjenog Kraljevstva, kao i činjenica da se Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva može primijeniti na imovinu kupljenu prije donošenja Zakona o finansiranju kriminala i njegove izmjene i dopune Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Konačno, smatra se da izraz „politički eksponirano lice“ znači:

- „lice kojem međunarodna organizacija ili država koja nije Ujedinjeno Kraljevstvo ili druga država EEP-a povjerava ili je povjerila istaknutu javnu funkciju,
- član porodice lica iz tačke (a),
- poznato je da je blizak saradnik lica iz prethodnog stava, ili

- povezan je sa licem is prethodnog stava na drugi način“.

Kao rezultat toga, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva su ograničeni na „politički eksponirana lica“ van EEP-a; dakle, na gore navedenu definiciju o politički eksponiranim licima van EEP i na optužbe iz nekih krajeva da su Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva namijenjeni određenim zemljama.

Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva (što se njime zahtijeva)

U skladu sa stavovima 362A 4 a) do d) Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, ako Visoki sud odobri Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, optuženi će morati da dostavi izjavu kojom objašnjava ili pruža informacije koje se odnose na:

- „Prirodu i opseg učešća optuženog u imovini za koju je izdat nalog,
- način na koji je optuženi dobio imovinu (uključujući, naročito, način na koji su svi troškovi nastali sticanjem te imovine),
- ako imovinu drže povjerenici u izvršenju, navodeći pojedinosti o izvršenju koje se mogu navesti u nalogu, i
- određivanje takvih drugih informacija u vezi sa imovinom što se može tako navesti.“

„Visoki sud se mora uvjeriti, da bi odobrio Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, da optuženi ima imovinu, i da je vrijednost predmetne imovine veća od 50.000 GBP

To znači da optuženi neće samo objasniti kako je stekao / finansirao sticanje imovine koju posjeduje, već neće moći da se sakrije iza fondacija ako je imovina koja je izmirena u fondaciji naznačena u Sudskom nalogu za prijavljivanje

- where the property is held by the trustees of a settlement, setting out such details of the settlement as may be specified in the order, and
- setting out such other information in connection with the property as may be so specified.”

What this means is that not only will the Respondent have to explain how he acquired/financed the acquisition of property that he owns outright but the Respondent will also not be able to hide behind a trust where property settled under a trust has been named in the UWO. Trust structures have been used in the past to hide assets allowing as they do the separation of beneficial and legal ownership (e.g. - where the legal or registered owner of property is a nominee or shell company controlled by a beneficiary that remain hidden).

Failure to Respond to a UWO or False Response

Failure by a Respondent to comply with the requirements of a UWO during the period specified may result in the presumption being formed that the relevant property is “recoverable property” for the purposes of Part 5 of POCA.

Access to the civil recovery procedures set out in Part 5 of POCA is, like the UWO itself, also limited to the Enforcement Entities. Therefore, a failure to respond to a UWO by a Respondent could in effect result in a seizure by the state of the relevant property without the conviction of the Respondent criminal offence. This situation has attracted some criticism. In addition, where a UWO is made and the Respondent knowingly or recklessly makes false statements in his response(s) relating to the property in question, then the Respondent may be found guilty of an offence that could result in either a maximum of 2 years imprisonment if convicted on indictment (12 months if summarily convicted) or fine or both. So attempting to deceive or mislead the authorities is not a wise action.

Interim Freezing Orders

As mentioned above, a UWO is an investigative tool and does not otherwise affect the property in question. Therefore, in most cases a UWO will be used in conjunction with an Interim Freezing Order as provided for under the amendments to POCA made by the CFA (in particular, new

Sections 362j through 362R). According to the amended provisions of POCA, the relevant Enforcement Agency must apply for an Interim Freezing Order in relation to property at the same time as it makes the application for the relevant UWO. If granted, the Interim Freezing Order, subject to certain exclusions, would prohibit the Respondent or any other person from dealing with the property that is the subject of the relevant UWO. The court will grant the Interim Freezing Order if in the reasonable opinion of the court such an order is necessary to prevent the avoidance any recovery order that could be made against the relevant property.

Concerns Regarding UWOs

When looking at UWOs and the legislation that brought them into place, one sees a tool to fight crime; however, UWOs also introduce some aspects that on first inspection raise some concerns. One such example is the fact that a failure to comply with a UWO, resulting as it does in a possible recovery action being taken against the relevant asset, could see the seizure of property without a criminal conviction. This is particularly interesting given that in R (ARA

„A failure to respond to a UWO by a Respondent could result in a seizure by the state of the relevant property without the conviction of the Respondent criminal offence

neobjašnjenog bogatstva. Strukture fondacija korištene su u prošlosti kako bi se sakrila imovina dozvoljavajući na taj način razdvajanje stvarnog i pravnog vlasništva (npr. - gdje je zakonski ili registrovani vlasnik imovine ovlašteno lice ili fiktivna kompanija koja je pod kontrolom korisnika i koja ostaje skrivena).

Izostanak odgovora na Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva ili pogrešan odgovor

Ukoliko optuženi ne postupi po zahtjevima Sudskog naloga za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva tokom navedenog perioda, može se formirati pretpostavka da je ta imovina „imovina koja može biti vraćena“ u svrhe Dijela 5 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Pristup parničnim postupcima za povraćaj imovine koji su navedeni u Dijelu 5 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, kao i sam Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, takođe je ograničen na organe za sprovođenje zakona. Prema tome, ukoliko optuženi ne odgovori na Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, država može zaplijeniti tu imovinu bez osude optuženog

za krivično djelo. Ova situacija je izazvala neke kritike. Osim toga, u slučaju kada je Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva pripremljen i kada optuženi svjesno ili bezobzirno daje lažne izjave u svojim odgovorima koji se odnose na predmetnu imovinu, onda optuženi može biti proglašen krivim za prekršaj koji bi mogao dovesti do zatvorske kazne od najviše 2 godine ako je osuđen po optužnici (12 mjeseci ako je osuđen po kratkom postupku) ili novčanom kaznom ili oboje. Stoga pokušaj obmanjivanja ili dovođenja u zabludu nadležnih organa nije mudro djelovanje.

Nalozi za privremeno zamrzavanje imovine

Kao što je gore pomenuto, Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva je istražni instrument i na drugi način ne utiče na predmetnu imovinu. Stoga, Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva će se u većini slučajeva koristiti zajedno sa Nalogom za privremeno zamrzavanje imovine kako je to predviđeno u izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću skladu sa Zakonom o finansiranju kriminala (naročito, novi odjeljci 362j do 362R). U

skladu s izmijenjenim odredbama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, nadležna Agencija za sprovođenje zakona mora tražiti izdavanje Naloga o privremeno zamrzavanju imovine u isto vrijeme kada podnosi zahtjev za Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva. Ako se odobri, Nalog za privremeno zamrzavanje imovine, uz određene izuzetke, zabranio bi optuženom ili bilo kojoj drugoj osobi da se bavi imovinom koja je predmet relevantnog Sudskog naloga za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva. Sud će odobriti Nalog za privremeno zamrzavanje imovine ako je po opravdanom mišljenju suda takav nalog neophodan kako bi se spriječilo izbjegavanje bilo kakvog naloga za povraćaj imovine koji bi se mogao izvršiti protiv predmetne imovine.

Zabrinutosti u vezi sa Sudskim nalogom za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva

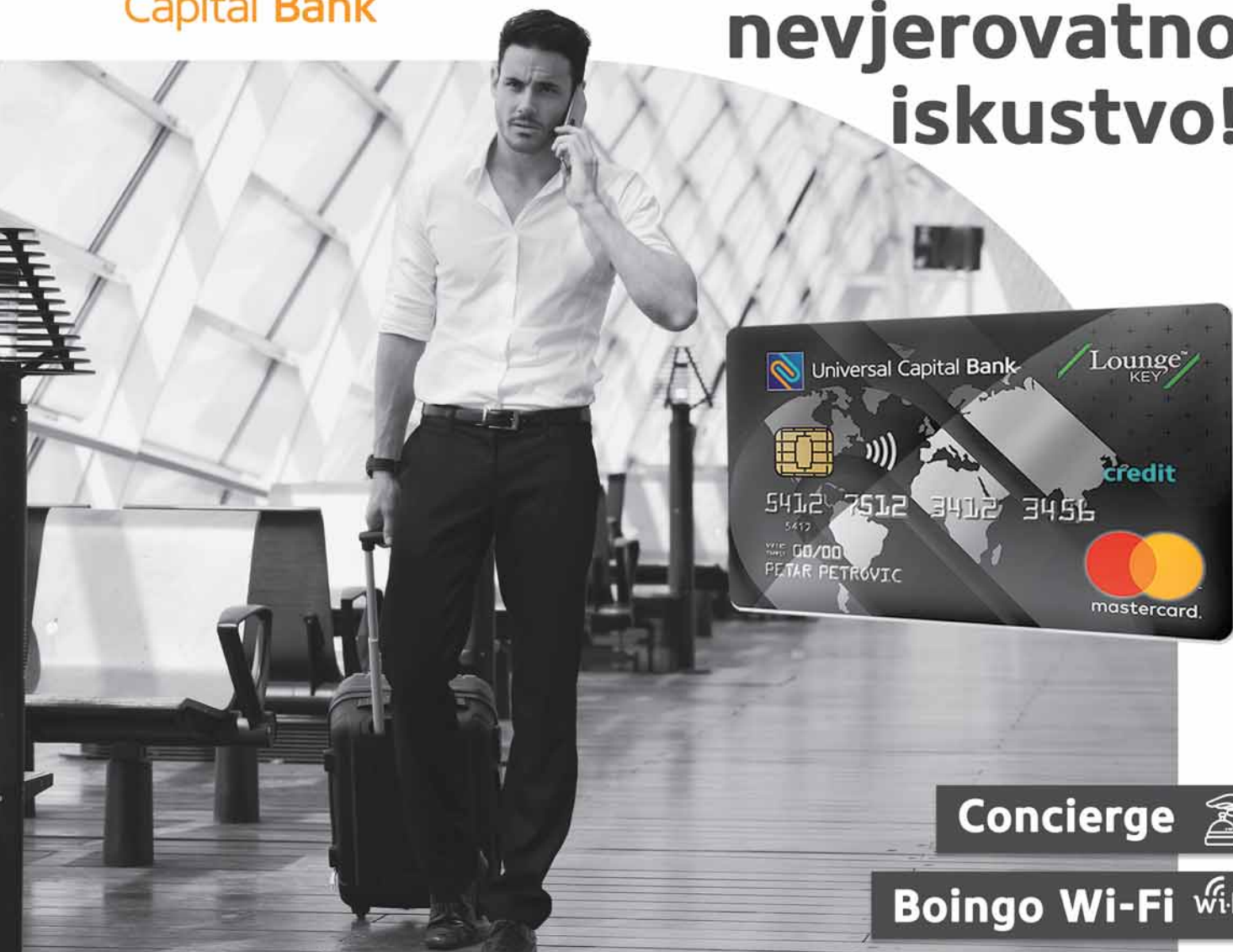
Ako posmatramo Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva i zakonodavstvo koje ga je propisalo, taj nalog se može posmatrati kao instrument za borbu protiv kriminala; međutim, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva uvode i neke aspekte koji pri prvom ispitivanju izazivaju određenu zabrinutost. Jedan takav primjer je činjenica da bi nepoštovanje Sudskog naloga za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, koje bi dovelo do mogućeg postupka povraćaja protiv predmetne imovine, moglo dovesti do oduzimanja imovine bez krivične osude. To je

„Ukoliko optuženi ne odgovori na Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjenog bogatstva, država može zaplijeniti tu imovinu bez osude optuženog za krivično djelo

Universal
Capital Bank

Pretvorite još jedno putovanje u nevjerovatno iskustvo!

Concierge

Boingo Wi-Fi

Uvijek uz tebe! **Usluge Mastercard Platinum kartice.**

Call centar +382 20 67 33 11 | www.ucbank.me

Od sada imate još dva dodatna razloga da svoju platnu karticu **Universal Capital Bank** povedete na svoje sljedeće putovanje. Concierge usluga obezbjeđuje vam da uvijek dobijete ono što vam je potrebno, od karata za pozorište do rezervacija restorana. Dovoljno je da pozovete broj koji vam je uvijek na usluzi. Uz Boingo global Wi-Fi bićete onlajn od aerodroma i aviona do hotela u kome odsijedate. I sve to gdje god da se nalazite.

posebno zanimljivo s obzirom na to da je u predmetu R (ARA & Ors) protiv Green & Ors (2006.) utvrđeno da „.... zahtjev za povraćaj u parničnom postupku ne može se održati isključivo na osnovu nepostojanja zakonski utvrđenih prihoda“. Iako se zapljena imovine koja se zasniva na preprekama zbog izostanka odgovora na Sudski nalog za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva ne podudara savršeno sa okolnostima Green-a, to može biti dovoljno da se postave određena pitanja u vezi sa ovlašćenjima koje je izmjena Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću stvorila. Možda još važniju zabrinutost predstavlja činjenica da su, čim su odobreni, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva zamijenili koncept „nevinog dok se ne dokaže krivica“ sa teretom na optuženog da dokaže svoju nevinost, presedan koji neki mogu smatrati uznemirujućim bez obzira na plemeniti cilj zakona. Osim toga, niži teret dokazivanja potreban za dodjelu sudskog naloga za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva (i time prisiljavanje optuženog da pruži objašnjenje) je opisan kao „opravdano vjerovanje“ još nije detaljno objašnjen od strane nadležnih tijela. Zbog toga, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva mogu se suočiti s izazovima na početku. Konačno, kao što je nekoliko puta spomenuto, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva i ovlašćenja koje se pružaju u sklopu novo izmijenjenog Zakona o oduzimanju imovinske koristi

stečene kriminalnom djelatnošću, ostvaruju se isključivo angažovanjem gore pomenutih organa za sprovođenje zakona. Ta bi činjenica mogla dovesti do postupaka koji agencije Ujedinjenog Kraljevstva i strani akteri (uključujući vlade i njihove agencije) upućuju organima za sprovođenje zakona da žele da iskoriste ovlašćenja koja pružaju Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva za prisiljavanje na otkrivanje sumnjive imovine ili pojedinaca. Takvi nalozi o upućivanju moraće da posvete posebnu pažnju na, između ostalog, relevantne (tj. strane i primjenjive engleske zakone) zakone o ljudskim pravima, zakone o privatnosti i zakone o zaštiti podataka i pravila o objelodanjivanju (npr. zakoni o bankarskoj tajnosti itd.). Konačno, iako se navodi da se materijal koji je dostavio optuženi može odnositi na „drugo tijelo koje razmatra krivični ili parnični postupak“, Smjernice koje je dala Vlada Njenog Veličanstva (Cirkular 003/2018: neobjašnjeni nalog o bogatstvu 1.2.2018) dalje navodi: „Važno je napomenuti da se dokazi koji se zahtijevani u skladu sa Sudskim nalogom za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva ne mogu normalno koristiti protiv lica koje je to dostavilo u

bilo kojem drugom krivičnom gonjenju“. Navedeno je vjerovatno posljedica zabrane samooptuživanja; međutim, biće zanimljivo vidjeti kako će se primjenjivati Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva, kako će im se odupirati i na koji način će se koristiti informacije pružene Sudskim nalogima za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva.

Ukratko, Sudski nalozi za prijavljivanje neobjašnjelog bogatstva su potencijalan snažan novi instrument koji pomaže vladi, bankama (i drugima) da povrate imovinu koja je nezakonito stečena korištenjem sredstava iz ilegalnih izvora. Nadalje, oni stvaraju instrument koji je dostupan i vladama i agencijama van Velike Britanije u cilju traženja pravnog lijeka za nedostajuću imovinu i sredstva, uključujući i nekvalitetne kredite. To bi moglo biti bitno korisno i crnogorskim bankama u budućnosti kako bi dodatno povećale stabilnost i transparentnost bankarskog sektora.

„To bi moglo biti bitno korisno i crnogorskim bankama u budućnosti kako bi dodatno povećale stabilnost i transparentnost bankarskog sektora

& Ors) v Green & Ors, (2006) it was held that that "... a claim for civil recovery cannot be sustained purely on the basis of there being no identifiable lawful income." While the seizure of property based on the inferences made due to the failure to respond to a UWO does not perfectly match the circumstances of Green there may be enough of a parallel to raise some questions regarding the powers the amendment to POCA has created. Perhaps a more fundamental concern is the fact that UWOs once granted replace the concept of, "innocent until proven guilty" with an onus on the Respondent to prove his innocence, a precedent which some may find disturbing irrespective of the noble goal of the legislation. Additionally, the lower burden of proof required to award a UWO (and thereby compel a Respondent to provide an explanation) described as "reasonable cause to believe" has not yet been thoroughly explained by the relevant authorities and as such UWOs may face challenges at the outset. Finally, as mentioned several times above UWOs and the powers afforded under the newly amended POCA accrue solely to the Enforcement Entities

mentioned above. This fact could lead to referrals being made to Enforcement Entities by other UK agencies as well as foreign actors (including governments and their agencies) that wish to use the powers afforded by UWOs to compel disclosure in respect of suspicious property or individuals. Such referrals will have to be made with a keen eye on, inter alia, the relevant (i.e. – foreign as well as applicable English law) human rights legislation, privacy legislation and information protection legislation and disclosure rules (e.g. banking secrecy acts etc.). Finally, while it is stated that material provided by a Respondent may be referred to "another body to consider criminal or civil action"; the Guidance provided by Her Majesty's Government (Circular 003/2018: unexplained wealth orders 1.2.2018) goes on to state: "It is important to note that evidence compelled under a UWO cannot normally be used against the person who provided it in any subsequent criminal prosecution."

The above is presumably due to the bar on self-incrimination; however, it will be interesting to see how UWOs will be applied, resisted and to what use the information provided UWOs will be put.

In short, UWOs are a potentially powerful new tool to help government, Banks (and others) to recover assets which may have been illegitimately acquired using funds from illegal sources. Further, they create a tool, which can be accessed also by government and agencies from outside the UK to seek a remedy missing assets and funds, including Non-performing Loans. This may be of future use to Montenegro banks as they move to add further stability and transparency to the banking sector.

„UWOs create a tool, which can be accessed also by government and agencies from outside the UK to seek a remedy missing assets and funds, including Non-performing Loans. This may be of future use to Montenegro banks as they move to add further stability and transparency to the banking sector

Miodrag Kirsanov

JUBILARNI CRNOGORSKI KOVANI NOVAC - PERPER, ISKOVAN POVODOM 20. GODINA RADA CBCG

Centralna banka Crne Gore, kao samostalna institucija Republike Crne Gore, tada u sastavu Savezne Republike Jugoslavije (1992-2003) osnovana je u martu 2001. godine Zakonom o Centralnoj banci Crne Gore koji je donijet 2000. godine.

Bila je odgovorna za monetarnu politiku, uspostavljanje i održavanje zdravog bankarskog sistema i efikasnog platnog prometa u Republici. Nezavisna u okviru ovlašćenja utvrđenih Zakonom, Centralna banka Crne Gore nije imala emisionu funkciju. Prema Zakonu, njena monetarna politika zasnivala se na DEM kao monetarnoj jedinici, a od 2002. na EURU.

Stupanjem na snagu ovog Zakona Centralna banka je preuzela imovinu i zaposlene u Narodnoj banci Crne Gore, uključujući i Zavod za obračun i plaćanja – Podgorica sa svim njegovim organizacionim djelovima.

Nakon demokratskog referendumu od 21. maja 2006 kada je slobodnom voljom građana, odlučeno da Crna Gora ponovo postane nezavisna država sa punim međunarodno-pravnim subjektivitetom uslijedilo je donošenje novog ustava.

U skladu sa Ustavom obnovljene nezavisne države Crne Gore iz 2007. saglasno odredbi o Centralnoj banci Crne Gore iz člana 143, 2010. donijet je novi Zakon o Centralnoj banci Crne Gore.

Na osnovu ovog zakona postala je odgovorna za očuvanje stabilnosti finansijskog sistema, uključujući podsticanje i održavanje zdravog bankarskog sistema, te sigurnog i

efikasnog platnog prometa. Jedna od nadležnosti Centralne banke Crne Gore je da pruža doprinos očuvanju cjenovne stabilnosti.

Izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore iz 2017. godine, izvršeno je potpuno usklađivanje nacionalnog regulatornog okvira koje tretira status i položaj nacionalnih centralnih banaka sa pravnom tekovinom EU i stvorene su pravne pretpostavke da Centralna banka Crne Gore postane članica Evropskog sistema centralnih banka po ulasku Crne Gore u Evropsku uniju.

Ove godine Centralna Banka Crne Gore obilježava 20 godina svog uspješnog poslovanja. Usljed okolnosti izazvanih pandemijom koronavirusa svoj jubilej obilježava aktivnostima koje su mogle biti realizovane bez fizičkog okupljanja velikog broja ljudi:

- U februaru 2021. donijela je Odluku o izdavanju jubilarnog zlatnog i srebrnog kovanog novca;
- Muzej novca Centralne banke Crne Gore je, u saradnji sa Srednjom likovnom školom „Petar Lubarda” sa Cetinja, povodom Međunarodnog dana muzeja 18. maja, realizovao tradicionalni nagradni konkurs za najbolji likovni rad na temu „Jubilarni novac – 20 godina CBCG”;
- u Muzeju novca CBCG na Cetinju, 20. maja 2021. je predstavljena rekonstruisana stalna postavka „Novac na tlu Crne Gore” i nova zbirka „Novac kao nakit”;
- u godinu jubileja posjeta Muzeju novca će biti besplatna.

JUBILEE MONTENEGRIN COINS - PERPER, MINTED ON THE OCCASION OF CELEBRATING THE 20TH ANNIVERSARY OF THE CENTRAL BANK OF MONTENEGRO

Miodrag Kirsanov

The Central Bank of Montenegro, as an independent institution of the Republic of Montenegro, then part of the Federal Republic of Yugoslavia (1992-2003), was established in March 2001 by the Central Bank of Montenegro Law adopted in 2000.

It was responsible for monetary policy, establishing and maintaining a sound banking system and efficient payment system operations in the Republic. As an independent institution within the powers established by law, the Central Bank of Montenegro did not have an issuing function. According to the Law, its monetary policy was based on the DEM as a monetary unit, and since 2002, it was based on the Euro.

When this law became effective, the Central Bank took over the assets and employees of the National Bank of Montenegro, including the Payments and Settlements Office - Podgorica with all its organisational parts.

After the democratic referendum held on 21 May 2006, when the citizens voluntarily decided that Montenegro should become an independent state with full international legal subjectivity, a new constitution was adopted.

In accordance with the Constitution of the renewed independent state of Montenegro from 2007, i.e. in accordance with the provisions of Article 143 on the Central Bank of Montenegro, a new Central Bank of Montenegro Law was adopted in 2010.

Under this law, the Central Bank of Montenegro became responsible for maintaining the stability of the financial system, including encouraging and maintaining a sound banking system, and safe and efficient payment system operations. One of the competencies of the Central Bank of Montenegro is to contribute to the preservation of price stability.

Amendments to the Central Bank of Montenegro Law from 2017 fully aligned the national regulatory framework on the status and position of national central banks with the Acquis Communautaire and created legal preconditions for the Central Bank of Montenegro to become a member of the European System of Central Banks upon the Montenegro's accession to the European Union.

This year, the Central Bank of Montenegro celebrates 20 years of its successful operations. Due to the circumstances caused by

the coronavirus pandemic, it celebrates its jubilee by activities that could have been realised without the physical gathering of a large number of people:

- In February 2021, it passed a Decision on the issuance of jubilee gold and silver coins;
- On the occasion of the International Museum Day, on 18 May 2021, the CBCG Money Museum held on, in cooperation with the High School of Fine Arts "Petar Lubarda" from Cetinje, the traditional competition for the best artwork on "Jubilee Money - 20 years of the CBCG";
- On 20 May 2021, the reconstructed permanent exhibition "Money in Montenegro" and the new collection "Money as Jewellery" were presented in the CBCG Money Museum in Cetinje;
- in the jubilee year visits to the Money Museum will be free of charge.

In this issue, we will present the jubilee perpers issued on the occasion of this extremely important jubilee for the state of Montenegro.

Based on its legal powers, on the occasion of celebrating the twentieth anniversary of the establishment of

U ovom broju predstavimo jubilarne perpere izdate povodom ovog izuzetno značajnog jubileja za državu Crnu Goru.

Na osnovu svojih zakonskih ovlaštenja, povodom obilježavanja jubileja Dvadeset godina od osnivanja Centralne banke Crne Gore, Savjet Centralne banke Crne Gore je na sjednici od 5. februara 2021. godine, donio Odluku br. O. 0101-841-2/2021 (Sl. list Crne Gore, br. 12/2021) o izdavanju jubilarnog zlatnog i srebrnog kovanog novca.

Jubilarni zlatni kovani novac izdat je u apoenu od 10 perpera i količini od 50 komada. Težak je 3,455 grama, prečnika 20 mm, izrađen je od legure zlata, finoće 900/1000, u specijalnoj proof tehnici sa visoko sjajnim ravnim površinama i matiranim reljefnim detaljima. Dopušteno odstupanje od težine zlatnika je 2‰ (promila) iznad navedene težine.

Jubilarni srebrni kovani novac izdat je u apoenu od 1 perpera i količini od 200 komada. Težak je 17 grama, prečnika 34 mm, izrađen je od legure srebra, finoće 925/1000, u specijalnoj proof tehnici sa visokosjajnim ravnim površinama i matiranim reljefnim detaljima. Dopušteno odstupanje od težine srebrnjaka je 2‰ (promila) iznad navedene težine.

Novac je izrađen u Zavodu za izradu novčanica i kovanog novca – Topčider- NBS.

Izgled lica zlatnika i srebrnjaka (avers) je sljedeći: u centralnom dijelu je vizuelni prikaz zgrade u kojoj je sjedište Centralne banke Crne Gore, uokolo je, na matiranoj površini u gornjem dijelu latiničnim pismom ispisan tekst: CENTRALNA BANKA CRNE GORE, a u donjem

Aversi jubilarnih perpera
(foto: Muzej novca CBCG)

dijelu ispisane su jubilarne godine: 2001 - 2021.

Izgled naličja zlatnika i srebrnjaka (revers) je sljedeći: obodom je u gornjem dijelu latiničnim pismom ispisan tekst: CRNA GORA, u centralnom dijelu je grb Crne Gore ispod kojeg su, sa desne strane, kovničke oznake. U donjem dijelu, na matiranoj površini je oznaka nominalne vrijednosti i ime novčane jedinice, za zlatnik 10 PERPERA i za srebrnjak 1 PERPER.

Lica (aversi) i naličja (reversi) oba apoena oivičena su kosim resama (čark).

Obod zlatnika i srebrnjaka je gladak.

Autor likovnog rješenja je akademski vajar mr Nenad Šoškić, vanredni profesor na Likovnoj akademiji sa Cetinja.

Način korišćenja i pakovanja zlatnika i srebrnjaka utvrđen je posebnom Odlukom o korišćenju i ambalažiranju jubilarnog zlatnog i srebrnog

kovanog novca Savjeta Centralne banke Crne Gore, O.br. 0101-2213-3/2021. ("Službeni list Crne Gore", br. 33/2021).

Zlatnici i srebrnjaci luksuzno su ambalažirani i mogu se kupiti neposredno u Centralnoj banci Crne Gore po cijeni:

- Zlatnik 10 perpera, pakovan u kožnu ambalažu crne boje – 490,00 €;
- Srebrnjak 1 perper, pakovani u kožnu ambalažu plave boje – 135,00 €;

Sve kolekcije posjeduju odgovarajući sertifikat koji čini sastavni dio kolekcije, posebno odštampan na visoko-kvalitetnom papiru i upakovan na predviđeno mjesto ambalaže.

Jubilarni perperi u prigodnoj ambalaži (foto CBCG)

Reverse of jubilee perpers
(photo: CBCG MoneyMuseum)

the Central Bank of Montenegro, the Council of the Central Bank of Montenegro, at its session held on 5 February 2021, passed a Decision no. 0101-841-2/2021 (OGM 12/2021) on the issuance of jubilee gold and silver coins.

The jubilee gold coin was issued in the denomination of 10 perpers and in the quantity of 50 pieces. It is made of gold alloy weighing 3,455 grams and 20 mm in diameter, fineness 900/1000, in special proof technique with brilliant mirror-like flat surfaces and matte relief details. The permissible deviation from the weight of the gold coin is 2 % (prom) above the stated weight.

The jubilee silver coin was issued in the denomination of 1 perper and in the quantity of 200 pieces. It is made of silver alloy weighing 17 grams and 34 mm in diameter, fineness 925/1000, in special proof technique with brilliant mirror-like flat surfaces and matte relief details. The permissible deviation from the weight of the silver coin is 2 % (prom) above the stated weight.

The coins were minted in the was made in the Institute for Manufacturing Banknotes and

Coins – Topčider - NBS.

The obverse of gold and silver coins is as follows: in the central part there is a visual display of the building in which the head office of the Central Bank is located, and on the upper border the text: "Central Bank of Montenegro" are engraved in Latin letters, while jubilee years, 2001-2021, are engraved in the bottom part.

The reverse of gold and silver coins is as follows: in the central part there is the coat of arms of Montenegro, on the upper border the text: "Montenegro" is engraved in Latin letters, and in the bottom part there is a sign of nominal value and monetary unit, for gold coin "10 perpers" and for silver coin "1 perper". ----

The obverse and reverse of both denominations are bordered by oblique fringes (chark).

The rim of the gold and silver coins is smooth.

The author of the artistic

solution is the academic sculptor Nenad Šoškić, MA, associate professor at the Academy of Fine Arts in Cetinje.

The manner of gold and silver coins using and packaging is determined by a special Decision on the jubilee gold and silver coins using and packaging of the Council of the Central Bank of Montenegro, no. 0101-2213-3/2021 (OGM 33/2021).

Gold and silver coins are luxuriously packaged and can be purchased directly at the Central Bank of Montenegro at the price of:

- Gold coin 10 perpers, packed in black leather boxes - € 490.00;
- Silver coin 1 perper, packed in blue leather boxes - € 135.00;

All collections have the appropriate certificate that makes an integral part of the collection, separately printed on high-quality paper and packed in the designated place of the box.

Jubilee perpers in appropriate packaging
(photo CBCG)

Povjerenje ~ Sigurnost

FOND ZA ZAŠTITU DEPOZITA

Tel/Fax:

020 210 466

E-mail adresa:

fzd@fzdcg.org

Adresa:

Miljana Vukova b.b.

81000 Podgorica

Crna Gora

MY LOVČEN M-BANKING

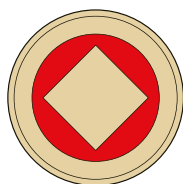
*Banka
za ponijeti*

- Pregled stanja svih računa, štednji i kredita u Banci
- Besplatna aktivacija aplikacije
- Jednostavna upotreba

www.lovcenbanka.me

UDRUŽENJE BANAKA
CRNE GORE

ASSOCIATION OF
MONTENEGRIN BANKS

UDRUŽENI
OKO ZAJEDNIČKOG
CILJA

Addiko Bank AD Podgorica
Adriatic bank
Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica
Erste Bank AD Podgorica
Hipotekarna Banka AD Podgorica
Komercijalna Banka Podgorica
Lovćen banka AD
NLB Banka
Prva banka Crne Gore 1901.
Universal Capital Bank
Zapad Banka AD Podgorica
Ziraat Bank